

ГРЕВІО

Звіт за результатами
базового оцінювання

Україна

” Група експертів
Ради Європи
з питань протидії
насильству
стосовно жінок
і домашньому
насильству
(ГРЕВІО)

THE
ISTANBUL CONVENTION
SAVES LIVES

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**Звіт за результатами
базового оцінювання ГРЕВІО
щодо законодавчих та інших заходів,
які забезпечують виконання положень
Конвенції Ради Європи
про запобігання насильству стосовно жінок
і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами
(Стамбульська конвенція)**

УКРАЇНА

Група експертів Ради Європи
з питань протидії насильству стосовно жінок
і домашньому насильству (ГРЕВІО)

ГРЕВІО(2026)2

Ухвалено ГРЕВІО 2 липня 2026 р.

Опубліковано 4 вересня 2026 р.

Секретаріат механізму моніторингу Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами

Рада Європи

Cedex F-67075 м. Страсбург

Франція

www.coe.int/conventionviolence

Зміст

Передмова	5
Резюме	7
Вступ	10
I. Цілі, визначення, рівність і недискримінація, загальні зобов'язання	11
A. Загальні принципи конвенції	11
B. Сфера застосування конвенції та визначення (статті 2 і 3)	12
C. Основоположні права, рівність і недискримінація (стаття 4)	14
1. Гендерна рівність і недискримінація	14
2. Інтерсекційна дискримінація	14
D. Зобов'язання та належна увага з боку держави (стаття 5)	15
E. Політика, яка враховує гендерні аспекти (стаття 6)	15
II. Комплексна політика та збір даних	17
A. Усеосяжна та скоординована політика (стаття 7)	17
B. Фінансові ресурси (стаття 8)	19
C. Неурядові організації та громадянське суспільство (стаття 9)	20
D. Координуючий орган (стаття 10)	21
E. Збір даних і дослідження (стаття 11)	22
1. Збір адміністративних даних	22
2. Опитування населення	24
3. Дослідження	25
III. Недопущення	26
A. Загальні зобов'язання (стаття 12)	26
B. Підвищення обізнаності (стаття 13)	27
C. Навчання (стаття 14)	29
D. Підготовка спеціалістів (стаття 15)	30
E. Профілактичне втручання та лікувальні програми (стаття 16)	34
1. Програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство	34
2. Програми для кривдників, які вчиняють сексуальне насильство	36
F. Участь приватного сектора та засобів масової інформації (стаття 17)	36
IV. Захист та підтримка	38
A. Загальні зобов'язання (стаття 18)	38
B. Інформація (стаття 19)	39
C. Загальні служби підтримки (стаття 20)	40
1. Соціальні служби	40
2. Служби охорони здоров'я	40
D. Спеціалізовані служби підтримки (стаття 22)	42
E. Притулки (стаття 23)	43
F. Телефонні лінії допомоги (стаття 24)	44
G. Підтримка жертв сексуального насильства (стаття 25)	45
H. Захист та підтримка дітей-свідків (стаття 26)	46
I. Повідомлення спеціалістів (стаття 28)	47
V. Матеріальне право	49
A. Цивільне право	49
1. Цивільно-правові засоби захисту проти держави – забезпечення належної уваги (стаття 29)	49
2. Компенсація (стаття 30)	50
3. Опіка, права на відвідування та безпека (стаття 31)	51
B. Кримінальне право	54
1. Психологічне насильство (стаття 33) та фізичне насильство (стаття 35)	54
2. Переслідування (стаття 34)	55

3. Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування (стаття 36).....	56
4. Примусовий шлюб (стаття 37).....	58
5. Каліцтво жіночих геніталій (стаття 38).....	58
6. Примусовий аборт та примусова стерилізація (стаття 39).....	58
7. Сексуальне домагання (стаття 40).....	59
8. Неприйнятні виправдання злочинів, у тому числі злочини, учинені в ім'я так званої «честі» (стаття 42).....	60
9. Санкції та заходи (стаття 45).....	60
10. Обтяжуючі обставини (стаття 46).....	61
11. Заборона на обов'язкові альтернативні процеси або вироки з вирішення спорів (стаття 48).....	61
VI. Розслідування, кримінальне переслідування, процесуальне право та захисні заходи.....	64
A. Загальні зобов'язання (стаття 49) та невідкладне реагування, запобігання та захист (стаття 50).....	64
1. Повідомлення правоохоронних органів, невідкладне реагування та розслідування з їхнього боку.....	64
2. Ефективне розслідування та кримінальне переслідування.....	66
3. Рівень винесення обвинувальних вироків.....	68
B. Оцінка ризиків та управління ризиками (стаття 51).....	69
C. Нагальні заборонювальні приписи (стаття 52).....	70
D. Обмежувальні або захисні приписи (стаття 53).....	71
E. Проведення ex parte та ex officio (стаття 55).....	73
1. Проведення ex parte та ex officio.....	73
2. Підтримка жертв у судових провадженнях.....	73
F. Заходи захисту (стаття 56).....	74
G. Правова допомога (стаття 57).....	75
VII. Міграція та притулок.....	77
A. Статус перебування (стаття 59).....	77
B. Заяви про надання притулку, які ґрунтуються на гендерній ознаці (стаття 60).....	78
1. Процедура надання притулку з урахуванням гендерного фактору.....	78
2. Розміщення.....	78
Заключні коментарі.....	80
Додаток I Перелік пропозицій та рекомендацій ГРЕВІО.....	82
Додаток II Перелік національних органів влади, інших державних органів, неурядових організацій та організацій громадянського суспільства, з якими ГРЕВІО проводила консультації.....	94

Передмова

Група експертів Ради Європи з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (ГРЕВІО) є незалежним правозахисним моніторинговим органом, уповноваженим здійснювати моніторинг виконання сторонами Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (CETS № 210, «Стамбульська конвенція»). Вона складається з 15 незалежних і неупереджених експертів та експерток, призначених на основі їхнього визнаного досвіду у сферах прав людини, гендерної рівності, насильства стосовно жінок та/або допомоги постраждалим і їхнього захисту.

Статутна діяльність ГРЕВІО включає моніторинг виконання Стамбульської конвенції щодо кожної країни окремо (процедура оцінювання), ініціювання розслідувань щодо конкретних обставин у державі-стороні конвенції (процедура розслідування) та ухвалення загальних рекомендацій щодо тем і концепцій конвенції.

Цей звіт є результатом першої (базової) процедури оцінювання, проведеної щодо України. Він охоплює Стамбульську конвенцію в повному обсязі¹ і, таким чином, оцінює рівень відповідності законодавства та практики країни в усіх сферах, охоплених конвенцією. У світлі сфери застосування конвенції – як визначено в пункті 1 статті 2 конвенції – базова оцінка зосереджується на заходах, ужитих щодо «всіх форм насильства стосовно жінок, включаючи домашнє насильство, яке непропорційно впливає на жінок». Відтак термін «постраждала», що вживається в цьому звіті, слід розуміти як такий, що стосується постраждалої жінки або дівчинки.

На основі цієї оцінки у звіті пропонуються заходи для посилення виконання конвенції. Пропонуючи такі заходи, ГРЕВІО використовує різні дієслова, які відповідають різним рівням невідкладності, зазначаючи, що всі вони є важливими. У порядку пріоритетності: «закликає», «наполегливо заохочує», «заохочує» та «пропонує». ГРЕВІО використовує дієслово «закликає», коли вважає, що необхідні негайні дії для приведення законодавства або політики сторони у відповідність до Стамбульської конвенції або для забезпечення її виконання. «Наполегливо заохочує» використовується тоді, коли ГРЕВІО відзначила недоліки, які необхідно усунути найближчим часом для забезпечення всебічного виконання конвенції. Третій рівень невідкладності позначається використанням дієслова «заохочує», яке вживається щодо недоліків, які потребують уваги, хоча, можливо, на пізнішому етапі. Насамкінець, дієслово «пропонує» вказує на незначні прогалини у виконанні, які стороні пропонується розглянути з метою усунення, або на пропозиції, зроблені для надання орієнтирів у процесі впровадження.

Перша (базова) процедура оцінювання складається з кількох етапів, кожен з яких дає змогу ГРЕВІО отримати важливу інформацію, на якій ґрунтується звіт. Вона здійснюється як процес конфіденційного діалогу з метою надання конкретних для країни пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення, розроблених з урахуванням національного контексту сторони, яка оцінюється. Ці етапи такі:

- подання стороною звіту, складеного на основі розробленого ГРЕВІО базового опитувальника (державний звіт);
- оціночний візит до сторони, яка оцінюється, для зустрічей з урядовими та неурядовими представниками, які працюють у цій сфері;
- коментарях сторони щодо проекту звіту ГРЕВІО;
- оприлюднення звіту ГРЕВІО після його ухвалення разом із будь-якими коментарями, отриманими від сторони.

1. За винятком глави VIII конвенції, який ГРЕВІО визнала менш актуальним для оцінки національної ситуації в кожній договірній стороні.

Крім того, ГРЕВІО також збирає додаткову інформацію з різних інших джерел, зокрема від неурядових організацій, інших представників громадянського суспільства, національних правозахисних інституцій та органів Ради Європи (Парламентської асамблеї, Комісара з прав людини та інших відповідних органів), а також інших міжнародних договірних органів. У межах оцінювання країни ГРЕВІО отримала письмові матеріали від Аналітичного центру «ЮрФем», Центру «Жіночі перспективи» та спільний звіт, поданий Європейським центром захисту прав людини, організацією «Жіночі ініціативи за гендерну справедливість», «Ла Страда-Україна», Українською правовою консультативною групою та «Equality Now».

Державний звіт та письмові матеріали, подані громадянським суспільством, було оприлюднено і вони доступні на офіційному вебсайті Стамбульської конвенції.

Аналіз, рекомендації та пропозиції, що містяться в цьому першому звіті про базове оцінювання, були підготовлені під виключною відповідальністю ГРЕВІО. Він охоплює ситуацію, зафіксовану делегацією ГРЕВІО під час її оціночного візиту до України. За наявності також було враховано важливі зміни в законодавстві та державній політиці, що відбулися до 2 липня 2026 року.

Відповідно до конвенції, національні парламенти мають отримати цей звіт від національних органів влади (пункт 2 статті 70). ГРЕВІО звертається з проханням до національних органів влади перекласти цей звіт своєю офіційною державною мовою та забезпечити його широке розповсюдження не лише серед відповідних державних установ на всіх рівнях (національному, регіональному та місцевому), зокрема серед уряду, міністерств та судових органів, але й серед неурядових організацій та інших організацій громадянського суспільства, які працюють у сфері боротьби з насильством стосовно жінок.

Резюме

У цьому звіті надано оцінку заходів щодо виконання, вжитих органами влади в Україні щодо всіх аспектів Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами («Стамбульська конвенція»).

Оцінювання здійснювалося Групою експертів Ради Європи з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (ГРЕВІО), незалежним правозахисним моніторинговим органом, уповноваженим здійснювати моніторинг виконання конвенції. Висновки ГРЕВІО ґрунтуються на інформації, отриманій під час різних етапів першої (базової) процедури оцінювання, визначеної в статті 68 конвенції, зокрема, з письмових звітів (державного звіту, поданого органами влади країни, додаткової інформації, поданої Аналітичним центром «ЮрФем», Центром «Жіночі перспективи», та спільного звіту, поданого Європейським центром захисту прав людини, організацією «Жіночі ініціативи за гендерну справедливість», «Ла Страда-Україна», Українською правовою консультативною групою та «Equality Now»), а також за підсумками триденного оціночного візиту до України (м. Київ). Список органів та організацій, з якими ГРЕВІО провела обмін думками, наведено в Додатку II.

У звіті оцінюється широкий спектр заходів, ужитих органами влади України з моменту ратифікації Стамбульської конвенції в липні 2022 року під час загарбницької війни з боку Російської Федерації. У звіті високо оцінюється політична воля з боку української влади застосовувати далекосяжні положення конвенції також під час конфлікту, незважаючи на величезні виклики, спричинені війною.

Українська влада почала вживати заходів для кращого узгодження українського законодавства з положеннями Стамбульської конвенції ще до її ратифікації, зокрема через Закон 2017 року «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Відтоді ці зусилля тривають. Наприклад, у 2024 році було запроваджено адміністративне правопорушення за сексуальне домагання. Крім того, було розроблено низку стратегічних документів щодо запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним, які підпорядковані загальній меті сприяння гендерній рівності в українському суспільстві. Вони включають заходи у сфері запобігання, захисту та притягнення до відповідальності й спрямовані на усунення першопричин насильства стосовно жінок. Їх реалізація підтримується надійною системою координації політик і програм на національному рівні. У звіті також підкреслюється визнання органами влади України важливості приділення особливої уваги потребам жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації, таких як жінки старшого віку, жінки з інвалідністю, жінки з сільської місцевості, внутрішньо переміщені жінки та жінки з числа національних меншин. Крім того, для задоволення потреб жінок, постраждалих від насильства, розвинулася тісна співпраця державних органів з організаціями із захисту прав жінок та громадянським суспільством.

Було створено (та посилено у 2023 і 2024 роках) мережу спеціалізованих служб підтримки, що включає притулки та кризові кімнати, «гарячі лінії», служби правничої допомоги та служби надання психологічної підтримки постраждалим від домашнього насильства по всій країні. На додаток до цих служб близько 700 мультидисциплінарних мобільних бригад надають соціально-психологічну підтримку безпосередньо жінкам, постраждалим від домашнього насильства, зокрема в сільській місцевості.

Слід також відзначити зусилля щодо вдосконалення професійної підготовки фахівців, зокрема створення Національного тренінгового центру з питань запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству. Крім того, від початку загарбницької війни з боку Російської Федерації, поліцейські, прокурори та співробітники Служби безпеки України пройшли масштабне навчання з питань сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, що призвело до посилення спроможності розслідувати цю форму насильства та притягувати винних до відповідальності. При цьому особливий наголос робився на захисті, потребах і правах постраждалих. В Офісі Генерального прокурора створено спеціалізований підрозділ щодо протидії домашньому насильству, а з 2018 року діють мобільні групи реагування поліції на випадки домашнього насильства.

Незважаючи на ці позитивні зрушення, у звіті наголошується на необхідності подальшого узгодження законодавства України зі Стамбульською конвенцією, зокрема на потребі криміналізації переслідування та забезпечення кримінального переслідування *ex officio* щодо кількох форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, які наразі можуть переслідуватися лише за скаргою постраждалої особи, що створює ситуацію, яка може стримувати постраждалих від повідомлення про такі правопорушення. Крім того, покарання за різні форми насильства загалом є м'якими, часто обмежуються штрафом та громадськими роботами, і не є достатньо ефективними, пропорційними та переконливими.

У звіті також відзначається високий рівень стресу, якого зазнають люди в Україні від початку загарбницької війни, та той факт, що щоденний вплив насильства може призвести до підвищення рівня толерантності до насильства в суспільстві, зокрема насильства стосовно жінок. Вказується на дедалі тісніший зв'язок, що простежується між проходженням військової служби та вчиненням тяжких форм домашнього насильства в Україні. Хоча владою було вжито заходів для пом'якшення наслідків посттравматичного стресового розладу серед військовослужбовців та зменшення ризику вчинення домашнього насильства, необхідно вжити додаткових заходів для підвищення обізнаності щодо насильства стосовно жінок серед чоловіків-військовослужбовців та для зменшення стигматизації жінок, які постраждали від такого насильства.

Необхідно також докласти додаткових зусиль для підвищення спроможності працівників поліції поза межами спеціалізованих підрозділів з протидії домашньому насильству оперативно, належним чином, з урахуванням гендерної специфіки та психотравми реагувати на всі форми насильства, охоплені Стамбульською конвенцією. Крім того, у звіті підкреслюється відсутність фіксації присутності дітей у випадках домашнього насильства, а також нестача надання відповідного до віку психологічного обстеження та підтримки дітям, які зазнали впливу домашнього насильства.

Ще одне занепокоєння викликає той факт, що дуже мало судових рішень призводять до обмеження опіки та прав на відвідування у ситуаціях із фактами домашнього насильства в минулому, в умовах, коли спори щодо опіки над дітьми загострилися від початку загарбницької війни з боку Російської Федерації. Крім того, жінок, які постраждали від насильства, під час цивільних та кримінальних проваджень фахівці часто схильють до процедур альтернативного вирішення спорів, не маючи достатніх знань щодо небезпек таких процедур у ситуаціях із фактами домашнього насильства або за відсутності скринінгу на предмет такого насильства.

Наостанок, у звіті наголошується на необхідності вжиття органами влади України заходів для дотримання вимог статті 60 Стамбульської конвенції щодо заяв про надання притулку, які ґрунтуються на гендерній ознаці.

Хоча ГРЕВІО вітає зусилля, докладені органами влади України для імплементації Стамбульської конвенції, вона виявила низку питань, які вимагають невідкладних дій з боку влади для повного дотримання положень конвенції. Вони стосуються, зокрема, необхідності:

- спростити чинну нормативно-правову базу щодо домашнього насильства для забезпечення більшої чіткості та формування спільного визнання й розуміння явища насильства стосовно жінок як форми насильства за гендерною ознакою;
- посилити чинні заходи для послідовного виконання Стамбульської конвенції на всій території країни; забезпечити охоплення політиками та програмами всіх форм насильства стосовно жінок, передбачених Стамбульською конвенцією; покращити координацію, реалізацію, моніторинг та оцінку політик і заходів щодо насильства стосовно жінок шляхом виділення необхідних людських і фінансових ресурсів для виконання цих функцій;
- забезпечити, щоб під час надання гуманітарної допомоги належна увага приділялася запобіганню насильству стосовно жінок і дівчат та їхньому захисту від такого насильства;

- розробити систему збору адміністративних даних про всі форми насильства, охоплені Стамбульською конвенцією та гармонізувати збір даних між правоохоронними органами і судовою владою;
- надалі посилювати первинну профілактику всіх форм насильства стосовно жінок; підвищити якість програм для кривдників шляхом розробки мінімальних стандартів, поширити ці програми по всій країні та впровадити систематичні процедури оцінки ризиків у роботу з особами, які вчинили домашнє насильство, з метою гарантування безпеки постраждалих та їхніх дітей;
- вжити додаткових заходів для забезпечення наявності чітких та оновлених протоколів щодо виявлення, надання допомоги та направлення жінок, які постраждали від усіх форм насильства; гарантувати доступ до спеціалізованих служб підтримки шляхом інвестування в належний географічний розподіл та забезпечення їхньої довгострокової сталості;
- надалі вдосконалювати законодавство, що регулює правопорушення, пов'язані із сексуальним насильством, з метою усунення залишкових перешкод, які обмежують ефективність визначення зґвалтування, заснованого на понятті добровільної згоди; забезпечити тлумачення обставин сексуальних дій без добровільної згоди з урахуванням контексту за допомогою стандартизованих операційних процедур для прокурорів;
- запровадити міжвідомчу співпрацю у сфері оцінки ризиків з метою оцінки динамічного характеру ризику; забезпечити застосування термінових заборонних приписів у спосіб, який ефективно гарантує безпеку постраждалих від домашнього насильства у разі безпосередньої небезпеки.

Крім того, ГРЕВІО визначила низку додаткових сфер, які потребують покращення для повного виконання зобов'язань за конвенцією. Вони стосуються, серед іншого, необхідності забезпечення того, щоб усі фахівці, які працюють із постраждалими або кривдниками щодо всіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, зокрема представники судової влади, проходили систематичне та обов'язкове початкове навчання та підвищення кваліфікації для виявлення всіх форм насильства та реагування на них. У звіті також підкреслюється необхідність забезпечення сталості фінансових ресурсів, що виділяються на заходи та політики із запобігання та протидії насильству стосовно жінок, зокрема організаціям захисту прав жінок, які забезпечують роботу спеціалізованих служб підтримки постраждалих жінок усіх форм насильства. Наголошено на важливості регулярного проведення опитувань населення щодо всіх форм насильства стосовно жінок, а також на необхідності забезпечення належної підтримки жінок, які постраждали від насильства та домагань на робочому місці. Наостанок, у звіті підкреслено необхідність активізувати зусилля щодо усунення будь-яких перешкод для доступу постраждалих жінок до безоплатної правничої допомоги.

Вступ

Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію 18 липня 2022 року. Відповідно до пункту 2 статті 78 конвенції Україна залишає за собою право не застосовувати положення пункту 2 статті 30 конвенції. Це застереження діє протягом п'яти років з дня набрання конвенцією чинності для України та може бути поновлене.

Стамбульська конвенція є найбільш всеосяжним міжнародним договором у сфері протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Її всебічний комплекс положень охоплює далекосяжні превентивні та захисні заходи, а також низку зобов'язань щодо забезпечення належного реагування системи кримінального правосуддя на такі серйозні порушення прав людини. Вона запроваджує новий підхід, вимагаючи усунення першопричин насильства стосовно жінок (таких як гендерні стереотипи, шкідливі для жінок традиції та загальні прояви гендерної нерівності).

Конвенція запроваджує моніторинговий механізм для оцінки рівня її виконання державами-сторонами. Цей моніторинговий механізм складається з двох опорних органів: Групи експертів Ради Європи з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (ГРЕВІО), незалежного експертного органу, та Комітету Сторін, політичного органу, що складається з офіційних представників держав-сторін конвенції.

Відповідно до статті 68 конвенції ГРЕВІО розпочала базове оцінювання щодо України листом та передачею свого опитувальника 30 січня 2023 року. Черговість звітування перед ГРЕВІО ґрунтується на поєднанні регіонального розподілу та порядку ратифікації. Згодом влада України подала свій державний звіт 3 липня 2023 року у строк, установлений ГРЕВІО. ГРЕВІО висловлює вдячність українській владі за дотримання своїх моніторингових зобов'язань, незважаючи на загарбницьку війну з боку Російської Федерації, що триває. Після попереднього розгляду державного звіту країни ГРЕВІО здійснила оціночний візит до України, який відбувся з 14 по 16 травня 2025 року. До складу делегації увійшли:

- Іво Хольц, член ГРЕВІО
- Пілле Цопп-Паган, членкиня ГРЕВІО
- Гжегож Врона, член ГРЕВІО
- Йоганна Неллес, виконавча секретарка Стамбульської конвенції
- Франсуаза Кемпф, старша юридична радниця Секретаріату моніторингового механізму Стамбульської конвенції

Під час оціночного візиту делегацію привітали високопосадовці, зокрема Ірина Постолюк, заступниця міністра соціальної політики, сім'ї та єдності України та Катерина Левченко, Урядова уповноважена з питань гендерної політики. Крім того, делегація провела зустрічі з широким колом представників державних органів та неурядових організацій, які працюють у сфері запобігання та протидії насильству стосовно жінок. Список органів державної влади, неурядових організацій та інших суб'єктів, з якими відбулися зустрічі, наведено в Додатку II до цього звіту. ГРЕВІО вдячна за цінну інформацію, надану всіма ними.

Оціночний візит було підготовлено в тісній співпраці з Наталією Богдановою, керівницею Експертної групи з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності та Андрієм Лабунем, державним експертом Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, яких було призначено контактними особами для проведення оцінки ГРЕВІО. ГРЕВІО висловлює подяку за співпрацю та підтримку, надані протягом усієї процедури оцінювання, а також за конструктивний підхід, продемонстрований органами влади України.

У межах цього першого базового оцінювання ГРЕВІО проаналізувала заходи з імплементації, вжиті органами влади України щодо всіх аспектів конвенції. З міркувань стислості в цьому звіті деяким положенням надано перевагу над іншими. Хоча він охоплює всі глави конвенції (за винятком глави VIII), у ньому не наведено детальних оцінок і висновків щодо кожного положення.

I. Цілі, визначення, рівність і недискримінація, загальні зобов'язання

A. Загальні принципи конвенції

1. Глава I Стамбульської конвенції встановлює загальні принципи, які застосовуються до всіх матеріально-правових статей, що містяться в главах II–VII. До них належить, серед іншого, те, що фундаментальним правом кожної людини, зокрема жінок, є право на життя, вільне від насильства як у публічній, так і в приватній сфері, що конвенція повинна виконуватися без дискримінації за будь-якою ознакою, а також те, що слід ураховувати ймовірність виникнення та наслідки множинних форм дискримінації. Вони також чітко визначають, що гендерна перспектива має бути інтегрована у процес виконання конвенції та оцінювання її впливу.

2. ГРЕВІО високо оцінює ратифікацію Стамбульської конвенції органами влади України в умовах загарбницької війни з боку Російської Федерації, що триває. Ратифікації 18 липня 2022 року передувала низка кроків, спрямованих на посилення захисту жінок і дівчат від насильства за гендерною ознакою та, загалом, утвердження їхньої рівності з чоловіками. Багато з цих кроків супроводжувалися проектами Ради Європи з розбудови спроможності та співробітництва, які діяли на основі стандартів Ради Європи у сфері боротьби з насильством стосовно жінок і гендерної рівності та підтримували розробку політики, внесення законодавчих змін і наращування потенціалу відповідних органів влади України.²

3. Ратифікація Стамбульської конвенції під час активної загарбницької війни є виявом рішучого прагнення органів влади України дотримуватися міжнародних стандартів прав людини у сфері прав жінок і надалі утверджувати права людини та демократію. Крок із ратифікації та початку виконання Стамбульської конвенції, попри величезні виклики, зумовлені війною, демонструє політичну волю з боку органів влади України, зокрема на найвищому політичному рівні, застосовувати далекосяжні положення конвенції також і під час конфлікту відповідно до пункту 3 статті 2 Стамбульської конвенції. Це положення передбачає подальшу застосовність зобов'язань за конвенцією під час збройного конфлікту на додаток до принципів міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права, які є особливо важливими для підтвердження індивідуальної кримінальної відповідальності за насильство, вчинене під час збройного конфлікту. Це має особливе значення для насильницьких злочинів, вчинених переважно, але не виключно, проти жінок, таких як зґвалтування та сексуальне насильство. У зв'язку з цим ГРЕВІО звертає увагу на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Україна та Нідерланди проти Росії», в якому Суд констатував наявність практики «широкомасштабних зґвалтувань жінок і дівчат на окупованих територіях», учинених із «надзвичайним насильством», та дійшов висновку, що сексуальне насильство становить «частину воєнної стратегії, спрямованої на дегуманізацію, приниження та підлив морального духу українського населення, як окремих осіб, так і спільноти в цілому, а також на утвердження домінування над українським суверенітетом».³

4. ГРЕВІО зазначає, що загарбницька війна, що триває, створює труднощі та певні обмеження для виконання конвенції Україною. Вони пов'язані не лише з обмеженістю ресурсів, як людських, так і фінансових, але й з переміщенням значної частини населення, занепокоєнням щодо безпеки фахівців, які реагують на випадки насильства стосовно жінок, особливо тих, хто працює поблизу лінії фронту, а також із численними перешкодами, з якими стикаються органи влади під час надання послуг населенню, постраждалому від війни, зокрема постраждалим жінкам.

5. Ураховуючи ці обмеження, цей звіт покликаний підтримати органи влади України в їхніх зусиллях щодо імплементації Стамбульської конвенції в нинішньому контексті загарбницької

2. «Боротьба з насильством щодо жінок в Україні» (COVAW), фази I–III.

3. Справа «Україна та Нідерланди проти Росії», заяви №№ 8019/16, 43800/14, 28525/20 та 11055/22, рішення від 9 липня 2025 року, пункт 1 078.

війни з боку Російської Федерації та надалі – з метою забезпечення всебічного виконання конвенції в майбутньому. Він покликаний надати поштовх органам влади України продовжувати свої комплексні і зусилля, спрямовані на наповнення правових стандартів конвенції реальним змістом для всіх жінок і дівчат в Україні.

6. Щодо територіальної сфери застосування Стамбульської конвенції, ГРЕВІО визнає, що «виконання Україною зобов'язань, передбачених Конвенцією, на тимчасово окупованих територіях, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі не гарантується до повного відновлення конституційного ладу України на цих територіях», як було зазначено Україною під час ратифікації.⁴

В. Сфера застосування конвенції та визначення (статті 2 і 3)

7. З огляду на сферу застосування Стамбульської конвенції, визначену в пункті 1 статті 2, перше базове оцінювання зосереджується на заходах, ужитих щодо всіх форм насильства стосовно жінок, включно з домашнім насильством, яке зачіпає жінок непропорційно. Стаття 3 Стамбульської конвенції закріплює ключові визначення понять, що мають фундаментальне значення для її імплементації. Відповідно до пункту «а», термін «насильство стосовно жінок» означає «всі акти насильства стосовно жінок за гендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті», тоді як вираз «домашнє насильство» слід розуміти як «всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні». Визначення терміна «насильство стосовно жінок за гендерною ознакою», наведене в пункті «d» статті 3, має на меті забезпечити більшу чіткість щодо природи охоплюваного насильства і роз'яснює, що це «насильство, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно».

8. Таким чином, насильство, на розв'язання проблеми якого спрямована Стамбульська конвенція, відрізняється від інших видів насильства тим, що гендерна належність постраждалої особи є основним мотивом. Це насильство, яке вчиняється проти жінки та є як причиною, так і наслідком нерівних владних відносин, що ґрунтуються на уявних відмінностях між жінками та чоловіками й призводять до підпорядкованого становища жінок у публічній та приватній сферах. Відповідно до визначення, наведеного в пункті «b» статті 3, глава V конвенції визначає форми насильства стосовно жінок, які підлягають криміналізації (або, за необхідності, застосування інших санкцій). До них належать психологічне насильство, переслідування, фізичне насильство, сексуальне насильство, включно зі зґвалтуванням, примусовий шлюб, каліцтво жіночих геніталій, примусовий аборт, примусова стерилізація та сексуальне домагання. Зважаючи на серйозність домашнього насильства, стаття 46 конвенції вимагає забезпечити, щоб обставина, за якої правопорушення було вчинено проти колишнього чи теперішнього подружжя або партнера, членом сім'ї, особою, яка проживає разом з постраждалою, або особою, яка зловжила своїми повноваженнями, могла тягти за собою більш суворе покарання або як обставина, що обтяжує покарання, або як кваліфікуюча ознака складу правопорушення.

9. ГРЕВІО вітає той факт, що українська влада ще до ратифікації Стамбульської конвенції почала вживати заходів для кращого узгодження українського законодавства з положеннями Стамбульської конвенції, зокрема шляхом ухвалення у 2017 році Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – «Закон про домашнє насильство»). У цьому Законі, домашнє насильство визначається як «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими

4. Див. заяву, зроблену Україною під час ратифікації Стамбульської конвенції 18 липня 2022 року.

особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь». Згодом у законодавство було введено два визначення домашнього насильства: у Кодексі України про адміністративні правопорушення та у Кримінальному кодексі України, де воно визначається як таке, що включає фізичне, психологічне або економічне насильство.⁵ Вітаючи подальші зусилля щодо кращого узгодження визначень із тими, що містяться у Стамбульській конвенції, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що співіснування кількох визначень домашнього насильства породжує невизначеність щодо того, який саме закон слід застосовувати у випадках домашнього насильства.⁶

10. Крім того, ГРЕВІО із задоволенням відзначає, що стаття 173-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення також містить визначення насильства за ознакою статі, яке охоплює діяння фізичного, психологічного або економічного характеру, вчинені проти особи через її належність до певної статі або стереотипні уявлення про соціальні ролі жінки та чоловіка в суспільстві. ГРЕВІО вітає включення такого визначення до правової системи України, що підкреслює гендерно зумовлену природу насильства стосовно жінок. Утім, незрозуміло, які саме форми насильства за гендерною ознакою стосовно жінок охоплюються цим визначенням. Ця невизначеність призводить до невпевненості серед відповідних фахівців щодо застосування цього визначення на практиці та щодо форм насильства стосовно жінок, які воно охоплює. Хоча ГРЕВІО визнає той факт, що введення цього визначення як окремого адміністративного правопорушення у правову систему України відбулося нещодавно, і що підвищення обізнаності про насильство за гендерною ознакою серед усіх відповідних фахівців може потребувати часу, вона підкреслює важливість забезпечення спільного розуміння насильства стосовно жінок як насильства, що спрямоване проти жінок через те, що вони є жінками, або яке непропорційно впливає на них, а також його різних проявів як частини континууму насильства, якого зазнає жінка протягом свого життя. Також важливо забезпечити, щоб чинні визначення дозволяли реагувати на всі форми насильства, охоплені Стамбульською конвенцією. У цьому контексті ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає запровадження Національним тренінговим центром з питань попередження та протидії гендерно зумовленому насильству навчальних курсів із застосування чинних визначень з метою сприяння однаковому застосуванню закону та гендерно чутливому підходу в роботі щодо насильства стосовно жінок.⁷

11. Високо оцінюючи зусилля органів влади України щодо ухвалення визначень, узгоджених зі Стамбульською конвенцією, ГРЕВІО наполегливо заохочує вжити подальших кроків для забезпечення повної відповідності чинних визначень визначенням Стамбульської конвенції, спростити чинну нормативно-правову базу у сфері домашнього насильства для забезпечення більшої чіткості, а також продовжити зусилля щодо формування на основі чинних визначень спільного визнання й розуміння явища насильства стосовно жінок як форми насильства за гендерною ознакою.

5. Стаття 173-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає домашнє насильство як «вчинення домашнього насильства, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру ... внаслідок чого була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого». Стаття 126-1 Кримінального кодексу передбачає: «домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи». Ці визначення були запроваджені Законом № 3733-ІХ від 22 травня 2024 року «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами».

6. Див. також статтю 33 «Психологічне насильство» та статтю 35 «Фізичне насильство».

7. Див. статтю 15 «Підготовка спеціалістів».

С. Основоположні права, рівність і недискримінація (стаття 4)

1. Гендерна рівність і недискримінація

12. ГРЕВІО вітає те, що політика запобігання та протидії насильству стосовно жінок інтегрована в загальну мету сприяння гендерній рівності в українському суспільстві. У 2022 році було ухвалено Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. Вона містить розділ про право жінок і дівчат жити вільними від насильства та передбачає заходи щодо розширення мережі спеціалізованих служб підтримки для постраждалих, посилення координації реагування на випадки насильства з боку державних служб, полегшення доступу постраждалих до безоплатної правничої допомоги, покращення збору даних про насильство стосовно жінок та вдосконалення реагування на насильство, вчинене в цифровій сфері. Вона також наголошує на необхідності гендерно чутливого підходу в гуманітарній підтримці, а також у планах післявоєнного відновлення. Сприяння гендерній рівності з 2017 року координується на найвищому політичному рівні під егідою Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. У 2017 році було запроваджено посаду Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, який відіграє ключову роль у розробці та впровадженні політики щодо сприяння гендерній рівності та запобігання і протидії насильству стосовно жінок. Крім того, ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає, що у 2025 році було опубліковано звіт, який висвітлює досягнення України у сфері гендерної рівності порівняно зі стандартами Європейського Союзу, демонструючи, що показник України становить 61,4 бали зі 100, що ставить її на 20-те місце серед 28 країн.⁸ Також було вжито заходів для сприяння гендерній рівності в різних сферах. Зокрема, у різних органах влади, а також у школах та університетах було створено офіси з питань гендерної рівності.⁹

2. Інтерсекційна дискримінація

13. Пункт 3 статті 4 конвенції вимагає від сторін забезпечити виконання своїх зобов'язань за конвенцією без будь-якої дискримінації. Це положення містить відкритий перелік підстав для дискримінації, що спирається на статтю 14 Європейської конвенції з прав людини, а також на перелік, що міститься в Протоколі № 12¹⁰ і додатково включає такі підстави, як гендер, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, вік, стан здоров'я, інвалідність, сімейний стан, статус мігранта чи біженця або інший статус. Це зобов'язання впливає з усвідомлення того, що дискримінація певних груп жінок, наприклад з боку правоохоронних органів, судової влади або надавачів послуг, усе ще є широко поширеною.¹¹

14. ГРЕВІО вітає визнання органами влади України важливості приділення особливої уваги потребам жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації. Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та Національний план дій 1325, ухвалений на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», виокремлюють, зокрема, певні вразливі групи жінок, такі як жінки, які живуть з ВІЛ, жінки старшого віку, жінки з інвалідністю, жінки з сільської місцевості та жінки, які належать до національних меншин. У них також згадуються постраждалі від торгівлі людьми, сексуального насильства, зґвалтувань і катувань, пов'язаних із загарбницькою війною, та внутрішньо переміщені особи (ВПО), кількість яких станом на квітень 2025 року становила понад 3 мільйони.¹² Окремо згадуються жінки-ветеранки війни, які брали участь у бойових діях після початку війни у 2022 році, деякі з яких досі утримуються в полоні на тимчасово окупованих

8. Індекс гендерної рівності, Київ, 2025 рік (підготовлено Українським жіночим фондом). Методологія, використана для Індексу гендерної рівності ЄС, була адаптована до українського контексту.

9. Див. також статтю 12 «Загальні зобов'язання».

10. Відповідні підстави для дискримінації включають стать, расу, колір шкіри, мову, релігію, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, належність до національної меншини, майновий стан, народження або інший статус.

11. Див. пункти 52-54 Пояснювальної доповіді до Стамбульської конвенції.

12. Див. Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року («Множинна дискримінація та права жінок») та Національний план дій 1325 («Цілі, основні цільові групи та принципи Національного плану»). Щодо даних про кількість ВПО див. УВКБ ООН: www.unhcr.org/refugee-statistics

Російською Федерацією територіях України або в Російській Федерації та, ймовірно, зазнають жорстокого насильства.¹³ Серед найбільш уразливих ВПО є роми, які переїхали з тимчасово окупованих регіонів на сході України до західних частин країни і стикаються з крайньою маргіналізацією та відсутністю доступу до послуг, зокрема до послуг для жінок, які постраждали від насильства, через відсутність у них реєстрації як ВПО та хронічну відсутність документів, що посвідчують особу.¹⁴ Жінки з інвалідністю, кількість яких зросла внаслідок війни, також стикаються з підвищеними бар'єрами в доступі до підтримки та захисту від насильства за гендерною ознакою через недоступність наявних служб та брак спеціалізованих послуг.

15. Крім того, Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та Національний план дій 1325 підкреслюють становище жінок, які виїхали з країни на початку загарбницької війни, чия вразливість до насильства зросла. З 6,9 мільйона людей, які виїхали з України через війну, від 59% до 65% становили жінки.¹⁵ Як зазначала ГРЕВІО, їхній ризик зазнати насильства за гендерною ознакою як під час виїзду з України, так і в країнах прийому, є підвищеним.¹⁶ За оцінками, з 2022 року до України повернулося близько 950 000 осіб, не завжди до місця свого початкового проживання.¹⁷ Як детальніше проаналізовано в наступних підрозділах цього звіту, жінки з числа ВПО та жінки, які повернулися з-за кордону, наражаються на вищий ризик віктимізації від різних форм насильства стосовно жінок, водночас стикаючись із підвищеними перешкодами в доступі до служб підтримки.

16. З огляду на обмежені людські та фінансові ресурси й складні умови праці в Україні, ГРЕВІО визнає труднощі в наданні послуг підтримки жінкам, які постраждали від насильства, які стикаються зі зростаючим колом проблем та інтерсекційними формами дискримінації. Проте вона наголошує на необхідності вжиття подальших кроків для посилення реагування на потреби цих груп жінок та повної інтеграції інтерсекційного підходу до всіх політик і заходів із запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним.

17. Вітаючи заходи, вжиті органами влади України для закріплення заходів із запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним у політиці гендерної рівності, ГРЕВІО заохочує посилити зусилля щодо реалізації заходів із запобігання та боротьби з насильством щодо всіх жінок, урахувати погляди та потреби груп жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації, та надати їм належний захист і підтримку.

D. Зобов'язання та належна увага з боку держави (стаття 5)

18. Аспекти виконання статті 5 Стамбульської конвенції висвітлено в розділах V та VI цього звіту.

E. Політика, яка враховує гендерні аспекти (стаття 6)

19. Стаття 6 Стамбульської конвенції закликає сторони включати гендерну перспективу у виконання та оцінку впливу її положень, а також заохочувати та здійснювати політику, спрямовану на досягнення рівності між жінками та чоловіками й надання жінкам самостійності. Це зобов'язання впливає з усвідомлення того, що для покладення краю всім формам насильства, які підпадають під сферу застосування конвенції, необхідно сприяти рівності між

13. Див. Рада ООН з прав людини, Доповідь Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні, 11 березня 2025 року.

14. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також UNFPA, «Голоси з України: оцінка, висновки та рекомендації», грудень 2024 року.

15. Відсоток жінок коливався від 65% наприкінці 2022 року до 59% у грудні 2024 року (джерело: УВКБ ООН: Ситуація з біженцями з України, Переміщення населення, Інформаційний бюлетень № 2, лютий 2025 року).

16. Див., наприклад, Базовий звіт ГРЕВІО про оцінювання щодо Люксембургу, 2023 рік, пункт 231.

17. 316 000 з них повернулися до іншого місця походження, ніж їхнє первісне місце проживання. Див. УВКБ ООН: Ситуація з біженцями з України, Переміщення населення, Інформаційний бюлетень № 2, лютий 2025 року.

жінками та чоловіками *de jure* та *de facto*. Воно також відображає принцип, згідно з яким насильство стосовно жінок є як наслідком, так і причиною гендерної нерівності.

20. ГРЕВІО вітає зусилля, докладені органами влади України з моменту ратифікації Стамбульської конвенції для розробки та впровадження орієнтованого на постраждалих і гендерно чутливого підходу до запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з ними, і, зокрема, вітає зусилля щодо інтеграції цих аспектів у політику гендерної рівності. Це знайшло відображення в низці стратегій і програм, зокрема в нещодавніх зрушеннях у сфері підготовки спеціалістів та зміцненні мережі спеціалізованих служб підтримки. Проте ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що на практиці насильство стосовно жінок і надалі переважно сприймається як приватна справа, а не як порушення прав людини, і що існує брак усвідомлення зв'язку між насильством стосовно жінок, гендерними стереотипами та структурною нерівністю між жінками й чоловіками.¹⁸ Багатьом фахівцям, які контактують із постраждалими жінками, досі бракує розуміння гендерної природи насильства стосовно жінок, що може призводити до неефективного реагування та частої вторинної віктимізації жінок, які звертаються за підтримкою та захистом.

21. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для посилення гендерної перспективи в усіх заходах, що вживаються на виконання Стамбульської конвенції. Цей гендерно чутливий підхід повинен ґрунтуватися на розумінні зв'язку між насильством стосовно жінок, гендерними стереотипами та структурною нерівністю між жінками та чоловіками як для задоволення конкретних потреб постраждалих жінок, так і для підвищення обізнаності спеціалістів і населення загалом, а також для протидії негативним стереотипам щодо жінок, які легітимізують та підтримують насильство стосовно них.

18. Див. також статтю 12 «Загальні зобов'язання» та статтю 13 «Підвищення обізнаності».

II. Комплексна політика та збір даних

22. Глава II Стамбульської конвенції встановлює ключову вимогу щодо цілісного реагування на насильство стосовно жінок: необхідність загальнодержавної ефективної, всеосяжної та скоординованої політики, підкріпленої необхідними інституційними, фінансовими й організаційними структурами.

A. Усеосяжна та скоординована політика (стаття 7)

23. Стаття 7 Стамбульської конвенції вимагає від держав-сторін забезпечити, щоб скоординовані та всеосяжні заходи із запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним охоплювали всі форми насильства стосовно жінок.

24. На додаток до згаданої вище Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, Україна у 2020 році ухвалила Державну соціальну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. Ця державна соціальна програма, реалізацію якої координує Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, містить 14 завдань, що охоплюють низку відповідних сфер: від профілактики до збору даних, надання послуг і притягнення до відповідальності за домашнє насильство та насильство за ознакою статі. Програма містить індикатори для кожної з відповідних інституцій, зокрема для місцевих та регіональних органів влади, а також зазначення джерел та обсягів фінансування. ГРЕВІО зазначає, що наразі триває підготовка наступної державної соціальної програми.

25. Паралельно з державною соціальною програмою, починаючи з 2016 року ухвалювалися послідовні національні плани дій щодо виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» (так звані «Національні плани дій 1325»). Чинний Національний план дій 1325 (2020–2025 роки) включає протидію насильству за гендерною ознакою та сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, до своїх п'яти стратегічних цілей. План було переглянуто у 2022 році з метою врахування питань, спричинених загарбницькою війною з боку Російської Федерації. Наразі триває його новий перегляд.

26. ГРЕВІО вітає ухвалення цих стратегічних документів, які включають заходи у сферах запобігання, захисту та притягнення до відповідальності і спрямовані на усунення першопричин насильства стосовно жінок. Проте незрозуміло, чи всі форми насильства стосовно жінок, охоплені Стамбульською конвенцією, включені до цих стратегій, хоча в них і згадуються домашнє насильство та насильство за ознакою статі. Інформація, доведена до відома ГРЕВІО, зокрема вказує на те, що хоча сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, приділяється належна увага – зокрема в Національному плані дій 1325, – менше уваги приділяється сексуальному насильству, вчиненому поза контекстом війни, та іншим формам насильства стосовно жінок, таким як насильство стосовно жінок у цифровій сфері.

27. Україна вибудувала надійну систему координації політик і програм із запобігання та протидії насильству стосовно жінок на національному рівні. ГРЕВІО зазначає, що в межах національного механізму забезпечення гендерної рівності, який діє під егідою Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, з 2020 року функціонує координаційна комісія. Вона об'єднує ключові національні інституції, зокрема Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, Урядову уповноважену з питань гендерної політики, місцеві органи влади та організації громадянського суспільства; вона відіграє роль як у формуванні політики, так і в моніторингу всіх політик і заходів у сфері гендерної рівності, включно з протидією насильству стосовно жінок. Крім того, у 2022 році було створено Міжвідомчу робочу групу з питань протидії сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання допомоги постраждалим для нагляду та координації виконання Плану заходів з реалізації Рамкової програми співробітництва між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй щодо запобігання та реагування на

сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом.¹⁹ Міжвідомча робоча група діє під керівництвом Урядової уповноваженої з питань гендерної політики. ГРЕВІО високо оцінює зусилля, докладені органами влади України для розробки ефективних координаційних механізмів на національному рівні із залученням усіх ключових інституцій, а також організацій громадянського суспільства та, за необхідності, іноземних організацій і донорів, які беруть активну участь у запобіганні насильству стосовно жінок та боротьбі з ним.

28. Тим не менш, ефективна система координації, що діє на національному рівні, не відтворена в усіх регіонах України.²⁰ Стратегічні документи щодо протидії насильству стосовно жінок відводять важливу роль регіональним органам влади (*обласним* органам влади) у наданні підтримки та захисту постраждалим жінкам та в координації таких дій на регіональному рівні. Однак повідомлялося про значні регіональні відмінності в реагуванні на насильство стосовно жінок та у впровадженні політик і заходів із запобігання насильству стосовно жінок та боротьбі з ним. Хоча існують приклади ефективних регіональних політик, розроблених та реалізованих у співпраці з організаціями із захисту прав жінок, наприклад, у Львівській області, це спостерігається не скрізь.²¹ Розбіжності між регіонами посилюються контекстом загарбницької війни, яка чинить надзвичайний тиск на регіони, що найбільше постраждали від війни, і особливо на ті, що розташовані поблизу лінії фронту. До уваги ГРЕВІО також було доведено разючі відмінності в реагуванні органів місцевого самоврядування (територіальних громад). Хоча місцеві органи влади на цьому рівні зобов'язані затверджувати щорічні програми із запобігання та боротьби з насильством стосовно жінок, такі програми часто є недофінансованими, а рівень їх виконання різниться. Крім того, ГРЕВІО глибоко занепокоєна інформацією, яка вказує на те, що в кількох регіонах спеціалісти, відповідальні за реагування на потреби постраждалих жінок, зокрема соціальні працівники, психологи, працівники правоохоронних органів або медичні працівники, зазнають високого рівня виснаження та емоційного вигорання внаслідок війни. Як наслідок, ГРЕВІО повідомили про високу плінність кадрів і гостру нестачу таких спеціалістів, що робить завдання з реалізації стратегій і програм боротьби з насильством стосовно жінок ще складнішим.²²

29. Крім того, виявляється, що в районах поблизу лінії фронту та/або на територіях, звільнених від російської окупації, наявні ресурси служб, що призначені для постраждалих жінок, перенаправляються на гуманітарні потреби населення.²³ Повною мірою визнаючи значні виклики, з якими стикаються місцеві органи влади в цих районах, ГРЕВІО наголошує на важливості не лише забезпечення мінімального реагування на насильство стосовно жінок, але й рішучого інтегрування превентивних заходів у надання гуманітарної допомоги по всій країні. Інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що жінки та дівчата стикаються з підвищеним ризиком таких форм насильства, як сексуальне домагання, зґвалтування та сексуальне насильство, через переповненість місць розміщення ВПО, тривале перебування в бомбосховищах або відключення електроенергії.²⁴

30. Вітаючи механізм співпраці та наявні стратегічні документи державної політики щодо насильства стосовно жінок і повною мірою визнаючи обмеження, спричинені загарбницькою війною з боку Російської Федерації, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. посилити чинні заходи для послідовного виконання Стамбульської конвенції на всій території країни;**
- b. забезпечити, щоб політики та програми охоплювали всі форми насильства стосовно жінок, передбачені Стамбульською конвенцією, зокрема сексуальне насильство, вчинене поза контекстом війни, та насильство стосовно жінок, вчинене в цифровій сфері.**

19. Див. статтю 36 «Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування».

20. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

21. Див. матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», травень 2025 року.

22. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

23. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

24. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

31. Крім того, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення того, щоб під час надання гуманітарної допомоги належна увага приділялася запобіганню насильству стосовно жінок і дівчат та їхньому захисту від насильства.

В. Фінансові ресурси (стаття 8)

32. Стаття 8 Стамбульської конвенції має на меті забезпечити виділення належних фінансових і людських ресурсів для впровадження комплексної політики, заходів і програм, що здійснюються органами державної влади та громадянським суспільством і спрямовані на запобігання насильству стосовно жінок та боротьбу з ним. В Україні таке фінансування є дефіцитним, хоча загальний обсяг витрачених коштів невідомий. Загарбницька війна ще більше вплинула на загальний обсяг фінансування, доступного для політик і програм із запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним, оскільки кошти перенаправляються на заходи екстреного реагування та гуманітарні потреби, спричинені війною. ГРЕВІО також було поінформовано про те, що контекст війни призвів до перенаправлення ресурсів, зокрема коштів, наданих міжнародними донорами, переважно на короткострокові проекти, спрямовані на задоволення гуманітарних потреб. Водночас ГРЕВІО із жалем відзначає, що обсяг фінансування, наданого міжнародними донорами, скоротився.²⁵ Ця ситуація серйозно підриває сталість роботи неурядових організацій, які забезпечують надання спеціалізованих послуг підтримки жінкам, які постраждали від насильства.

33. ГРЕВІО високо цінує зусилля міжнародних донорів щодо фінансування заходів і проектів із запобігання та протидії насильству стосовно жінок в Україні, зокрема в нинішньому контексті загарбницької війни. Вона також вітає готовність української влади співпрацювати з міжнародною спільнотою. Крім того, вона також визнає величезні виклики, зумовлені нинішнім контекстом війни, та різні економічні умови держав-сторін Стамбульської конвенції. Проте вона підкреслює важливість виділення державними органами належних державних коштів на послуги структурного характеру, передбачені Стамбульською конвенцією, та повного усвідомлення того, що реагування на потребу в захисті постраждалих жінок на виконання зобов'язань за конвенцією вимагає сталих і безперервних зусиль із фінансування протягом тривалого часу.

34. Незважаючи на загальний брак наявного фінансування, ГРЕВІО вітає той факт, що у 2023 та 2024 роках було виділено додаткові ресурси на мережу спеціалізованих служб підтримки жінок, які постраждали від насильства, створену у 2021 році.²⁶ Утім, вона із занепокоєнням відзначає наявність істотних диспропорцій у фінансуванні таких служб у різних регіонах і містах, зважаючи на те, що спроможність деяких місцевих органів влади інвестувати в послуги для постраждалих жінок є вкрай обмеженою. Це особливо стосується органів місцевої влади, які значно постраждали від війни.²⁷

35. Крім того, ГРЕВІО зазначає відсутність тендерних процедур, які дозволили б різним суб'єктам, зокрема організаціям із захисту прав жінок, які надають спеціалізовані послуги підтримки, розраховувати на державне фінансування. Як наслідок, кошти не обов'язково розподіляються між суб'єктами або організаціями на основі таких критеріїв, як якість наданих послуг або їхня відповідність конкретним потребам жінок, які постраждали від насильства.²⁸

36. Визнаючи величезні виклики в плані пріоритетів фінансування, спричинені загарбницькою війною, ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення сталості фінансових ресурсів, що виділяються на заходи та політики із запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним, зокрема для організацій із

25. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

26. Інформація, надана органами влади України. Див. статтю 22 «Спеціалізовані служби підтримки». Фінансування, виділене на мережу спеціалізованих служб підтримки, становить приблизно 13 298 940 євро.

27. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

28. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

захисту прав жінок, які забезпечують роботу спеціалізованих служб підтримки для постраждалих жінок від усіх форм насильства, з метою:

- a. забезпечення того, щоб організації, які надають спеціалізовані послуги жінкам, які постраждали від насильства, мали доступ до належних можливостей фінансування, наприклад через довгострокові гранти на основі прозорих процедур закупівель, задля гарантування безперервності надання допомоги та збереження наявного експертного потенціалу;**
- b. вжиття заходів для ефективнішого визначення сум, витрачених усіма відповідними національними та місцевими установами на запобігання насильству стосовно жінок та боротьбу з ним, і забезпечення належної доступності фінансування по всій країні.**

С. Неурядові організації та громадянське суспільство (стаття 9)

37. ГРЕВІО із задоволенням відзначає регулярну та інтенсивну співпрацю між органами влади та організаціями із захисту прав жінок на національному рівні. Інформація, передана ГРЕВІО як органами влади, так і організаціями громадянського суспільства, свідчить про те, що неурядові організації беруть активну участь у процесах формування політики та законотворення через цільові групи, робочі групи та інші консультативні органи. Національні органи влади України, здається, визнають роль та спеціальний експертний досвід організацій із захисту прав жінок, зокрема їхню унікальну здатність забезпечувати реагування, орієнтоване на жінок, які постраждали від насильства, а також вирішальну роль, яку вони відіграють у цьому відношенні з початку загарбницької війни з боку Російської Федерації. ГРЕВІО особливо вітає створення кількох неурядових організацій, що опікуються правами та потребами постраждалих сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

38. Співпраця між органами влади та організаціями громадянського суспільства здійснюється також у деяких регіонах, наприклад у Львівській та Одеській областях, де неурядові організації вже тривалий час співпрацюють з органами влади задля вдосконалення реагування на потреби жінок, які постраждали від насильства. Утім, інформація, доведена до відома ГРЕВІО, вказує на те, що співпраця між місцевими органами влади та організаціями із захисту прав жінок належним чином налагоджена не в усіх частинах країни, і що в багатьох місцях їхня вирішальна роль у запобіганні насильству стосовно жінок та боротьбі з ним визнається не повною мірою.²⁹

39. Крім того, ГРЕВІО вітає той факт, що неурядові організації із захисту прав жінок працюють у тісній взаємодії та перенаправляють жінок одна до одної з урахуванням конкретних потреб постраждалих. За свідченнями представників неурядових організацій, ратифікація Стамбульської конвенції сприяла посиленню координації роботи неурядових організацій, що є обнадійливою динамікою.

40. Крім того, ГРЕВІО відзначає, що від початку загарбницької війни з боку Російської Федерації неурядові організації із захисту прав жінок відіграють значну роль у наданні підтримки та допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО), жінкам і дітям на шляху до безпечних місць за межами країни, а також тим, хто повертається з-за кордону. Ця ситуація в поєднанні зі скороченням фінансування створює значні труднощі для сталої діяльності цих організацій. Тому ГРЕВІО хотіла б відзначити роботу, виконану неурядовими організаціями, на підтримку влади для задоволення комплексних потреб населення України, які виходять за межі потреб постраждалих жінок та підкреслити важливість забезпечення їх ресурсами й підтримкою для здійснення їхньої життєво важливої діяльності.³⁰

41. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити, щоб визнання важливої ролі, яку відіграють громадянське суспільство та спеціалізовані організації із захисту прав

29. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

30. Див. статтю 8 «Фінансові ресурси».

жінок у запобіганні та протидії насильству стосовно жінок, включно із сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом, втілювалося в ефективну та послідовну співпрацю в усіх регіонах і на всіх територіях.

D. Координуючий орган (стаття 10)

42. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, і зокрема його Експертну групу з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності, було визначено координаційним органом відповідно до статті 10 Стамбульської конвенції. Міністерство уповноважене формувати політику для імплементації Стамбульської конвенції та забезпечувати реалізацію чинних стратегічних документів, зокрема Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. Воно координує роботу центральних і місцевих органів влади в цьому відношенні. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України як координаційний орган за Стамбульською конвенцією інтегроване в загальний національний механізм забезпечення гендерної рівності під егідою Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України.

43. Вітаючи загальні зусилля органів влади України щодо координації роботи різних інституцій, залучених до запобігання та протидії насильству стосовно жінок, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що координаційний орган стикається із серйозним дефіцитом людських ресурсів. Беручи до уваги навантаження, яке загарбницька війна з боку Російської Федерації поклала на працівників міністерства, та зумовлене цим збільшення обсягу роботи для тих, хто займається реагуванням на насильство стосовно жінок, особливо з огляду на зусилля, спрямовані на реагування на форми насильства, пов'язані з конфліктом, ГРЕВІО прагне підкреслити ключову роль, яку відіграє національний координаційний орган у втіленні положень Стамбульської конвенції в конкретні політики та заходи, а також у підвищенні ефективності розподілу ресурсів. Тому необхідно забезпечити цей орган належними людськими та фінансовими ресурсами для виконання його завдань. ГРЕВІО також звертає увагу на те, що стаття 10 Стамбульської конвенції вимагає від національного координуючого органу координувати збір даних, аналізувати та поширювати таку інформацію, чого Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, як видається, не здійснює.

44. Що стосується оцінювання та моніторингу законів, політик і заходів для імплементації Стамбульської конвенції на національному рівні, які є функціями згідно зі статтею 10 конвенції та які також мають бути покладені на визначений орган, ГРЕВІО зазначає, що наразі ця роль не покладена ні на міністерство, ні на будь-який інший орган. Відповідно до статті 10 конвенції, функція оцінювання має розумітися як така, що передбачає незалежне та наукове оцінювання на основі надійних даних того, чи досягають ужиті заходи своєї мети та/або чи мають вони небажані чи негативні наслідки. ГРЕВІО відзначає, що звіти про оцінювання передбачені такими стратегічними документами державної політики, як Національний план дій 1325 та план реалізації рамкової програми співпраці між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй щодо запобігання та реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. Проте це не замінює незалежного оцінювання всіх політик і заходів із запобігання та протидії насильству стосовно жінок, включно з їх реалізацією на місцевому рівні.

45. Як ГРЕВІО вже мала нагоду зазначити, будь-яке оцінювання національних політик і заходів із запобігання та протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству має здійснюватися на регулярній основі незалежним органом з використанням заздалегідь визначених та порівнянних показників і за участю громадянського суспільства та організацій із захисту прав жінок.³¹ Найкраще це забезпечується шляхом відокремлення функції формування політики та координації від функції оцінювання та моніторингу. Ситуація, за якої існують тісні інституційні зв'язки між тими, хто впроваджує заходи та несе за них політичну відповідальність, з одного боку, і тими, хто має оцінювати ефективність цих заходів, з іншого, або коли ці дві

31. Див. базові звіти про оцінювання ГРЕВІО щодо Ісландії, Боснії і Герцеговини, Польщі, Румунії, Сербії, Словенії, Швейцарії та інших країн.

групи є тотожними, створює сприятливий ґрунт для (реального або сприйманого) конфлікту інтересів і може послабити аналіз.

46. Ураховуючи контекст імплементації Стамбульської конвенції, позначений загарбницькою війною з боку Російської Федерації, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для покращення координації, реалізації, моніторингу та оцінювання політик і заходів щодо насильства стосовно жінок, зокрема шляхом:

- a. виділення, наскільки це можливо, необхідних людських і фінансових ресурсів для виконання цих функцій;**
- b. створення або визначення незалежного органу для здійснення на регулярній основі моніторингу та оцінювання національних політик і заходів із запобігання та протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству шляхом координації збору надійних даних на основі порівнянних показників, що охоплюють усю країну, у тісній консультації з громадянським суспільством та організаціями із захисту прав жінок.**

Е. Збір даних і дослідження (стаття 11)

47. Запобігання та протидія насильству стосовно жінок і домашньому насильству вимагає формування політики на основі фактичних даних. Збір систематичних і порівнюваних даних з усіх відповідних адміністративних джерел має вирішальне значення в цьому відношенні, так само як і інформація про поширеність усіх форм насильства стосовно жінок.³²

1. Збір адміністративних даних

a. Правоохоронні органи та сектор правосуддя

48. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що систематичний збір даних у різних секторах із розподілом за статтю, віком, характером відносин між кривдником і постраждалою особою та географічним розташуванням, передбачений Законом 2017 року про домашнє насильство, ще не запроваджено повною мірою, хоча певні кроки в цьому напрямі було зроблено. Дані про адміністративні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством та насильством за ознакою статі, збираються поліцією України в Єдиному обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством. Проте для ГРЕВІО залишається незрозумілим, які саме види правопорушень фіксуються в категорії насильства за ознакою статі. Крім того, відсутність чіткого визначення «правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством» може негативно впливати на збір даних про домашнє насильство. Хоча ці дані про зареєстровані випадки не оприлюднюються, доступ до них можна отримати за запитом. Дані про насильство стосовно жінок також фіксуються в Єдиному реєстрі досудових розслідувань, який ведеться Офісом Генерального прокурора. Крім того, Офіс Генерального прокурора розробив форми звітності про діяльність правоохоронних органів у сфері домашнього насильства та правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, з метою отримання повнішого уявлення про ситуацію щодо цих форм насильства стосовно жінок. ГРЕВІО із задоволенням відзначає, що дані, зібрані Офісом Генерального прокурора, розподілені за статтю та віком кривдників і постраждалих осіб, а також за характером відносин між ними. Інформація про кількість виданих обмежувальних приписів також включена, хоча вона не розподілена за статтю.³³ Дані, зібрані Офісом Генерального прокурора, є загальнодоступними.

32. Хоча в цьому розділі розглядаються основні міркування щодо збору даних, у розділах V та VI також містяться міркування щодо даних, пов'язаних із конкретними кримінальними правопорушеннями.

33. Через систему безоплатної правничої допомоги також збираються дані про жінок, які звертаються до центрів з надання безоплатної правничої допомоги.

49. Однак суди поки що не збирають подібних даних, тому неможливо простежити справу на всьому судовому шляху – від звернення до поліції та до судового рішення, – а також оцінити показники обвинувальних вироків, відсіювання справ і рецидивізму, а також будь-які недоліки кримінально-правового реагування. Хоча певні дані щодо домашнього насильства та насильства за ознакою статі, вчиненого за статтею 126-1 Кримінального кодексу, певною мірою, щодо невиконання обмежувальних приписів збираються, такі дані не розподілені за статтю, віком, характером відносин між постраждалою особою та кривдником і географічним розташуванням. На цьому тлі, ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає плани щодо роботи над створенням єдиної системи збору даних для сектору правосуддя та готовність української влади створити систему збору даних, яка б більшою мірою відповідала вимогам Стамбульської конвенції.

50. Крім того, ГРЕВІО зазначає, що Закон 2017 року «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачає створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі з метою збору інформації про випадки домашнього насильства, включно з інформацією про постраждалих осіб та кривдників, для полегшення співпраці та координації між відповідними фахівцями.³⁴ Проте ГРЕВІО зауважує, що цей реєстр досі не створено через занепокоєння щодо захисту постраждалих та свідків, які можуть виникнути у зв'язку з великою кількістю установ і служб, що могли б мати доступ до такого реєстру. Ініціативи, спрямовані на покращення обміну інформацією між відповідними установами мають ключове значення для надання більш ефективної та скоординованої підтримки жінкам, які постраждали від насильства. Утім, важливо запровадити необхідні гарантії захисту даних, щоб уникнути загрози безпеці жінок, які постраждали від насильства та їхніх дітей.

51. Дані про кількість розслідувань та притягнень до кримінальної відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, збираються органами влади України, проте наразі вони відображають лише незначну частку таких випадків насильства, яких зазнали жінки та чоловіки від рук російських військових. Це пов'язано із соромом і стигмою, що супроводжують такий досвід, а також із тим фактом, що багато жінок і чоловіків, які зазнали сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, проживають на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України або поблизу них, що наражає їх на небезпеку в разі відкритого висловлювання. ГРЕВІО звернули увагу на те, що збір адміністративних даних про зареєстровані випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, або сам факт збору свідчень постраждалих осіб з метою формування матеріалів справи можуть становити загрозу для їхньої безпеки, якщо це здійснюється в районах України або поблизу районів, яким загрожує окупація російськими збройними силами. Тому необхідно запровадити додаткові гарантії для забезпечення безпеки даних, щоб зменшити ризик зазнати негативних наслідків за повідомлення про випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, учинені російськими збройними силами.

b. Сектор охорони здоров'я

52. ГРЕВІО схвалює збір органами влади України даних про кількість звернень постраждалих домашнього насильства до закладів охорони здоров'я за медичною допомогою у зв'язку із зазнаним ними насильством. Починаючи з 2021 року, такі дані збираються щорічно та розподіляються за видом домашнього насильства (фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство), статтю та віком постраждалої особи, а також наявністю в неї інвалідності.³⁵ Утім, здається, що такі дані не збираються щодо форм насильства стосовно жінок, учинених поза межами домашнього насильства.

c. Соціальні служби

53. Хоча національні соціальні служби збирають певну інформацію про підтримку, надану жінкам, які постраждали від насильства, зусилля зі збору даних ускладнюються неповними

34. Стаття 16 Закону 2017 року «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

35. www.moz.gov.ua/uk/zvit-schodo-nadannja-medichnoi-dopomogi-postrazhdalim-vid-domashnogo-nasilstva.

наборами даних з регіонів через, серед інших факторів, брак людських ресурсів для фіксації відповідної інформації. У зв'язку з цим ГРЕВІО бере до уваги плани органів влади України розробити нові форми звітності про випадки насильства стосовно жінок та цифровізувати цей процес. Проте вона розуміє, що реалізувати такий проєкт найближчим часом буде неможливо через брак ресурсів.

d. Дані щодо процедури надання притулку

54. Державна міграційна служба наразі, схоже, не збирає інформацію про кількість заяв про надання притулку, поданих на підставі переслідування за гендерною ознакою.

55. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України продовжувати зусилля щодо розробки системи збору адміністративних даних про всі форми насильства, охоплені Стамбульською конвенцією, з метою забезпечення формування політики на основі фактичних даних. При цьому їм слід:

- a. забезпечити, щоб дані, які збираються всіма відповідними зацікавленими сторонами (а саме правоохоронними органами, судовими органами, закладами охорони здоров'я та соціальними службами), були розподілені за статтю та віком постраждалої особи та кривдника, характером стосунків між ними, географічним розташуванням і різними формами насильства, охопленими Стамбульською конвенцією, а також щоб включалася інформація про присутність дітей, які зазнали впливу домашнього насильства;
- b. гармонізувати збір даних між правоохоронними органами та судовою владою з метою, *inter alia*, забезпечення можливості оцінки рівня обвинувальних вироків і рівня відсіювання справ, а також рівня рецидивізму та уможливлення ретельного аналізу руху справ ланцюгом системи кримінального правосуддя – від первинного звернення до правоохоронних органів через органи прокуратури й зрештою до судів;
- c. запровадити систему збору даних, яка дозволить фіксувати реєстрацію та результати розгляду заяв про надання притулку, поданих на підставі переслідування за гендерною ознакою;
- d. забезпечити відповідність процесу збору, зберігання та перетворення зібраних даних стандартам захисту персональних даних, як це передбачено Конвенцією Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних.

2. Опитування населення

56. ГРЕВІО зазначає, що у 2019 році Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) провела опитування щодо насильства стосовно жінок, яке виявило високу поширеність різних форм насильства стосовно жінок в Україні.³⁶ У 2022 році серед державних службовців було проведено ще одне опитування, присвячене гендерній рівності на роботі, зокрема з питаннями щодо сексуального домагання на робочому місці. У 2023 та 2024 роках Національна соціальна сервісна служба провела опитування щодо доступу до послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі з метою збору даних про наявність та ефективність служб підтримки постраждалих осіб і виявлення прогалин у координаційному механізмі між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.³⁷ У 2025 році Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) провів опитування щодо домашнього насильства.³⁸ ГРЕВІО також зазначає, що органи влади планують проводити опитування кожні два роки для

36. Опитування під керівництвом ОБСЄ щодо насильства стосовно жінок: добробут та безпека жінок, звіт за результатами в Україні, 2019 рік.

37. «Доступ до послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» | Пошук | Національна соціальна сервісна служба України.

38. www.drive.google.com/file/d/1h4ypRPlmX_fsM5N8AgJtJzGhzu4qzZJG/view; та UNFPA в Україні: «Дослідження громадської думки щодо гендерно зумовленого та домашнього насильства» 2025 рік.

вимірювання прогресу у виконанні переглянутих Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, зокрема щодо цілі зі зменшення масштабів насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Повністю визнаючи, що поточні обставини не сприяють проведенню опитувань населення, ГРЕВІО підкреслює важливість регулярного збору інформації за допомогою таких опитувань щодо зазнавання жінками різних форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією. Опитування населення мають важливе значення для розуміння рівня поширеності різних видів насильства стосовно жінок в Україні та можливих причин неповідомлення про них, а також для розробки більш точних профілактичних програм і формування політики на основі фактичних даних.

57. ГРЕВІО заохочує органи влади України регулярно проводити опитування населення щодо всіх форм насильства стосовно жінок, охоплених сферою застосування Стамбульської конвенції.

3. Дослідження

58. Підпункт «b» пункту 1 статті 11 Стамбульської конвенції встановлює обов'язок сторін підтримувати дослідження, виходячи з міркування, що сторонам вкрай необхідно ґрунтувати свої політики та заходи щодо запобігання та боротьби з усіма формами насильства, охопленими конвенцією, на передових дослідженнях і знаннях у цій сфері. Як ключовий елемент формування політики на основі фактичних даних, дослідження можуть суттєво сприяти вдосконаленню щоденного практичного реагування на насильство стосовно жінок і домашнє насильство з боку судових органів, служб підтримки та правоохоронних органів.³⁹

59. Наразі проводиться обмежена кількість досліджень щодо насильства стосовно жінок⁴⁰. Визнаючи виклики, зумовлені поточною ситуацією, ГРЕВІО підкреслює важливість підтримки владою досліджень для забезпечення формування політики на основі фактичних даних. Дослідження сприяють кращому розумінню першопричин і проявів насильства стосовно жінок, а також моделей звернення жінок по допомогу та будь-яких труднощів і перешкод на шляху отримання підтримки й захисту. Дослідження можуть допомогти уточнити та конкретизувати заходи й інструменти профілактики. Вони також можуть сприяти оцінці ефективності судового реагування на різні форми насильства стосовно жінок та виявленню й розумінню будь-яких наявних прогалин у законодавстві чи політиці. Це особливо актуально для форм насильства поза межами домашнього насильства. Крім того, у контексті триваючої загарбницької війни з боку Російської Федерації дослідження мають важливе значення для розуміння диференційованого впливу війни на жінок і дівчат з огляду на ризик зазнати насильства за гендерною ознакою та їхнього досвіду переживання такого насильства, і, зокрема, поширеності насильства з боку інтимного партнера серед жінок, чий чоловік/партнер проходить або проходив військову службу.⁴¹

60. ГРЕВІО заохочує органи влади України проводити, замовляти та підтримувати дослідження, зокрема кількісні та якісні, щодо різних форм насильства стосовно жінок, звертаючи увагу також на досвід жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації, таких як жінки з інвалідністю, жінки-мігрантки, жінки з числа національних чи етнічних меншин, жінки з числа ВПО та ЛБТІ-жінки.

39. Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 77.

40. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України за підтримки «ООН Жінки» кожні два роки проводить дослідження щодо впливу безпекових викликів на дівчат і хлопців, жінок і чоловіків, з урахуванням віку, місця проживання та інших соціальних характеристик. Один із напрямів, охоплених дослідженням, стосується сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та інших форм насильства за гендерною ознакою, вчинених у цьому контексті.

41. Див. також статтю 13 «Підвищення обізнаності».

III. Недопущення

61. Цей розділ містить низку загальних та більш конкретних зобов'язань у сфері запобігання. До них належать заходи раннього запобігання, такі як зміна соціальних і культурних моделей поведінки жінок і чоловіків, викорінення упереджень та гендерних стереотипів, а також заходи щодо залучення всього суспільства, зокрема чоловіків і хлопчиків, до досягнення гендерної рівності та запобігання насильству стосовно жінок. Він також охоплює більш конкретні превентивні заходи, такі як підвищення обізнаності та проведення кампаній, забезпечення належної підготовки всіх спеціалістів, просвітницька діяльність у школах та інших закладах, і, що не менш важливо, такі заходи, як програми для кривдників з метою запобігання подальшій віктимізації.

A. Загальні зобов'язання (стаття 12)

62. Стаття 12 визначає фундаментальні основи обов'язку сторін запобігати насильству стосовно жінок. До них належить рішучість сторін сприяти змінам у соціальних і культурних моделях поведінки жінок і чоловіків з метою викорінення упереджень, звичаїв, традицій та будь-яких інших практик, які ґрунтуються на ідеї неповноцінності жінок або на стереотипних ролях жінок і чоловіків. Крім того, виходячи з того, що насильство стосовно жінок є як причиною, так і наслідком гендерної нерівності, стаття 12 додатково вимагає від сторін уживати конкретних заходів для надання жінкам самостійності та досягнення більшої гендерної рівності з метою зменшення вразливості жінок до насильства.

63. ГРЕВІО вітає зусилля, докладені органами влади України в останні роки для підвищення обізнаності суспільства щодо насильства стосовно жінок як порушення прав людини та суспільної проблеми, яка вимагає публічного реагування. Зусилля в цьому напрямі відбувалися, зокрема, у контексті процесу ратифікації Стамбульської конвенції. Крім того, у 2023 році Уряд України започаткував комунікаційну стратегію з питань гендерної рівності, яка передбачала заходи щодо боротьби з гендерними стереотипами. Проте здається, що гендерні стереотипи та упередження щодо ролей жінок і чоловіків у суспільстві залишаються поширеними серед значних верств суспільства. Домашнє насильство все ще надто часто вважається приватною справою, а рівень його толерування залишається високим.⁴² У цьому контексті ГРЕВІО вважає особливо важливим розвивати заходи первинного запобігання, спрямовані на надання можливості не лише жінкам і дівчатам розпізнавати контролюючу та насильницьку поведінку, але й чоловікам та хлопчикам – усвідомлювати, осмислювати й ставити під сумнів шкідливі установки та форми поведінки, яких вони можуть припускати. Для досягнення зрушення в бік визнання насильства стосовно жінок суспільною проблемою та формою дискримінації жінок важливо інвестувати зусилля в покладання обов'язку діяти на тих, хто вчиняє насильство стосовно жінок і дівчат або є його свідками, а також у подолання обмежувальних та шкідливих гендерних норм, що існують для чоловіків і жінок у всіх сферах. Це можна здійснити за допомогою комплексних превентивних заходів, що впроваджуються через медіа, політику, сферу дозвілля, освіту та робочі місця.

64. Потреба в зазначеному є ще більш актуальною з огляду на зростаюче занепокоєння щодо можливих довгострокових шкідливих наслідків триваючої загарбницької війни для молоді в Україні. Досвід інших країн, які пережили збройний конфлікт, свідчить про те, що спадщина війни може включати посилення та укорінення уявлень і поглядів, що протистоять гендерній рівності та героїзують застосування сили й насильства, що, своєю чергою, може призвести до зростання насильства стосовно жінок.⁴³ Такі небажані наслідки війни можна пом'якшити за

42. Див., наприклад, опитування під керівництвом ОБСЄ щодо насильства стосовно жінок: добробут та безпека жінок, ОБСЄ, 2019 рік, с. 17-21.

43. Див., наприклад, Шівон Макалістер, Гейл Нілл, Нікола Карр та Клер Дваєр, «Гендер, насильство та культури мовчання: молоді жінки та парамілітарне насильство», «Журнал молодіжних досліджень», 2021 рік. Див. також «ООН Жінки», «Молоді жінки в питаннях миру та безпеки: на перетині порядків денних «Молодь, мир, безпека» та «Жінки, мир, безпека». Дослідження прогресу щодо молоді, миру та безпеки», «ООН Жінки», Нью-Йорк, квітень 2018 року.

допомогою превентивної роботи серед молоді, зокрема шляхом подолання гендерних стереотипів, сприяння гендерній рівності та ненасильницького вирішення конфліктів у побуті.

65. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає дедалі більший взаємозв'язок, який фіксується органами влади між проходженням військової служби та вчиненням домашнього насильства в Україні, що має тяжкі наслідки.⁴⁴ Вона вітає заходи, вжиті органами влади України для активної підготовки демобілізованих чоловіків, ветеранів війни або тих, хто перебуває у відпустці з лінії фронту, до повернення до цивільного життя з метою зменшення ризику насильства або зловживання психоактивними речовинами внаслідок будь-якої травми чи зіткнення з тяжким насильством, пов'язаним із війною. Проте для всебічного вирішення цього явища знадобляться більш масштабні заходи.

66. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України посилити первинне запобігання всім формам насильства стосовно жінок шляхом активізації зусиль з викорінення гендерних стереотипів та уявлень, які виправдовують або толерують таке насильство. Це слід робити з метою залучення чоловіків і хлопчиків до цих зусиль та на основі заходів, викладених у Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам CM/Res(2019)1 щодо запобігання та боротьби із сексизмом.

В. Підвищення обізнаності (стаття 13)

67. ГРЕВІО зазначає, що українська влада проводила інформаційні кампанії та кампанії з підвищення обізнаності щодо насильства стосовно жінок, особливо в контексті Міжнародного дня боротьби за ліквідацію насильства стосовно жінок (25 листопада). Проте вона зауважує, що такі кампанії здебільшого зосереджувалися на фізичному насильстві стосовно жінок і меншою мірою – на інших формах насильства, зокрема психологічному насильстві, економічному насильстві або переслідуванні та сексуальному домаганні, у тому числі в цифровому вимірі. Як наслідок, постраждалі жінки не завжди ідентифікують їх як форму насильства за гендерною ознакою. Міжнародні організації, що працюють в Україні, та низка неурядових організацій із захисту прав жінок також проводять інформаційно-просвітницькі кампанії, зокрема в таких місцях, як громадський транспорт і школи. Наприклад, одна неурядова організація розпочала кампанію щодо ризиків віктимізації під час відключень електроенергії.⁴⁵ ГРЕВІО також бере до уваги інформаційні кампанії, спрямовані на заохочення жінок, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, повідомляти про такі випадки. Незважаючи на ці ініціативи, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що наявні заходи не завжди поширюються на сільську місцевість, особливо на райони, розташовані поблизу лінії фронту, та на такі групи жінок, як жінки старшого віку, жінки з інвалідністю або ромські жінки, незважаючи на роботу ромських медіаторів громад.⁴⁶ Слід також докласти більше зусиль для підвищення обізнаності молоді про насильство стосовно жінок, зокрема насильство, вчинене в цифровій сфері.

68. Поширеність насильства стосовно жінок в Україні, як здається, загострилася внаслідок загарбницької війни з боку Російської Федерації.⁴⁷ ГРЕВІО бере до відома інформацію, яка підкреслює високий рівень стресу, якого зазнають люди в Україні від початку загарбницької війни, та той факт, що щоденне зіткнення з насильством може призводити до вищого рівня прийнятності насильства, включно з насильством стосовно жінок, у суспільстві загалом.⁴⁸ Дійсно, увагу ГРЕВІО привернуло те, що зазнавання жінками домашнього насильства зросло у двох вимірах: віктимізація жінок, які раніше не стикалися з домашнім насильством; та збільшення частоти й інтенсивності насильства, якого зазнають жінки, які раніше зазнавали насильства. Крім того, фізичне та сексуальне насильство часто приходить на зміну

44. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

45. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

46. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також «Голос Ромні», «Ідентичність, гендерні аспекти та традиції, дослідження випадків у ромських громадах», 2024 рік.

47. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

48. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

психологічному насильству.⁴⁹ Схоже, що це зростання або ескалація випадків домашнього насильства значною мірою зумовлені пережитим досвідом і травмами, пов'язаними з війною, особливо серед людей, які перебували в районах поблизу лінії фронту, включно з військовослужбовцями, які беруть участь у воєнних діях, та ветеранами. Водночас в умовах відсічі загарбницької війни, жінкам вкрай складно повідомляти про насильство, вчинене чоловіками, які проходять військову службу в Україні.

69. ГРЕВІО вітає той факт, що органи влади України усвідомлюють цей наслідок війни і що було вжито заходів для пом'якшення впливу посттравматичного стресового розладу серед військовослужбовців та запобігання вчиненню домашнього насильства, таких як поширення коротких відеороликів про насильство стосовно жінок серед військовослужбовців, які несуть службу на передовій, а також запровадження «процедури декомпресії», яка передбачає надання психологічної підтримки військовослужбовцям перед їхнім поверненням до родин. Також діють телефонна гаряча лінія та інтернет-платформа для задоволення потреб демобілізованих військовослужбовців та їхніх сімей. Розуміючи, що наразі існує нестача коштів для розгортання таких заходів, ГРЕВІО вважає вкрай важливим продовжувати та розширювати їх.⁵⁰

70. Крім того, попри значні зусилля, докладені органами влади України для надання підтримки постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що соціальна стигма, пов'язана з цим видом насильства, є високою і, відповідно, становить перешкоду для повідомлення жінками (і чоловіками) про такі злочини та для звернення за підтримкою. Тому важливо продовжувати підвищувати обізнаність у суспільстві щодо того, що, незважаючи на триваючу загарбницьку війну, насильство стосовно жінок не є приватною справою, що всі постраждалі заслуговують на підтримку й захист, що вони не повинні нести тягар стигми і що сором лежить на кривдниках. У зв'язку з цим ГРЕВІО звертає увагу на рішення у справі *«Україна та Нідерланди проти Росії»*, в якому Суд наголосив, що «систематичне зґвалтування жінок як зброя війни спричиняє немислимі фізичні, емоційні та психологічні страждання» і що «постраждалі наражалися на небезпеку подвійної віктимізації, не лише зазнаючи потенційно небезпечних і тривалих травм та ушкоджень, але й ризикуючи зазнати стигматизації та неприйняття з боку своїх родин і громад».⁵¹

71. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України на регулярній основі проводити кампанії з підвищення обізнаності населення щодо різних проявів усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, поза межами лише домашнього насильства, у співпраці з організаціями із захисту прав жінок. Ці кампанії повинні усувати глибинні патріархальні та стереотипні уявлення щодо жінок, формувати гендерне розуміння насильства стосовно жінок і наголошувати на необхідності притягнення кривдників до відповідальності. Вони також повинні мати на меті зменшення стигми, якої зазнають постраждалі жінки, зокрема стигми довкола сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом та зростаючого рівня домашнього насильства з боку членів сім'ї, які зазнали травм, пов'язаних із війною, у тому числі чинних військовослужбовців або ветеранів війни.

72. Крім того, ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити всіх можливих заходів для підвищення обізнаності щодо насильства стосовно жінок серед чоловіків, які проходять військову службу.

49. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», с. 5, 36 та 37.

50. Див. також статтю 16 «Профілактичне втручання та лікувальні програми».

51. Справа *«Україна та Нідерланди проти Росії»*, заяви №№ 8019/16, 43800/14, 28525/20 та 11055/22, рішення від 9 липня 2025 року, пункт 1 078.

С. Навчання (стаття 14)

73. Установки, переконання та моделі поведінки формуються на дуже ранньому етапі життя. Тому заклади освіти відіграють важливу роль у сприянні рівності між жінками та чоловіками й утвердженні прав людини. Відповідно, стаття 14 вимагає розробки навчальних матеріалів, які сприяють утвердженню рівності між жінками та чоловіками, нестереотипним гендерним ролям, взаємній повазі, ненасильницькому розв'язанню конфліктів у міжособистісних стосунках і праву на особисту недоторканність, а також інформують тих, хто навчається, про різні форми насильства за гендерною ознакою стосовно жінок.

74. У межах своєї політики зі сприяння гендерній рівності органи влади України протягом останніх років започаткували низку ініціатив у сфері освіти. По-перше, було проведено аудит підручників на предмет наявності гендерних стереотипів та форм дискримінації щодо жінок після ухвалення у 2020 році наказу Міністерства освіти і науки України, що вимагає перевірки на наявність дискримінаційних елементів у підручниках, виданих за державні кошти.⁵² ГРЕВІО вітає це зрушення, яке, згідно з інформацією, доведеною до її відома, призвело до покращення якості підручників у частині подолання гендерних стереотипів та упереджень стосовно жінок.⁵³ Крім того, усі нові підручники, що публікуватимуться, підлягають перевірці на можливий дискримінаційний зміст.

75. Крім того, у 2024 році в Міністерстві освіти і науки було проведено аудит для виявлення перешкод на шляху до гендерної рівності. Аналогічні аудити гендерної рівності було проведено в деяких школах міст Києва та Харкова.⁵⁴ А в березні 2025 року було ухвалено новий план дій на 2025–2027 роки з реалізації Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, який спрямований, *inter alia*, на інтеграцію гендерно чутливого підходу в освіту на всіх рівнях.

76. Хоча наявність навчальних матеріалів, вільних від гендерних стереотипів, є ключовим кроком у запобіганні насильству стосовно жінок, важливо, щоб учителі пройшли належну підготовку для використання таких матеріалів і щоб вони усвідомлювали стереотипні наративи щодо ролей жінок і чоловіків та упередження стосовно жінок. У грудні 2024 року Міністерство освіти і науки спільно з громадською організацією «Ла Страда-Україна» провело онлайн-опитування щодо гендерних стереотипів серед освітян у системі середньої освіти, яке охопило близько 15 000 респондентів. Результати опитування засвідчили стійкість поширених стереотипів серед працівників освіти. На цьому тлі ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає плани органів влади України щодо вдосконалення підготовки вчителів.

77. Викладання таких питань, як гендерна рівність, нестереотипні гендерні ролі, взаємна повага, право на тілесну недоторканність або згода, є факультативним. Інформація, надана ГРЕВІО, вказує на те, що на практиці викладання принципів, перелічених у статті 14 Стамбульської конвенції, залишається обмеженим і залежить від бажання окремих учителів. В окремих випадках воно забезпечується лише шляхом проведення просвітницьких курсів неурядовими організаціями із захисту прав жінок на запит шкіл.⁵⁵ Те саме стосується комплексної сексуальної освіти. Крім того, інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що в деяких школах і регіонах зберігається опір викладанню таких тем, як гендерна рівність, насильство за гендерною ознакою стосовно жінок і сексуальність.⁵⁶ У цьому контексті ГРЕВІО прагне підкреслити, що надання відповідної до віку сексуальної освіти під час шкільного навчання визнано одним із найпотужніших інструментів первинної профілактики насильства стосовно жінок і дівчат.⁵⁷ У межах таких курсів учнів можна навчати поняття вільної

52. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2020 року № 931 «Про затвердження Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам».

53. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

54. Інформація, надана органами влади України під час оціночного візиту.

55. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

56. Див. UNFPA: «Сексуальна освіта в Україні: що про це думають батьки та вчителі», 2020 рік.

57. Мішо Л. та ін., «Запобігання насильству стосовно жінок і дівчат: уроки практики», *«Ланцет»* 385.9978 (2015), с. 1672-1684; Фулу Е. та ін. (2014), «Що працює для запобігання насильству стосовно жінок і дівчат», *Огляд доказів щодо заходів із запобігання насильству стосовно жінок і дівчат, Преторія: Рада медичних досліджень*, 1, 580-

згоди в сексуальних стосунках і наслідків поширення інтимних зображень себе чи інших. Мета також полягає в тому, щоб зміцнити відданість молоді таким основоположним принципам, як гендерна рівність, взаємна повага та ненасильницьке розв'язання конфліктів.

78. На рівні вищої освіти ГРЕВІО схвалює ухвалення у вересні 2025 року методичних рекомендацій щодо реалізації політики протидії дискримінації та сексуальному домагання і сприяння рівності в закладах вищої освіти України. Ці рекомендації були розроблені Міністерством освіти і науки в тісній співпраці з організаціями із захисту прав жінок та спеціалістами. Вони мають на меті сприяти гендерній рівності та недискримінації в університетах і заохочувати запровадження внутрішніх політик для запобігання сексуальному домагання і дискримінації, а також забезпечення належного, чутливого до постраждалих осіб реагування з урахуванням психотравми на такі форми насильства, постраждалими яких у закладах вищої освіти часто стають жінки.

79. Крім того, ГРЕВІО зазначає, що шкільні психологи, як здається, відіграють важливу роль у виявленні насильства стосовно жінок та повідомленні про нього. ГРЕВІО поінформовано про те, що у 2023 році було подано 23 805 повідомлень про домашнє насильство на підставі повідомлень учителів, учнів або самих психологів.⁵⁸ Роль, яку відіграють ці спеціалісти, може значною мірою допомогти активізувати потенціал, який школи мають у частині виявлення постраждалих дітей і свідків домашнього насильства та інших форм насильства за гендерною ознакою.

80. Вітаючи заходи, вжиті для викорінення гендерних стереотипів та упереджень в освіті, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України посилити зусилля для забезпечення викладання елементів, перелічених у статті 14 Стамбульської конвенції, включно з інформацією про різні форми насильства за гендерною ознакою стосовно жінок і дівчат.

D. Підготовка спеціалістів (стаття 15)

81. Стандарт, встановлений статтею 15 Стамбульської конвенції, полягає в систематичній початковій підготовці та підвищенні кваліфікації відповідних спеціалістів, які мають справу з постраждалими або кривдниками щодо всіх актів насильства. Обов'язкова підготовка повинна охоплювати запобігання такому насильству та його виявлення, рівність між жінками та чоловіками, потреби й права постраждалих осіб, а також запобігання вторинній віктимізації.

82. З моменту ратифікації Стамбульської конвенції українська влада вжила заходів для підвищення рівня підготовки кількох категорій спеціалістів, які працюють із жінками, постраждалими від насильства. ГРЕВІО особливо вітає запровадження у 2023 році Національним агентством України з питань державної служби навчальних програм із запобігання насильству за ознакою статі та домашньому насильству, спрямованих на низку спеціалістів, які працюють із жінками, постраждалими від насильства. ГРЕВІО також із задоволенням відзначає створення у 2023 році Національного тренінгового центру з питань запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству під егідою Вищої школи публічного управління та за підтримки UNFPA. Цей центр спочатку було створено для проведення навчання з питань насильства стосовно жінок для соціальних працівників, які не мають статусу державних службовців і тому не мають доступу до навчань, що проводяться Національним агентством України з питань державної служби з цих питань.

83. Цей новий тренінговий центр відповідає потребам у підготовці низки відповідних спеціалістів, включно з надавачами послуг жінкам, постраждалим від насильства. Навчання, яке він пропонує, частково проводиться у форматі міждисциплінарних занять. ГРЕВІО вітає такий підхід і підкреслює високу актуальність міждисциплінарної підготовки та об'єднання різних спеціалістів, залучених до надання підтримки жінкам, постраждалим від насильства,

1589.

58. Інформація, надана органами влади України під час оціночного візиту.

оскільки це суттєво зміцнює співпрацю. З 2023 року було розроблено 10 спеціалізованих навчальних програм і підготовлено близько 3 000 державних службовців та надавачів послуг на національному й регіональному рівнях. Хоча вони в основному зосереджені на домашньому насильстві, навчальні програми, запропоновані національним центром, також меншою мірою охоплюють зґвалтування, сексуальне домагання та сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. Навчання щодо Стамбульської конвенції також включено. Крім того, ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає, що для всіх відповідних спеціалістів стала доступною нова навчальна програма з гендерно чутливої комунікації. Участь у навчальних курсах, що проводяться тренінговим центром, хоч і не є обов'язковою, дозволяє спеціалістам отримувати кредити в межах чинної системи акредитації підвищення кваліфікації державних службовців.

84. ГРЕВІО відзначає органи влади України за цей інноваційний підхід до навчання з питань насильства стосовно жінок через спеціалізований національний центр, який дозволить подолати фрагментарність підготовки – проблему, на яку звернули увагу ГРЕВІО. Це важливий крок у посиленні підготовки спеціалістів, які контактують із жінками, постраждалими від насильства за гендерною ознакою. У цьому контексті ГРЕВІО бажає наголосити на важливості забезпечення того, щоб навчання, яке проводиться національним центром, охоплювало такі питання, як гендерні стереотипи; відмінність між конфліктом та насильством; виявлення постраждалих; права та потреби постраждалих осіб; запобігання вторинній віктимізації; необхідність ефективної співпраці, орієнтованої на потреби постраждалих; зміст і цілі програм для кривдників; вплив насильства на дітей, які зазнали його впливу; способи ефективної співпраці в мережі; а також насильство стосовно жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації. Важливо також залучати експертний потенціал організацій із захисту прав жінок до проведення навчання.

85. Ліцензійні вимоги, що стосуються медичних працівників, існують з 2019 року, коли було врегульовано надання медичної допомоги жінкам, які постраждали від насильства, що ГРЕВІО вітає. Це спричинило виникнення запитів на навчання, і у 2021 році було вжито заходів для посилення підготовки медичних працівників з питань насильства стосовно жінок загалом.⁵⁹ З початком загарбницької війни з боку Російської Федерації було додано тему сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Хоча підготовка з питань насильства стосовно жінок наразі не є обов'язковою для медичних працівників, це передбачено новою урядовою Стратегією розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року із цільовим показником у щонайменше 50% медичних працівників, які пройшли навчання з цієї теми.⁶⁰ У цьому контексті ГРЕВІО вітає ухвалення у квітні 2025 року наказу Міністерства охорони здоров'я щодо атестації працівників сфери охорони здоров'я, який передбачає, що всі ці спеціалісти зобов'язані проходити навчання щонайменше один раз протягом атестаційного періоду, зокрема з питань, пов'язаних із насильством щодо жінок.⁶¹ Крім того, у 2024 році було укладено довідник із переліком практичних навичок, якими повинні володіти медичні працівники під час лікування пацієнтів із досвідом домашнього насильства та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Судово-медичні експерти також мали доступ до підготовки з питань насильства стосовно жінок з метою видачі медичних довідок та висновків судово-медичної експертизи для використання як доказів у суді. Це включає навчання з документування тілесних ушкоджень у випадках катувань відповідно до Керівництва ООН з питань ефективного розслідування і

59. Наприклад, онлайн-інструменти для навчання від Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) стали доступними для лікарів первинної ланки медичної допомоги.

60. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках.

61. Теми, зазначені в Наказі № 650 від 16 квітня 2025 року, включають: порядок проведення та документування результатів медичних оглядів, документування тілесних ушкоджень, отриманих постраждалими від домашнього насильства або інших форм насильства, жорстокого/нелюдського поводження (покарання) чи катувань, торгівлі людьми, особами, звільненими з полону або постраждалими внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України, спілкування з постраждалими, організацію заходів із запобігання домашньому насильству та насильству стосовно жінок, раннє виявлення ознак такого насильства, навички перенаправлення, а також повноваження суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі. Крім того, медичні працівники всіх спеціальностей, які працюють у державних спеціалізованих установах, де проводяться судово-медичні експертизи, зобов'язані проходити підвищення кваліфікації щонайменше один раз за атестаційний період, зокрема за такими напрямками: етичні питання (гендерна рівність та запобігання дискримінації, стигматизація, конфіденційність, вразливість, вплив війни, емпатія, біоетика).

документування катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання.⁶²

86. Працівники поліції проходять один обов'язковий курс щодо насильства стосовно жінок та гендерної рівності в межах своєї початкової підготовки. Крім того, вони мають доступ до навчань, які проводить Національний тренінговий центр з питань запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству. Проте інформація, надана ГРЕВІО, свідчить про те, що багатьом поліцейським по всій країні досі бракує належного розуміння та знань про насильство стосовно жінок і його гендерну природу, і вони недостатньо підготовлені до застосування підходу, що ґрунтується на правах людини та орієнтований на постраждалих осіб.⁶³ ГРЕВІО з особливим занепокоєнням відзначає повідомлення про брак підготовки щодо сексуального насильства та сексуального домагання.⁶⁴ Водночас вона зауважує, що після введення поняття сексуального домагання до законодавства передбачається проведення відповідного навчання.⁶⁵

87. Прокурори в межах своєї початкової підготовки проходять один навчальний модуль з прав людини на стадії досудового розслідування, включно з інформацією про Стамбульську конвенцію. Крім того, доступні онлайн-модулі з кількох аспектів насильства стосовно жінок, а у співпраці з міжнародними організаціями та організаціями із захисту прав жінок проводилися тренінги щодо розслідування справ про насильство стосовно жінок.⁶⁶ Проте навчання щодо різних форм насильства стосовно жінок не є обов'язковим під час початкової підготовки та підвищення кваліфікації.⁶⁷

88. Що стосується сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, ГРЕВІО вітає той факт, що спроможність працівників поліції, прокурорів та співробітників Служби безпеки України реагувати на цей вид насильства значно зросла з початку загарбницької війни. Іноземні донори та міжнародні організації надали важливу підтримку для підвищення кваліфікації цих спеціалістів та їхньої здатності застосовувати орієнтований на постраждалих підхід з урахуванням травми у таких справах. ГРЕВІО схвалює цей розвиток подій та із задоволенням відзначає акцент, зроблений Офісом Генерального прокурора на захисті, потребах і правах постраждалих осіб. Вона із жалем відзначає складні умови, в яких працюють прокурори, та спричинені цим високу плінність кадрів або нестачу персоналу. Тому ГРЕВІО вказує на необхідність забезпечення того, щоб будь-яке навчання, розроблене чи проведене, зокрема іноземними донорами та зовнішніми партнерами, чітко відповідало швидко змінюваним потребам правоохоронних органів України. Серед них – навчання поліцейських першої лінії реагування виявляти справи щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та вести їх, а також подальший супровід після початкового навчання.⁶⁸ Важливо також забезпечити, щоб спеціалісти, залучені до розслідування та притягнення до відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом та інші воєнні злочини, мали доступ до належної психологічної підтримки та супервізії.

89. Наостанок, ГРЕВІО бажає наголосити на важливості всебічного та належного розуміння сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом для будь-яких співробітників правоохоронних органів, яким доручено такі справи. Це охоплює розуміння специфічної віктимізації жінок через те, що вони є жінками, а також прагнення домінувати й контролювати через приниження населення супротивника. Воно часто супроводжується крайньою жорстокістю і призводить до серйозних травм, що, зі свого боку, впливає на розслідування та

62. Також відоме як Стамбульський протокол, ухвалений у 2004 році та переглянутий у 2022 році.

63. Див. також статтю 50 «Невідкладне реагування, запобігання та захист».

64. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

65. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 22 травня 2024 року № 3733-ІХ.

66. Див. Державний звіт, додаток, поданий у 2025 році, с. 6.

67. Включно з курсом програми HELP Ради Європи щодо насильства стосовно жінок.

68. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

кримінальне переслідування.⁶⁹ Будь-які знання та навички, напрацьовані під час ведення справ про сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, з орієнтацією на постраждалих осіб та з урахуванням психотравми, повинні застосовуватися щодо всіх інших форм насильства стосовно жінок, зокрема сексуального насильства, вчиненого в контексті насильства з боку інтимного партнера або за інших обставин.

90. Що стосується підготовки суддівського корпусу, після реформи системи суддівської освіти у 2024 році навчання з питань насильства стосовно жінок та гендерних стереотипів інтегровано в усі навчальні курси. Таке навчання є обов'язковим для всіх кандидатів на посаду судді. Воно зосереджується, зокрема, на законодавчих змінах у сфері протидії насильству стосовно жінок з моменту ратифікації Стамбульської конвенції. Крім того, чинні судді зобов'язані проходити 40 годин навчання кожні три роки, обираючи курси з каталогу вибіркового навчання. Також проводилося навчання щодо запобігання дискримінації за гендерною ознакою в судах.

91. Незважаючи на вищезазначене, гендерні упередження та стереотипи продовжують існувати серед суддівського корпусу, що ускладнюється або підкріплюється стійким нерозумінням першопричин та динаміки насильства стосовно жінок, зокрема серед суддів, які працюють на місцевому рівні.⁷⁰ Крім того, не всі судді, схоже, мають належне розуміння форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією, таких як психологічне насильство, переслідування, каліцтво жіночих геніталій (КЖГ), примусовий шлюб, примусова стерилізація та примусовий аборт. Те саме стосується заснованого на згоді визначення зґвалтування, запровадженого змінами до Кримінального кодексу 2017 року та зміни парадигми, яку воно становить. До уваги ГРЕВІО було доведено, що суддям часто бракує підготовки щодо ведення справ про зґвалтування на засадах орієнтації на постраждалих осіб та з урахуванням психотравми.⁷¹ Це посилюється тим фактом, що не всі правники, які працюють у центрах з надання безоплатної правничої допомоги, пройшли належну підготовку у сфері протидії насильству стосовно жінок.⁷²

92. Наостанок, ГРЕВІО не відомо про жодне оцінювання навчальних програм з питань насильства стосовно жінок.

93. ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для забезпечення того, щоб усі спеціалісти, які працюють із постраждалими або кривдниками щодо всіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, зокрема суддівський корпус, проходили систематичне та обов'язкове початкове навчання та підвищення кваліфікації щодо виявлення всіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, та реагування на них. З цією метою органам влади України слід, зокрема:

- а. забезпечити, щоб проведене навчання охоплювало такі питання, як гендерні стереотипи; відмінність між конфліктом і насильством; ідентифікація постраждалих; права та потреби постраждалих; запобігання вторинній віктимізації; орієнтована на постраждалих співпраця між усіма фахівцями; зміст та цілі програм для кривдників; вплив насильства на дітей, які зазнали його впливу; та насильство стосовно жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації;**

69. Див., зокрема, Європейський суд з прав людини, справа «Україна та Нідерланди проти Росії», та доповіді Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні: www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/iic/hr-ukraine/index.

70. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», 2025 рік.

71. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також Аналітичний центр «ЮрФем»: звіт за результатами дослідження навчальних програм та програм підвищення кваліфікації щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальним насильством, для правової спільноти.

72. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», та статтю 57 «Правова допомога».

- b. забезпечити подальший супровід після початкового навчання, включно з тим, що проводиться неурядовими організаціями;
- c. оцінювати вплив навчальних програм на різні професійні групи.

Е. Профілактичне втручання та лікувальні програми (стаття 16)

1. Програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство

94. Типова програма для кривдників, які вчиняють домашнє насильство, була розроблена Міністерством соціальної політики у 2018 році та оновлена у 2021 році.⁷³ Ця програма, яка серед інших тем включає роботу зі стереотипами та упередженнями щодо гендерних ролей, була розроблена для того, щоб слугувати основою для місцевих органів влади та інших суб'єктів, зокрема неурядових організацій, які реалізують програми для кривдників. У 2023 році під егідою Міністерства юстиції України було впроваджено ще одну програму для кривдників.⁷⁴ Цю програму було розроблено в контексті запровадження пробації в Україні. Таким чином, кривдники, які вчинили домашнє насильство та перебувають на пробації, можуть бути зобов'язані судом взяти участь у цій програмі та пройти її.

95. Утім, інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що лише обмежена кількість кривдників направляється за рішенням суду для проходження таких програм, зокрема в контексті програм пробації, і ще менше осіб їх завершують. Це, як видається, є наслідком відсутності чітких критеріїв для суддів щодо прийняття рішення про направлення кривдників для участі в таких програмах, а також браку обміну інформацією та координації між усіма відповідними органами під час виконання судових рішень щодо виконання програм для кривдників. У 2023 році загалом 1 265 осіб було направлено на такі програми, і 848 їх завершили. Ця цифра зросла до 1 300 у 2024 році, а потім знизилася до 1 254 у 2025 році, при цьому кількість кривдників, які завершили програму, залишається стабільно низькою (225 у 2025 році).⁷⁵ Кривдники також можуть брати участь на добровільній основі, проте роблять це рідко. ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає, що на додаток до зазначених програм наразі розробляється програма для осіб, які відчувають неконтрольовані спалахи насильства.

96. Крім того, ГРЕВІО звертає увагу на кілька проблемних питань щодо роботи з кривдниками, які вчиняють домашнє насильство. По-перше, коротка тривалість наявних програм, яка становить 46 годин протягом періоду від одного до трьох місяців. Малоімовірно, що це призведе до стійких змін у поведінці кривдників. По-друге, необхідність оновлення змісту з урахуванням наявних перспективних міжнародних практик та забезпечення того, щоб вони усували першопричини вчинення насильства й додали сексистські упередження та стереотипи.⁷⁶ По-третє, серйозний дефіцит підготовлених спеціалістів для роботи з кривдниками через брак стандартизованих навчальних курсів на основі чітко визначених кваліфікаційних вимог. По-четверте, брак сталого фінансування, що впливає не лише на якість проведеної роботи з кривдниками, а й на безперервність та географічне поширення таких програм.⁷⁷ Як наслідок, не всі регіони України здатні забезпечити реалізацію програм для кривдників за участю підготовлених спеціалістів.⁷⁸ Спричинені цим труднощі з доступом до програм для кривдників, які проживають у сільській місцевості, становлять окремий виклик, що може призводити до перешкод у доступі до програм або до низьких показників їх завершення.

73. Наказ Міністерства соціальної політики № 1434 від 1 жовтня 2018 року.

74. Наказ Міністерства юстиції України № 2362/5 про затвердження пробаційних програм для неповнолітніх та повнолітніх «Подолання домашнього насильства». Програма для кривдників, які перебувають на пробації, була оновлена у 2024 році.

75. Інформація, надана органами влади України. Див. також тіньовий звіт «ЮрФем» за 2023 рік, де зазначено, що в Київській області 588 кривдників пройшли програми для кривдників у 2018 році, 599 – у 2020 році, 290 – у 2021 році та 83 – у 2022 році.

76. Див., зокрема, «Посібник щодо безпечних та ефективних програм для кривдників: стаття 16 Стамбульської конвенції. Порівняльне дослідження та рекомендації щодо програм для кривдників, які вчиняють домашнє та сексуальне насильство», Рада Європи, 2024.

77. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

78. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Щорічна доповідь за 2024 рік, с. 294. У доповіді зазначається, що спеціалісти пройшли підготовку для реалізації таких програм у 19 з 24 областей.

97. Крім того, програми для кривдників часто реалізуються соціальними службами, які також надають послуги підтримки постраждалим від домашнього насильства особам.⁷⁹ Тому вони іноді проводяться в тих самих приміщеннях, що й служби підтримки постраждалих осіб. Ця ситуація може створювати суттєві ризики для безпеки жінок, які постраждали від насильства. ГРЕВІО бажає підкреслити той факт, що безпека постраждалих осіб завжди повинна перебувати в центрі будь-якої роботи з кривдниками. Тому вкрай важливо, щоб програми проводилися належним чином підготовленими фахівцями, які повною мірою розуміють цілі програм для кривдників та необхідність забезпечення безпеки постраждалих осіб. У межах програм для кривдників слід також здійснювати оцінку ризиків, чого наразі, схоже, не робиться, а постраждалим особам має надаватися належна інформація про відвідування програми кривдником. З цією метою слід запровадити процедури для налагодження комунікації та співпраці між надавачами програм для кривдників та службами підтримки постраждалих.⁸⁰

98. Крім того, ГРЕВІО наголошує на важливості забезпечення застосування єдиних стандартів по всій країні щодо цілей програм для кривдників, використовуваної методології, тривалості курсів, управління ризиками для безпеки постраждалих від насильства та оцінювання. ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає, що органи влади України розпочали роботу з оновлення методичних рекомендацій щодо програм для кривдників та планують розробити єдину навчальну програму. У цьому контексті вона звертає їхню увагу на нещодавно опубліковані Європейські стандарти програм для кривдників, які повністю відповідають вимогам Стамбульської конвенції та можуть слугувати орієнтиром під час встановлення національних мінімальних стандартів для таких програм.⁸¹

99. Наостанок, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що загарбницька війна з боку Російської Федерації призвела до зростання насильства стосовно жінок, учиненого військовослужбовцями, зокрема військовими, які повертаються з передової та мають травми, пов'язані з війною.⁸² Визнаючи всю складність ситуації, ГРЕВІО підкреслює важливість забезпечення адаптованого та скоординованого реагування шляхом розробки цільових програм для роботи з цією конкретною підгрупою кривдників, які вчиняють домашнє насильство. З огляду на те, що вони можуть стикатися зі шкідливими наслідками війни у взаємопов'язаних аспектах свого здоров'я та особистих стосунків, які стають рушіями насильницької поведінки, важливо впроваджувати програми, спрямовані на подолання причин вчинення насильства з урахуванням індивідуальних потреб. Такі програми можуть набувати різних форм – у межах наявних програм для кривдників або як частина роботи ветеранських центрів чи інших установ, що надають їм підтримку.

100. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. продовжувати зусилля щодо підвищення якості програм для кривдників шляхом розробки єдиної методології та мінімальних стандартів роботи з кривдниками відповідно до Стамбульської конвенції та на основі Європейських стандартів програм для кривдників. Вони повинні включати гендерно чутливий підхід, подолання гендерних стереотипів та вирішувати питання відповідальності кривдників за свою поведінку;**
- b. посилити спроможність програм для кривдників та забезпечити їх впровадження по всій території країни;**
- c. вжити заходів для підвищення рівня відвідуваності кривдниками та частки завершення ними програм для кривдників;**
- d. вжити необхідних заходів для забезпечення спеціальної підготовки спеціалістів, які впроваджують програми для кривдників;**

79. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

80. Для отримання детальнішої інформації див. «Посібник щодо безпечних та ефективних програм для кривдників: стаття 16 Стамбульської конвенції», Рада Європи, 2024 рік; ця публікація доступна українською мовою за посиланням: www.rm.coe.int/european-standards-for-perpetrator-programmes-ukr/1680b692ad.

81. www.work-with-perpetrators.eu/european-standards-for-perpetrator-programmes.

82. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», с. 5, 36 та 37. Див. також статтю 13 «Підвищення обізнаності».

- е. запровадити систематичні процедури оцінки ризиків у роботу з кривдниками, які вчиняють домашнє насильство, з метою гарантування безпеки постраждалих та їхніх дітей;
- ф. забезпечити систематичне оцінювання ефективності програм та відсутності небажаних наслідків.

101. Крім того, ГРЕВІО закликає органи влади України розробити та впровадити цільові програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство, з числа військовослужбовців та ветеранів війни як частину скоординованої стратегії його запобігання.

2. Програми для кривдників, які вчиняють сексуальне насильство

102. В Україні не існує спеціальних програм для кривдників, які вчиняють сексуальне насильство. ГРЕВІО наголошує на важливості запровадження таких програм з метою запобігання повторному вчиненню правопорушень кривдниками, які вчинили сексуальне насильство.

103. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для виконання вимог пункту 2 статті 16 Стамбульської конвенції щодо створення лікувальних програм для кривдників, які вчиняють сексуальне насильство, належним чином ураховуючи передові міжнародні практики та гарантуючи підхід, заснований на правах людини.

Г. Участь приватного сектора та засобів масової інформації (стаття 17)

104. Жінки недостатньо представлені в українських засобах масової інформації, ще більше – з початку загарбницької війни, а дослідження свідчать про те, що гендерні стереотипи щодо ролі жінок і чоловіків продовжують переважати у висвітленні матеріалів.⁸³ На цьому тлі ГРЕВІО вітає той факт, що з 2021 року було ухвалено зміни до чинного законодавства для подолання проблеми дискримінації в медіа та рекламі. У цьому відношенні до Закону «Про рекламу» було внесено зміни з метою запровадження санкцій за дискримінацію за ознакою статі в рекламі.⁸⁴ Заборону на поширення порнографічного або дискримінаційного контенту, що порушує права окремих осіб чи груп за низкою ознак, зокрема за ознакою статі, було також запроваджено Законом «Про медіа». Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення відповідає за забезпечення дотримання законодавства, зокрема за забезпечення гендерної рівності в медіасфері та захист громадян від дискримінації.

105. ГРЕВІО із задоволенням відзначає регулярну публікацію Національною радою всеукраїнських досліджень під назвою «Гендерний профіль українських медіа», включно – у випуску за 2025 рік – з оглядом насильства за гендерною ознакою стосовно жінок-журналісток, учиненого за допомогою цифрових технологій.⁸⁵ Такі дослідження готуються в тісній співпраці з організаціями громадянського суспільства.

106. Хоча Кодекс етики журналіста не містить конкретних положень щодо гендерно чутливого висвітлення інформації, у 2023 році Міністерство культури та інформаційної політики видало методичні рекомендації щодо висвітлення в медіа питань, пов'язаних із гендерною рівністю, сексистськими стереотипами та запобіганням насильству стосовно жінок. Ці рекомендації містять детальні настанови щодо того, як висвітлювати тему насильства стосовно жінок, зокрема сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, в етичний спосіб, який поважає права та гідність постраждалих і дозволяє уникнути сенсаційності та вторинної віктимізації. ГРЕВІО схвалює цей крок і підкреслює важливу роль, яку відіграють медіа в запобіганні насильству стосовно жінок та боротьбі з сексистськими стереотипами й

83. Див. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, «Гендерний профіль українських медіа» (з 2023 року), доступно за посиланням: www.webportal.nrada.gov.ua/category/gendernyj-balans-u-media/.

84. Закон № 3427 про внесення змін до Закону України «Про рекламу» щодо протидії дискримінації за ознакою статі.

85. www.webportal.nrada.gov.ua/category/gendernyj-balans-u-media/.

упередженнями. У 2024 році під егідою Комісії з журналістської етики було розроблено типову політику гендерної рівності в медіаконтенті, що містить настанови щодо того, як забезпечити гендерну рівність у редакційних колективах та як висвітлювати питання гендерної рівності й насильства стосовно жінок.⁸⁶ Також проводилося навчання журналістів щодо висвітлення теми насильства стосовно жінок.⁸⁷

107. Попри всі ці зусилля, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає інформацію, яка вказує на поширену практику онлайн-насильства стосовно жінок-журналісток.⁸⁸ У звіті «Гендерний профіль українських медіа» за 2025 рік підкреслюється, що 81% українських жінок-журналісток зазнавали онлайн-атак, тоді як лише 25% медіа мають практики реагування на таке насильство.⁸⁹ Це вказує на необхідність заохочення медіаорганізацій та спілок журналістів до вжиття конкретних заходів для викорінення дискримінації за гендерною ознакою, культури звинувачення постраждалих осіб та порушень приватності постраждалих від насильства за гендерною ознакою стосовно жінок та їхніх дітей у всій своїй журналістській діяльності.⁹⁰ Випадки онлайн-насильства стосовно жінок-журналісток також мають належним чином розслідуватися та переслідуватися в судовому порядку.⁹¹

108. Через загарбницьку війну та призов багатьох чоловіків жінки дедалі частіше беруть на себе активну роль у традиційно домінованих чоловіками секторах зайнятості, таких як енергетика, гірничодобувна промисловість або транспорт, де вони наражаються на високий рівень домагань, включно із сексуальним домаганням.⁹² Крім того, увагу ГРЕВІО було звернено на те, що багатьом жінкам довелося працювати в неформальному секторі, де захист від сексуального домагання відсутній взагалі. Тому вона вітає той факт, що у 2024 році до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» було внесено зміни, які закріпили визначення сексуального домагання. Того ж року до Кодексу України про адміністративні правопорушення було внесено зміни, що передбачають адміністративну відповідальність за сексуальне домагання.⁹³ Нове визначення охоплює робоче місце. Тому вкрай важливо забезпечити його ефективне застосування, наявність доступних механізмів подання скарг, а також підвищення обізнаності підприємств приватного сектору щодо необхідності запобігання сексуальному домаганням на роботі та співпраці в цьому питанні з професійними організаціями й профспілками.

109. Крім того, ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає заходи, вжиті в оборонному секторі для надання можливості повідомляти про зловживання, включно із сексуальним домаганням, через спеціальні гарячі лінії.⁹⁴

110. Беручи до уваги важливу роль медіа у сприянні рівності між жінками та чоловіками й зниженні рівня суспільної прийнятності насильства стосовно жінок, ГРЕВІО заохочує органи влади України продовжувати сприяти розробці спеціальних стандартів саморегулювання для збалансованого, несексистського та несенсаційного висвітлення теми насильства стосовно жінок.

111. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити належну підтримку жінок, які постраждали від насильства та домагань на роботі та оцінити впровадження нової законодавчої бази шляхом збору даних про кількість постраждалих жінок від сексуального домагання на робочому місці, скарг, поданих постраждалими та результатів їхнього розгляду.

86. ОБСЄ, Комісія з журналістської етики та «Жінки в медіа», Політика гендерної рівності в медіаконтенті, 2024 рік.

87. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

88. Див. «Жінки в медіа», «Її голос, їхня ціль: гендерно зумовлене онлайн-насильство проти українських журналісток», квітень 2025 року, за підтримки ЮНЕСКО та Японії. Дослідження свідчить, що 81% зі 180 опитаних журналісток зазнали щонайменше однієї форми онлайн-насильства. Див. також «Жінки в медіа», «Онлайн-насильство проти українських працівників медіа: наслідки, прогалини, потреби», серпень 2025 року.

89. www.wim.org.ua/materials/gender-profile-of-ukrainian-media-2025/.

90. Див. також Загальну рекомендацію ГРЕВІО № 1 щодо цифрового виміру насильства стосовно жінок, 2021 рік.

91. Див. також статтю 50 «Невідкладне реагування, запобігання та захист».

92. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

93. Див. також статтю 40 «Сексуальне домагання».

94. Там само.

IV. Захист та підтримка

112. Глава IV Стамбульської конвенції спрямована на створення багатоаспектної, професійної та орієнтованої на постраждалих структури підтримки для кожної жінки, яка зазнала будь-якої з форм насильства, охоплених конвенцією.

A. Загальні зобов'язання (стаття 18)

113. Стаття 18 Стамбульської конвенції встановлює низку загальних принципів, яких необхідно дотримуватися при наданні як загальних, так і спеціалізованих послуг із захисту та підтримки. Одним із таких принципів є необхідність для служб діяти узгоджено та скоординовано із залученням усіх відповідних органів, беручи до уваги відносини між постраждалими, правопорушниками, дітьми та їхнім більш широким соціальним оточенням. Подолання комплексного характеру насильства стосовно жінок вимагає створення системи втручання, що залучає всі відповідні сектори політики, адміністративні рівні та органи. Багатосекторальні та міжвідомчі заходи реагування на національному, регіональному та місцевому рівнях мають вирішальне значення для забезпечення ефективної та злагодженої відповіді на всі форми насильства. Ефективна координація на місцевому рівні є особливо важливою з погляду забезпечення відповідності заходів реагування потребам громади та надання постраждалим послуг за принципом «єдиного вікна».

114. Після ухвалення Закону 2017 року про домашнє насильство у 2018 році було затверджено порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, включно з керівними принципами перенаправлення постраждалих осіб.⁹⁵ Також існують протоколи для соціальних працівників щодо перенаправлення жінок, постраждалих від насильства до спеціалізованих служб підтримки. Крім того, для полегшення взаємодії на місцевому рівні часто укладаються меморандуми про взаєморозуміння між державними службами та службами, створеними неурядовими організаціями. ГРЕВІО визнає велику кількість суб'єктів, залучених до надання послуг постраждалим особам в Україні, серед яких органи державної влади, національні неурядові організації, міжнародні організації та іноземні донори, а також наявні зусилля щодо забезпечення координації. Проте вона звертає увагу на важливість забезпечення, з одного боку, надання послуг підтримки на основі принципів і зобов'язань, викладених у Стамбульській конвенції, а з іншого боку – надання послуг у всіх кутках країни. У зв'язку з цим ГРЕВІО наголошує на необхідності картографування наявних служб підтримки з метою виявлення можливих прогалин щодо їхнього географічного розташування та охоплених видів насильства.

115. Хоча докладаються зусилля для забезпечення координації на регіональному та муніципальному рівнях, зокрема шляхом створення координаційних рад з питань насильства стосовно жінок, деяким місцевим органам влади, схоже, бракує спроможності для їх утворення. Крім того, на практиці співпраця та обмін інформацією між відповідними органами влади часто відсутні, що призводить до неадекватного реагування на насильство, яке може зумовити повторне насильство, а в окремих випадках – вбивства жінок за гендерною ознакою.⁹⁶ Прогалини в координації можуть виникати через різні фактори, включно з браком людських ресурсів і підготовленого персоналу, а також безпековими проблемами в районах, розташованих поблизу лінії фронту. Ба більше, протоколи перенаправлення не завжди діють на практиці, і постраждалим особам іноді буває важко отримати вичерпну інформацію про те, де знайти допомогу. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що такі прогалини в координації підтримки впливають і на надання послуг постраждалим сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.⁹⁷ Ефективна співпраця між усіма відповідними державними секторами (включно

95. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі».

96. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Щорічна доповідь за 2024 рік, с. 290.

97. Там само, с. 295. Див. також DCAF, Женевський центр з питань управління сектором безпеки, «Реформа сектору безпеки та сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом», 2024 рік.

із секторами оборони та охорони здоров'я), спеціалізованими службами підтримки та організаціями із захисту прав жінок необхідна також для реагування на зростаючу проблему насильства стосовно жінок та домашнього насильства, вчиненого чоловіками з числа військовослужбовців, які зазнали тяжкої психотравми.⁹⁸

116. Стаття 18 конвенції передбачає, що органи влади забезпечують консульський та інший захист і підтримку своїм громадянам, які мають право на такий захист, зокрема жінкам, які постраждали від насильства за кордоном. Велика кількість жінок і дітей виїхали з України від початку загарбницької війни. У деяких своїх звітах про оцінювання країн призначення українських жінок і дітей ГРЕВІО дійшла висновку, що вони є вкрай уразливими до різних форм насильства та експлуатації внаслідок переміщення.⁹⁹ На цьому тлі вона із зацікавленістю відзначає, що у 2023 році було підготовлено законопроект, спрямований на посилення національного механізму реагування на випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі щодо громадян України за кордоном, з метою наділення закордонних дипломатичних і консульських установ України повноваженнями у сфері захисту від домашнього насильства.¹⁰⁰ Крім того, з 2023 року українки, які проживають за кордоном, можуть звертатися на урядову гарячу лінію 1543 у разі, якщо вони постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі; у подальшому гаряча лінія передає інформацію до відповідних служб Міністерства закордонних справ України.

117. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для посилення координації реагування та покращення взаємодії між наявними ресурсами з метою більш ефективного задоволення потреб жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, зокрема шляхом забезпечення більш ефективного використання протоколів перенаправлення та здійснення картографування наявних служб на місцевому рівні.

В. Інформація (стаття 19)

118. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає збереження загального браку інформації для жінок, які постраждали від насильства стосовно їхніх прав та наявних засобів правового захисту, включно з інформацією про доступ до безоплатної правничої допомоги.¹⁰¹ У цьому контексті вона вітає заходи, вжиті Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – «омбудсман») щодо поширення інформації про права постраждалих від домашнього насильства, зокрема через його регіональні представництва.¹⁰² Попри ці схвальні зусилля, ГРЕВІО вважає, що органи влади мають ужити додаткових заходів для систематичного поширення доступної інформації про наявні засоби захисту та послуги серед усіх жінок, які постраждали від насильства, зокрема тих, які належать до національних меншин, жінок з інвалідністю та тих, які проживають у сільській місцевості та поблизу лінії фронту.¹⁰³ З огляду на велику кількість служб, доступних на різних територіальних рівнях, доступність інформації означає, що вона має надаватися певною мірою централізовано, щоб жінкам не доводилося переходити від однієї служби до іншої для отримання належної інформації та підтримки. Важливо також поширювати інформацію про доступний захист і підтримку щодо всіх форм насильства стосовно жінок поза межами лише домашнього насильства, включно з інформацією про засоби правового захисту у випадках сексуального насильства.

98. Див. статтю 12 «Загальні зобов'язання» та статтю 16 «Профілактичне втручання та лікувальні програми».

99. Див., наприклад, Базовий звіт ГРЕВІО про оцінювання щодо Люксембургу, 2023 рік, пункт 23; Базовий звіт ГРЕВІО про оцінювання щодо Греції, 2023 рік, пункт 348; та Базовий звіт ГРЕВІО про оцінювання щодо Сполученого Королівства, 2025 рік, пункт 196. Див. також статтю 4 «Основоположні права, рівність і недискримінація».

100. Закон ще не ухвалено.

101. Див. статтю 57 «Правова допомога».

102. Див. також посібник, підготовлений Офісом омбудсмана, щодо запобігання та протидії домашньому насильству («Насильство ховається в мовчанні. Не мовчи!»), що містить рекомендації для місцевих органів влади щодо виявлення цієї форми насильства та перенаправлення постраждалих до наявних служб підтримки.

103. Див. «Голос Ромні», 2024 рік.

119. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України поширювати всебічну та легкодоступну інформацію про наявні, спеціалізовані та загальні служби підтримки, доступні жінкам, постраждалим від насильства по всій Україні.

С. Загальні служби підтримки (стаття 20)

1. Соціальні служби

120. Жінки, які постраждали від насильства можуть звертатися до центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою отримання інформації, а також психологічної та соціальної підтримки. Їх також можуть перенаправити до притулку для постраждалих від домашнього насильства або до кризової кімнати (екстреного кризового поселення строком до 10 днів). Проте ці центри, які функціонують під егідою місцевих органів влади, часто є недостатньо фінансованими та забезпеченими ресурсами. Крім того, рівень та якість надаваних послуг суттєво різняться між різними регіонами країни.¹⁰⁴

121. Починаючи з 2023 року Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України створило Центри життєстійкості у понад 300 громадах. Їхня мета полягає в наданні соціальної та психологічної підтримки людям, які постраждали від війни, зокрема жінкам, які постраждали від насильства. Як флагманська ініціатива Першої леді України, ці центри надають українцям необхідну підтримку в багатьох аспектах цивільного життя, що зазнало впливу війни, зокрема у сфері психічного здоров'я. Визнаючи важливість таких нових видів підтримки, ГРЕВІО звертає увагу на необхідність забезпечення того, щоб у тій мірі, в якій надана ними допомога включає підтримку жінок, постраждалих від домашнього насильства, з'ясування або будь-якого іншого виду насильства стосовно жінок, охопленого Стамбульською конвенцією, ця підтримка надавалася спеціально підготовленим персоналом.

2. Служби охорони здоров'я

122. Загарбницька війна з боку Російської Федерації створила величезні виклики для української системи охорони здоров'я: руйнування багатьох лікарень та інших закладів охорони здоров'я разом із дефіцитом спеціалістів перешкоджає доступу багатьох людей до медичної допомоги. Крім того, війна суттєво збільшила потребу в підтримці психічного здоров'я, особливо серед переміщених осіб або осіб, звільнених з-під російської окупації, у той час як країна стикається з дефіцитом психологів та інших медичних працівників у сфері психічного здоров'я.¹⁰⁵ На цьому тлі низка лікарів загальної практики пройшла підготовку щодо виявлення ознак проблем із психічним здоров'ям серед своїх постійних пацієнтів. Крім того, кілька неурядових організацій надають комплексну гуманітарну та психологічну підтримку жінкам, які зазнали насильства за гендерною ознакою або зіткнулися з ним, зокрема через мобільні бригади, які дають змогу охоплювати людей, переміщених унаслідок війни, та такі ініціативи, як платформа SafeWomenHUB.¹⁰⁶ Платформа «Auroga», створена за підтримки UNFPA, надає дистанційну спеціалізовану психотерапевтичну підтримку особам, які зазнали насильства, пов'язаного з війною, включно із сексуальним насильством.¹⁰⁷ Вона також задовольняє потреби українців за кордоном та людей, які проживають на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України. ГРЕВІО високо оцінює роботу цих спеціалістів, які, незважаючи на дуже складні обставини, продовжують надавати допомогу та підтримку жінкам, які постраждали від насильства, іноді ризикуючи власним життям.

123. Попри вищезазначені обмеження, ГРЕВІО із задоволенням відзначає, що органи влади вжили заходів для покращення доступу жінок, які постраждали від насильства до належної медичної допомоги. У 2019 році було створено маршрут надання допомоги жінкам, які

104. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

105. Див. Рада ООН з прав людини, Доповідь Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні від 19 березня 2025 року.

106. www.healthright.org/news/article/safewomenhub-platform-created-to-provide-emergency-care-to-girls-and-mothers-in-ukraine/.

107. www.ukraine.unfpa.org/uk/topics/nporama-3-protidii-ta-zapobigannya-genderno-zumovlenomu-nasильству.

постраждали від насильства, який також включає певні вказівки щодо перенаправлення до спеціалізованих служб підтримки (таких як служби безоплатної правничої допомоги).¹⁰⁸ Цей документ містить вказівки для медичних працівників щодо дій, яких необхідно вжити, та передбачає обов'язок повідомляти про випадки насильства до поліції.¹⁰⁹ Крім того, з 2017 року всі невідкладні послуги для постраждалих від сексуального насильства надаються лікарнями безоплатно, включно з виявленням захворювань, що передаються статевим шляхом, та наданням екстреної і тривалої контрацепції. У цьому контексті в лікарнях було створено низку спеціальних пунктів надання послуг для жінок, які постраждали від насильства з метою конфіденційного надання інформації про сексуальне та репродуктивне здоров'я і права, невідкладної допомоги та іншого лікування, а також перенаправлення до інших служб.¹¹⁰ Систему допомоги та підтримки з питань сексуального та репродуктивного здоров'я також було створено UNFPA, яка включає національну гарячу лінію та мобільні бригади.¹¹¹ Крім того, близько 1 000 лікарів і медичних сестер екстреної медичної допомоги пройшли підготовку щодо реагування на потреби постраждалих від сексуального насильства.¹¹² Зокрема, було проведено масштабне навчання медичних працівників для задоволення потреб постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, на засадах підходу, орієнтованого на постраждалих та з урахуванням психотравми.

124. Незважаючи на ці зрушення, інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що й надалі зберігається брак детальних і конкретних протоколів для надавачів медичних послуг щодо виявлення випадків насильства стосовно жінок, надання допомоги й підтримки та перенаправлення в таких випадках. У зв'язку з цим ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що жінки, які постраждали від зґвалтування можуть бути змушені проходити непотрібні гінекологічні огляди під час судово-медичної експертизи факту зґвалтування.¹¹³ Більш чіткі настанови та підготовка щодо кроків, яких мають дотримуватись медичні працівники при роботі з постраждалими від зґвалтування, могли б сприяти усуненню таких занепокоєнь і, в більш загальному плані, кращій інтеграції протидії насильству за гендерною ознакою стосовно жінок як ключового питання для медичних працівників. Крім того, медичним працівникам слід також надати оновлені настанови, узгоджені з Міжнародним протоколом щодо документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту, стосовно постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.¹¹⁴ Наостанок, видається, що медичні працівники не завжди залучаються до механізмів, створених на місцевому рівні для надання скоординованої підтримки жінкам, які постраждали від насильства. ГРЕВІО підкреслює, що ці спеціалісти часто є першими, хто контактує з жінкою, яка постраждала від насильства, і тому вкрай важливо, щоб вони були повністю інтегровані в такі механізми співпраці.¹¹⁵

125. Водночас ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що хоча потреба в судово-медичній експертизі значно зросла з початком війни, існує гострий дефіцит таких спеціалістів: загалом 697 осіб на всю країну, попри призначення нових судово-медичних експертів у 2024 році.¹¹⁶ Така ситуація призводить до затримки або недоступності проведення судово-медичних експертиз у справах про зґвалтування. Доступ до судово-психологічної експертизи видається особливо складним.¹¹⁷ Докази у справах про сексуальне насильство можуть зберігатися строком до 20 років за ухвалою суду або стільки, скільки необхідно для розслідування. ГРЕВІО

108. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 лютого 2019 року № 278 «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги».

109. Див. також статтю 28 «Повідомлення спеціалістів».

110. Створення пунктів надання послуг було підтримано UNFPA.

111. www.ukraine.unfpa.org/uk/topics/сексуальне-і-репродуктивне-здоров'я.

112. У співпраці зі Всесвітньою організацією охорони здоров'я та Health International.

113. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також тіньовий звіт щодо сексуального насильства та стигматизації постраждалих, EHRC, «Жіночі ініціативи за гендерну справедливість», «Ла Страда – Україна», ULAG та Equality Now, 2024 рік.

114. Див. Міжнародний протокол з документування та розслідування сексуального насильства в умовах конфлікту: передова практика документування сексуального насильства як злочину або порушення міжнародного права, друге видання, березень 2017 року.

115. Див. також статтю 18 «Загальні зобов'язання».

116. Інформація, надана органами влади України. Судово-медичні експерти зобов'язані задовольняти потреби звільнених військовополонених та жертв сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, серед іншого.

117. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

із зацікавленістю відзначає плани щодо вдосконалення документування тілесних ушкоджень у лікарнях з метою прискорення та полегшення роботи судово-медичних експертів. Також реалізується проєкт, спрямований на підготовку судово-медичних сестер. ГРЕВІО вітає ці зрушення та підкреслює, що наявність належним чином підготовлених судово-медичних сестер може як частково компенсувати нестачу судово-медичних спеціалістів, так і сприяти роботі мультидисциплінарних мобільних бригад.¹¹⁸

126. Вітаючи заходи, вжиті для покращення реагування системи охорони здоров'я на потреби жінок, які постраждали від насильства, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для забезпечення наявності чітких та оновлених протоколів щодо виявлення випадків насильства, надання допомоги та перенаправлення жінок, які постраждали від усіх форм насильства.

127. Крім того, ГРЕВІО заохочує органи влади України підвищити спроможність сектору охорони здоров'я забезпечувати судово-медичне документування щодо різних форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією.

D. Спеціалізовані служби підтримки (стаття 22)

128. Мета спеціалізованої підтримки полягає у виконанні складного завдання – надання постраждалим самостійності шляхом оптимальної підтримки та допомоги з урахуванням їхніх конкретних потреб. Значною мірою це найкраще забезпечується організаціями із захисту прав жінок та службами підтримки, що надаються, наприклад, місцевими органами влади, із залученням кваліфікованого та досвідченого персоналу з ґрунтовними знаннями у сфері насильства за гендерною ознакою стосовно жінок. Важливо забезпечити, щоб ці служби були достатньо поширені по всій країні та доступні для всіх постраждалих. Крім того, ці служби та їхній персонал повинні мати можливість реагувати на різні види насильства, охоплені сферою застосування Стамбульської конвенції, та надавати підтримку всім постраждалим групам, включно з важкодоступними групами.

129. Станом на травень 2025 року українська мережа спеціалізованих служб, яку було посилено у 2022 році, налічувала по всій країні 59 притулків та 108 кризових кімнат (короткострокового екстреного поселення) для постраждалих від домашнього насильства. Окрім цих служб, функціонувало 29 гарячих ліній, 120 служб безоплатної правничої допомоги та 109 служб надання психологічної підтримки. Крім того, ГРЕВІО вітає той факт, що близько 700 мобільних бригад надають соціально-психологічну підтримку безпосередньо жінкам, які постраждали від домашнього насильства по всій країні. Усі ці послуги надаються як органами влади, так і неурядовими організаціями.¹¹⁹ Служби, які забезпечуються органами влади, фінансуються за рахунок виділення коштів з державного бюджету місцевим органам влади, відповідальним за створення спеціалізованих служб. Вітаючи наявність низки спеціалізованих служб підтримки для жінок, які постраждали від насильства, ГРЕВІО зазначає, що жінки можуть стикатися із серйозними перешкодами в доступі до таких служб через дію воєнного стану та безпекові занепокоєння, пов'язані із загарбницькою війною. Ще одним проблемним питанням, доведеним до відома ГРЕВІО, є вимога щодо реєстрації місця проживання для будь-кого, хто бажає отримати доступ до послуг, що надаються на місцевому рівні. Проте багато хто з ВПО утримується від реєстрації за новим місцем проживання або перебуває там недостатньо тривалий час. Адміністративні перепони та страх зазнати стигматизації видаються одними з причин відмови від реєстрації, унаслідок чого низка жінок з числа ВПО, які постраждали від насильства, згодом позбавлені можливості отримати доступ до спеціалізованих служб підтримки.¹²⁰

130. Крім того, видається, що у функціонуванні цих служб існує низка викликів. До них належать брак добре підготовлених спеціалістів і водночас дедалі складніші потреби тих, хто

118. Див. статтю 22 «Спеціалізовані служби підтримки».

119. Інформація, надана органами влади України.

120. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

звертається до мережі спеціалізованих служб. Ця комплексність зумовлена, серед інших аспектів, інвалідністю, пов'язаною з війною, статусом ВПО, досвідом перебування в полоні або сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом.¹²¹ Крім того, бракує сталого фінансування спеціалізованих служб підтримки, а розподіл служб територією країни є нерівномірним.¹²² У сільській місцевості відчувається брак доступних спеціалізованих служб підтримки, а в районах, наближених до лінії фронту, ситуація є ще складнішою. Ресурси, наявні в мережі спеціалізованих служб, іноді перенаправляються місцевими органами влади на інші пріоритети, зокрема гуманітарні потреби.¹²³ У цьому контексті ГРЕВІО вітає роботу мультидисциплінарних мобільних бригад, які можуть доїжджати до жінок, які потребують допомоги в таких районах, а також надавати базову гуманітарну підтримку та в окремих випадках сприяти евакуації. Проте вона відзначає, що ці мобільні бригади часто недостатньо фінансуються,¹²⁴ не можуть надавати психологічну підтримку, працюють лише в робочі години, а іноді їм бракує базових умов для забезпечення функціонування, таких як паливо для автомобілів.¹²⁵

131. Важливі спеціалізовані послуги, включно з підтримкою через мобільні бригади, також надаються неурядовими організаціями.¹²⁶ Крім того, за підтримки UNFPA було створено 12 центрів допомоги врятованим для надання комплексної допомоги постраждалим від війни, включно з постраждалими від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. ГРЕВІО відзначає, що деякі з проєктів, які наразі реалізуються в контексті війни, можуть слугувати джерелом досвіду для подальшого зміцнення мережі спеціалізованих служб.¹²⁷ Тому вона вважає важливим, щоб поза межами надзвичайної ситуації, спричиненої триваючою війною, такі проєкти оцінювалися, набутий експертний досвід зберігався та за необхідності вони інтегрувалися до мережі державних служб підтримки.

132. Віддаючи належне заходам, ужитим для покращення доступності спеціалізованих служб підтримки, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. забезпечити доступ до спеціалізованих служб підтримки шляхом інвестування в належний географічний розподіл та гарантування їхньої довгострокової сталості;**
- b. оцінювати та інтегрувати перспективні практики й пілотні проєкти до фінансованої державою мережі спеціалізованих служб.**

Е. Притулки (стаття 23)

133. Через мережу притулків для жінок, які постраждали від насильства та їхніх дітей доступно близько 1 000 ліжок-місць.¹²⁸ Притулками зазвичай опікуються муніципалітети. Жінки, як правило, можуть перебувати в притулках на строк до трьох місяців з можливістю одноразового продовження. Кризові кімнати доступні як екстрене поселення на строк до 10 днів, після чого постраждалі можуть переїхати до притулку. Доступ до притулків та кризових кімнат є безоплатним.¹²⁹

134. Для жінок, які перебувають у притулках, складаються індивідуальні плани, що включають психологічну підтримку, правову допомогу, підтримку дітей та сприяння у працевлаштуванні й зверненні до соціальних служб. Хоча потрапити до притулку можна без

121. Див. також статтю 15 «Підготовка спеціалістів».

122. Див. статтю 8 «Фінансові ресурси».

123. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також статтю 7 «Усеосяжна та скоординована політика».

124. Хоча деякі з них користуються підтримкою міжнародних донорів.

125. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

126. Див. статтю 20 «Загальні служби підтримки».

127. Див. також статтю 25 «Підтримка жертв сексуального насильства».

128. ГРЕВІО не було надано інформації щодо кількості наявних сімейних місць.

129. Функціонування притулків регулюється Типовим положенням про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 655.

подання заяви про правопорушення, поліцію зазвичай повідомляють про кожну розміщену в притулку жінку. Можливі самозвернення, хоча багатьох перенаправляють після дзвінка на спецлінію поліції «102». Постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, часто звертаються безпосередньо до притулків за порадою та підтримкою.¹³⁰

135. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що кількість притулків (59) видається дуже низькою для країни такого масштабу, як Україна, та з огляду на кількість зареєстрованих заяв про домашнє насильство (151 716 у 2024 році). Згідно з інформацією, доведеною до відома ГРЕВІО організаціями із захисту прав жінок, наразі в українських притулках доступно 345 сімейних місць, що далеко не відповідає стандарту в одне сімейне місце на 10 000 жителів, передбаченому Пояснювальною доповіддю до Стамбульської конвенції.¹³¹ Крім того, багато притулків працюють не на повну потужність, а рівень заповненості є низьким і становить лише 38%.¹³² Спеціалісти, які працюють із жінками, які постраждали від насильства, привернули увагу ГРЕВІО до причин, чому жінки не шукають захисту в притулках.¹³³ До них належать брак інформації серед жінок, які постраждали від насильства про наявні притулки, розташування багатьох притулків у міських зонах, до яких важко дістатися жінкам із сільської місцевості, складні адміністративні вимоги для поселення в притулках, занедбаний стан деяких із них і брак коштів на їх утримання, безпекові занепокоєння через те, що не всі притулки мають належні бомбосховища, або той факт, що багато притулків не є доступними для жінок з інвалідністю.

136. Крім того, у деяких регіонах притулки для постраждалих від домашнього насильства були перепрофільовані для розміщення ВПО.¹³⁴ В інших регіонах притулки для постраждалих від домашнього насильства взагалі відсутні.¹³⁵ У цьому контексті ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає наявність проєкту, спрямованого на об'єднання спеціалізованої підтримки, включно з притулками, між кількома муніципалітетами за схемою співфінансування.¹³⁶ Це позитивне зрушення, яке може сприяти розширенню доступу постраждалих жінок до спеціалізованих притулків для постраждалих від домашнього насильства та максимальному використанню наявних ресурсів.

137. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України виявити та, наскільки це можливо, усунути фактори, що перешкоджають доступу жінок до притулків, а також скасувати будь-які зайві вимоги щодо доступу.

138. ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити подальших заходів для забезпечення наявності достатньої кількості місць у притулках для жінок, які постраждали від насильства та їхніх дітей. При цьому їм слід, зокрема:

- a. забезпечити рівномірний географічний розподіл притулків по всій країні;**
- b. запровадити схеми фінансування, які дозволяють об'єднувати ресурси, на основі наявних позитивних практик.**

F. Телефонні лінії допомоги (стаття 24)

139. Урядова гаряча лінія з протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей функціонує з 2020 року в

130. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

131. Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 135. Див. матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи».

132. Див. матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», де вказано, що у 2024 році рівень заповненості становив 38% для всієї країни.

133. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

134. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Зокрема, це мало місце в західній та центральній Україні після початку загарбницької війни з боку Росії. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», с. 31.

135. Луганська, Тернопільська, Чернігівська.

136. Цей проєкт підтримується UNFPA в межах проєкту «Міста і громади, вільні від домашнього насильства», що реалізується в 53 громадах.

цілодобовому режимі.¹³⁷ Доступ є безоплатним, а послуги надаються на конфіденційній основі. Гаряча лінія надає психологічні, соціальні та юридичні консультації жінкам, які постраждали від насильства українською та, за потреби, російською мовами. Повідомлення іншими мовами можуть бути надіслані через онлайн-платформу. З 2020 року вона прийняла близько 220 000 дзвінків та повідомлень. З 2023 року гаряча лінія також доступна з-за кордону для українських жінок, які проживають в інших країнах. Хоча 90% дзвінків стосуються домашнього насильства, постраждалі від зґвалтування також звертаються на лінію, зокрема щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (1-2% усіх дзвінків). Вона також надає інформацію та поради, спрямовані на гарантування безпеки дітей. ГРЕВІО зазначає, що ця гаряча лінія функціонує здебільшого як система перенаправлення до інших спеціалізованих служб підтримки і, отже, відповідає вимогам Стамбульської конвенції.

140. Інша авторитетна національна гаряча лінія, що діє з 1997 року, адмініструється організацією із захисту прав жінок «Ла Страда-Україна». За перші шість місяців 2025 року вона прийняла майже 24 000 дзвінків щодо домашнього насильства, дискримінації за гендерною ознакою та торгівлі людьми, а також були надані консультації щодо проблем, пов'язаних з ВПО, військовослужбовцями та їхніми родинами. Вона також відкрита для дзвінків від українок, які проживають за кордоном, а також жінок, які проживають на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України. Працівники гарячої лінії «Ла Страда-Україна» також проводять спеціалізоване навчання для інших гарячих ліній, зокрема й для урядової лінії. На регіональному рівні існує кілька інших гарячих ліній, якими опікуються органи влади (наприклад, Київська міська гаряча лінія, яка є частиною київської мережі спеціалізованих служб), так і неурядові організації.¹³⁸ Поліція України також адмініструє лінію допомоги для постраждалих (102), на яку надходять окремі дзвінки від жінок, які постраждали від насильства і яка часто перенаправляє їх до спеціалізованих служб.¹³⁹

141. За інформацією, наданою органами влади та неурядовими організаціями із захисту прав жінок, численні гарячі лінії мають добре налагоджену практику перенаправлення, засновану на потребах постраждалих осіб та їхньому географічному розташуванні, що зводить до мінімуму ризик дублювання або плутанини для одержувачів послуг. ГРЕВІО зазначає, що ця система співпраці та перенаправлення, як видається, функціонує ефективно. Тим не менш, вона із занепокоєнням відзначає, що, попри високий рівень взаємодії між різними гарячими лініями, жінки, які постраждали від насильства можуть зазнавати труднощів із пошуком інформації з централізованого джерела про доступні для них гарячі лінії.¹⁴⁰

G. Підтримка жертв сексуального насильства (стаття 25)

142. Наразі в Україні не існує кризових центрів для постраждалих від зґвалтування або центрів надання допомоги постраждалим від сексуального насильства. Жінки, які постраждали від зґвалтування та сексуального насильства можуть звертатися за підтримкою до поліції, лікарень або наявних спеціалізованих служб підтримки для жінок, які постраждали від насильства. Тим не менш, ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає наявність кількох практик і послуг, які могли б стати надійною основою для створення таких спеціалізованих служб для постраждалих від сексуального насильства. Наприклад, постраждалі від зґвалтування можуть звертатися до кризових кімнат для жінок, які постраждали від насильства для екстреного поселення та підтримки, до гарячої лінії, спеціально присвяченої питанням сексуального та репродуктивного здоров'я, за консультаціями та інформацією, а також до центрів допомоги врятованим і платформи «Ауґога» для отримання невідкладної психологічної підтримки. Зростання кількості медичних працівників, які пройшли підготовку щодо реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, також може сприяти полегшенню збору судово-медичних доказів. Крім того, вже запроваджено правову основу, яка надає

137. Гаряча лінія 1547.

138. Наприклад, гаряча лінія SafeWomenHUB та гаряча лінія Одеської області, якою опікується організація «Десяте квітня».

139. Див. також статтю 50 «Невідкладне реагування, запобігання та захист».

140. Див. матеріали, подані Аналітичним центром «ЮрФем», 2023 рік. Див. також статтю 19 «Інформація».

постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, право на допомогу та підтримку.¹⁴¹

143. ГРЕВІО бажає підкреслити, що жінки, які постраждали від сексуального насильства потребують комплексної, орієнтованої на постраждалих допомоги та підтримки з урахуванням психотравми, включно з короткостроковою і довгостроковою психологічною підтримкою та правничою допомогою. Підтримка постраждалих від сексуального насильства може набувати різних форм. Кризові центри для постраждалих від зґвалтування зазвичай надають довгострокову психологічну допомогу, забезпечують контакт з іншими спеціалізованими службами та супровід під час судового розгляду. Центри допомоги постраждалим від сексуального насильства надають більш невідкладну медичну допомогу, проводять судово-медичні експертизи, здійснюють невідкладне втручання, кризову підтримку з подолання травми та перенаправлення до інших служб. Спеціалізована підготовка персоналу, який працює в таких установах, є особливо важливою. Кризові центри для постраждалих від зґвалтування або центри надання допомоги повинні бути в достатній кількості (один на 200 000 жителів)¹⁴² та легкодоступними, зокрема для жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації, таких як жінки з інвалідністю, ромські жінки, жінки-мігрантки, жінки з числа ВПО, ЛБТІ-жінки або жінки із залежностями. Крім того, ГРЕВІО наголошує, що такі служби мають доповнювати, а не замінювати загальні служби охорони здоров'я та інші спеціалізовані служби підтримки.¹⁴³ ГРЕВІО зазначає, що більш належне реагування на короткострокові, а також довгострокові потреби постраждалих від усіх форм сексуального насильства можна було б розробити за підходами та прикладом реагування на потреби постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

144. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. створити спеціалізовані служби підтримки для жінок, які постраждали від сексуального насильства, використовуючи наявні корисні практики та досвід на національному рівні та спираючись на позитивні практики на міжнародному рівні;**
- b. забезпечити, щоб такі служби надавали невідкладну медичну допомогу, проводили чутливі до постраждалих судово-медичні експертизи та забезпечували короткострокову й довгострокову психологічну допомогу кваліфікованими фахівцями з урахуванням психотравми відповідно до стандартів, встановлених Стамбульською конвенцією;**
- c. забезпечити, щоб доступ постраждалої особи до таких служб підтримки не був обумовлений її готовністю подати заяву про правопорушення.**

Н. Захист та підтримка дітей-свідків (стаття 26)

145. Зобов'язання, викладене в цій статті, полягає в тому, щоб гарантувати, що щоразу, коли діти стають свідками домашнього насильства, зґвалтування, сексуального домагання або інших форм насильства, охоплених конвенцією, послуги, які надаються безпосередньо постраждалим особам, також забезпечували задоволення потреб і прав будь-яких дітей, які зазнали впливу такого насильства. Хоча це найбільш актуально для випадків домашнього насильства, важливо пам'ятати, що діти можуть зазнавати впливу й інших форм насильства.

146. Дослідження показали, що діти, які є свідками нападу одного з батьків на іншого вдома, мають ризик прояву порушень розвитку, соматичних та емоційних проблем, розладів когнітивного функціонування та засвоєння моделей насильства, що потребує довгострокового

141. Закон № 4067-IX від 20 листопада 2024 року.

142. Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 142.

143. Див. Проміжний горизонтальний огляд базових звітів про оцінювання ГРЕВІО, 2022 рік, с. 84-87.

подолання.¹⁴⁴ Тому вкрай важливо забезпечити їхній доступ до психологічного консультування та терапії, щойно вони потрапляють у поле зору органів влади.

147. Закон 2017 року про домашнє насильство визнає дітей, які стали свідками домашнього насильства, постраждалими особами з усіма правами, що надаються статусом постраждалого від домашнього насильства, включно з правом на безоплатну правничу допомогу.¹⁴⁵ Попри це законодавче визнання, спеціалісти у цій сфері звернули увагу ГРЕВІО на те, що на практиці діти, які зазнали впливу домашнього насильства, часто не визнаються та не захищаються як такі.¹⁴⁶ У поліцейських протоколах часто не згадується присутність дітей у ситуаціях домашнього насильства, а коли вони згадуються у звітах поліції, суди не завжди надають їм статус постраждалих осіб. Крім того, хоча перенаправлення дітей, які зазнали впливу домашнього насильства, до відповідних служб підтримки має бути систематичним, видається, що це не завжди забезпечується під час виїздів поліції на випадки домашнього насильства.¹⁴⁷ ГРЕВІО наголошує, що працівникам поліції, які реагують на випадки домашнього насильства, можуть бути надані протоколи та опитувальники для того, щоб вони систематично з'ясовували інформацію про присутність дітей.

148. Крім того, психологічне обстеження та підтримка з урахуванням віку рідко доступні дітям, які зазнали впливу домашнього насильства, хоча притулки часто надають психологічну підтримку як дітям, так і їхнім матерям.¹⁴⁸ На цьому тлі ГРЕВІО вітає внесені у 2024 році зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, які вимагають визнання дітей, які зазнали впливу домашнього насильства, постраждалими особами незалежно від того, чи було їм завдано шкоди. Важливо, що ці зміни запроваджують адміністративну відповідальність публічних службовців за неповідомлення про випадки домашнього насильства стосовно дитини. ГРЕВІО підкреслює важливість забезпечення того, щоб ці правові норми втілювалися на практиці та щоб дітям, які зазнали впливу насильства стосовно жінок, на практиці надавався доступ до ефективного захисту та підтримки.

149. ГРЕВІО закликає органи влади України забезпечити, щоб діти, які зазнали впливу домашнього насильства, систематично визнавалися органами влади та всіма відповідними фахівцями постраждалими особами, отримували захист і дотримання їх прав, передбачених законом.

150. Крім того, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для покращення доступу дітей, які зазнали впливу домашнього насильства, до належного консультування та психологічної підтримки.

I. Повідомлення спеціалістів (стаття 28)

151. Відповідно до законодавства України, спеціалісти зобов'язані інформувати поліцію, якщо є підстави вважати, що було вчинено кримінальне правопорушення. Про ситуації домашнього насильства необхідно повідомляти правоохоронні органи протягом 24 годин, якщо постраждалою особою є особа з інвалідністю або дитина.

152. Порядок повідомлення для медичних працівників 2019 року встановлює спеціальний обов'язок повідомляти про випадки домашнього насильства, що включає насильство стосовно

144. «Проблеми, пов'язані зі спостереженням дітьми за домашнім насильством», Джеффри Л. Едлесон, VAW Net, доступно за посиланням: www.vawnet.org/material/problems-associated-childrens-witnessing-domestic-violence

145. Верховний Суд у рішенні 2021 року підтвердив, що діти, які стали свідками домашнього насильства, повинні вважатися постраждалими від такого насильства; див. постанову від 17 лютого 2021 року у справі № 753/19409/19.

146. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані «ЮрФем» та Центром «Жіночі перспективи».

147. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

148. З 2023 року також реалізується пілотний проєкт, спрямований на залучення спеціально підготовлених психологів до кримінальних проваджень за участю дітей через регіональні центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

повнолітнього інтимного партнера.¹⁴⁹ За інформацією органів влади, наразі плануються зміни до чинного законодавства, оскільки обов'язок повідомлення може стримувати жінок, які постраждали від насильства від звернення за медичною допомогою, оскільки фактично прирівнює звернення за допомогою до повідомлення правоохоронних органів. Відзначаючи, що низка форм насильства стосовно жінок, включно з домашнім насильством та зґвалтуванням без обтяжуючих обставин, не розслідуються *ex officio* та вимагають заяви постраждалої особи, ГРЕВІО наголошує, що широкі зобов'язання щодо повідомлення можуть викликати проблеми щодо надання орієнтованих на постраждалих та гендерно чутливих послуг, які поважають автономію жінок.¹⁵⁰ Такі зобов'язання щодо повідомлення можуть також ставити під загрозу відносини між лікарем і пацієнтом, фундаментальним елементом яких є конфіденційність.

153. Таким чином, зобов'язання, передбачене статтею 28 конвенції, ретельно сформульоване так, щоб дозволити медичним працівникам у випадках, коли вони мають достатні підстави вважати, що щодо дорослої особи було вчинено тяжкий акт насильства і що слід очікувати подальших тяжких актів такого насильства, повідомляти про свої підозри компетентні органи без ризику бути покараними за порушення свого професійного обов'язку конфіденційності. Проте у випадках, коли немає достатніх підстав вважати, що існує ймовірність учинення подальших тяжких актів насильства, слід поважати особисту автономію та вибір відповідної жінки. У Пояснювальній доповіді до Стамбульської конвенції прямо зазначено, що це положення не покладає на таких спеціалістів обов'язку повідомляти.¹⁵¹ Винятком є випадки, коли, наприклад, постраждала особа є неповнолітньою або нездатна захистити себе через фізичні чи психічні порушення.

154. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити, щоб обов'язок повідомлення, покладений на спеціалістів, пом'якшувався наданням постраждалій особі повної та чутливої інформації, що дозволить їй самостійно ухвалити поінформоване рішення та зберегти автономію, гарантуючи водночас безпеку всіх, особливо дітей.

149. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 1 лютого 2019 року № 278.

150. Див. статтю 55 «Провадження *ex parte* та *ex officio*».

151. Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 147.

V. Матеріальне право

155. Глава V Стамбульської конвенції охоплює низку положень, пов'язаних із матеріальним правом, як у сфері цивільного, так і кримінального права. Їхня мета полягає в тому, щоб сприяти створенню в усіх державах-сторонах конвенції необхідної законодавчої бази для запобігання насильству стосовно жінок, їхнього захисту від подальшої віктимізації та забезпечення рішучого реагування й кримінального переслідування з боку правоохоронних органів. З міркувань визначення пріоритетів у цьому розділі звіту розглядаються деякі, але не всі положення глави V конвенції.

A. Цивільне право

1. Цивільно-правові засоби захисту проти держави – забезпечення належної уваги (стаття 29)

156. Основною метою конвенції є викорінення безкарності за акти насильства стосовно жінок. Це вимагає не лише притягнення окремих кривдників до відповідальності за допомогою норм кримінального права та інших заходів, але й наявності правових можливостей для оскарження та реагування на будь-яке невиконання представниками держави свого обов'язку належної уваги щодо запобігання актам насильства, їх розслідування та покарання за них (пункт 2 статті 5 конвенції).

157. Закон 2017 року про домашнє насильство передбачає відповідальність посадових осіб за невиконання вимог закону.¹⁵² Постраждалі особи та кривдники можуть оскаржувати рішення, дії та бездіяльність органів влади й звертатися до суду або в адміністративному порядку щодо відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, посадовою чи службовою особою цих органів або органом, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, органом прокуратури або судом.¹⁵³ За відсутності даних про жінок, які звертаються за правовим захистом у зв'язку з недбалою поведінкою органів влади, ГРЕВІО важко оцінити ефективність наявних цивільно-правових засобів захисту. Проте інформація, доведена до її відома, свідчить про те, що такі засоби захисту нечасто використовуються жінками, які постраждали від насильства, а суми, присуджені як компенсація, є незначними.¹⁵⁴

158. ГРЕВІО вітає вирішальну роль, яку відіграє омбудсман в Україні у прийомі звернень громадян щодо порушення їхніх прав, зокрема з боку представників влади. Вона відзначає, що у 2024 році Офіс омбудсмана отримав 265 звернень щодо випадків домашнього насильства та 95 – щодо інших випадків насильства за гендерною ознакою, порівняно зі 135 та 36 відповідно у 2023 році.¹⁵⁵ Омбудсман може надавати рекомендації органам влади, включно з місцевими органами влади, за наявності прогалин у співпраці щодо надання підтримки та захисту постраждалим від насильства. У кількох справах, пов'язаних із насильством щодо жінок, його втручання призвело до проведення службових розслідувань щодо дій працівників поліції та початку розслідувань у випадках імовірних убивств жінок за гендерною ознакою.

159. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити, щоб наявні засоби правового захисту проти органів державної влади за неналежне запобігання насильству стосовно жінок або нереагування на нього були доступними та ефективними на практиці, зокрема завдяки покращенню інформування та моніторингу їх використання й результатів. Прогрес у цій сфері слід вимірювати шляхом збору даних про кількість поданих цивільних позовів, результати їх розгляду та суми відшкодування шкоди, присуджені постраждалим особам.

152. Стаття 31.

153. Статті 1173, 1174 та частина 6 статті 1176 Цивільного кодексу.

154. Див. рішення Соснівського районного суду м. Черкаси від 23 липня 2024 року, справа № 712/3308/23.

155. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

2. Компенсація (стаття 30)

160. Відповідно до Закону 2017 року про домашнє насильство, постраждали особи мають право на відшкодування шкоди або матеріальних збитків, зокрема витрат, пов'язаних з їхнім лікуванням, консультуванням та витратами на проживання, такими як оренда житла після розриву з кривдником, а також «періодичних витрат на їх побут, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника».¹⁵⁶ Відшкодування матеріальної та моральної шкоди може вимагатися відповідно до статей 1166 та 1167 Цивільного кодексу України в межах кримінального провадження або в порядку окремого цивільного судочинства. В останньому випадку постраждалі особи будуть зобов'язані сплатити судовий збір.¹⁵⁷ Судовий збір не справляється при поданні позовів у межах кримінального провадження, а також якщо правопорушення призвело до тяжкого ушкодження здоров'я постраждалої особи або її каліцтва.

161. Загалом видається, що небагато жінок, які постраждали від насильства звертаються за компенсацією через пережите насильство за гендерною ознакою. У 2024 році з 1 037 осіб, які були визнані постраждалими від домашнього насильства за статтю 126 Кримінального кодексу України, лише 101 особі було присуджено відшкодування матеріальної та моральної шкоди.¹⁵⁸ Немає інформації про кількість жінок, які постраждали від домашнього насильства, яким було присуджено відшкодування збитків. Це, схоже, пов'язано з досить обмеженим зверненням жінок, які постраждали від насильства до системи безоплатної правничої допомоги, оскільки вимагати компенсації без допомоги адвоката складно. Крім того, процедури для отримання компенсації можуть бути тривалими, і видається, що судді у цивільних справах часом неохоче присуджують компенсацію жінкам, які постраждали від насильства.¹⁵⁹ Більше того, для постраждалих осіб відсутня спеціальна процедура витребування витрат на лікування, консультування чи оренду житла, як це передбачено частиною 9 статті 26 Закону про домашнє насильство.

162. Що стосується компенсації, яка виплачується державою, ГРЕВІО зазначає, що Україна зробила застереження щодо пункту 2 статті 30 Стамбульської конвенції. Вона також відзначає, що хоча стаття 127 Кримінального процесуального кодексу України та стаття 1177 Цивільного кодексу України передбачають, що «шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбачених законом», закон про порядок такої компенсації досі не ухвалено. Як наслідок, потерпілі від насильницьких злочинів, до яких належать постраждалі від домашнього насильства, зґвалтування та сексуального насильства, не можуть вимагати компенсації від держави, за винятком випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

163. ГРЕВІО вітає готовність української влади забезпечити притягнення до відповідальності за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, та надати численним постраждалим від цієї поширеної форми насильства відшкодування та репарації.¹⁶⁰ У 2024 році було ухвалено Закон України «Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм невідкладних проміжних репарацій».¹⁶¹ Він надає постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, право на отримання невідкладних проміжних репарацій, включно з грошовими виплатами, та право на отримання інформації про свої права та наявні засоби правового захисту. ГРЕВІО вітає той факт, що у 2024 році, до ухвалення вищезазначеного закону, органи влади започаткували пілотний проєкт щодо невідкладних проміжних репарацій для осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України. Цей проєкт є частиною Плану заходів щодо реалізації

156. Стаття 26, частина 9 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

157. Від 27 до 339 євро.

158. Державна судова адміністрація України, Судова статистика за 2024 рік.

159. Див., наприклад, рішення Оболонського районного суду міста Києва від 6 березня 2025 року у справі № 756/1827/24.

160. Див. Європейський суд з прав людини, справа «Україна та Нідерланди проти Російської Федерації», заяви № 8019/16, 43800/14, 28525/20 та 11055/22, рішення Великої палати від 9 липня 2025 року, пункт 1078.

161. Закон № 4067-IX від 20 листопада 2024 року.

Рамкової програми співробітництва між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй щодо запобігання та протидії сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, впровадження якого підтримується Міжвідомчою робочою групою з питань протидії сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання допомоги постраждалим (МРГ).¹⁶² Станом на травень 2025 року було отримано 878 заяв на отримання репарацій, і 609 особам було призначено компенсацію (з яких 236 – жінки).¹⁶³ Постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, можуть бути визнані такими на основі їхніх свідчень, навіть якщо вони не ініціювали судових проваджень. Цей пілотний проєкт має слугувати основою для створення сталого загальнонаціонального механізму компенсації, як це передбачено Законом України «Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм невідкладних проміжних репарацій». Проте брак сталого фінансування цієї пілотної схеми викликає занепокоєння.

164. У 2023 році в межах Розширеної часткової угоди Ради Європи, яка об'єднує 45 учасників та асоційованих членів, було створено Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України (відомий як Реєстр збитків для України).¹⁶⁴ Він функціонує як облік усіх прийнятих заяв на отримання відшкодування за збитки, втрати чи шкоду, завдані агресією Російської Федерації в Україні та проти неї. З березня 2025 року постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, також мають право подавати свої заяви. Прийнятні заяви вносяться до реєстру для подальшого розгляду та оцінювання Міжнародною компенсаційною комісією для України, офіційно створеною та відкритою для підписання 15 грудня 2025 року.¹⁶⁵ Вона оцінюватиме всі вимоги щодо компенсації, подані фізичними особами, юридичними особами та державою Україна. За результатами домовленості, досягнутої у 2025 році між Реєстром збитків та органами влади України, фізичні особи, які бажають подати заяву до реєстру, матимуть змогу скористатися системою безоплатної правничої допомоги, а також використовувати докази, зібрані правоохоронними органами України для обґрунтування своєї заяви. ГРЕВІО вітає ці зрушення та наголошує на важливості того, щоб постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, могли розраховувати на допомогу та підтримку в процесі звернення за репараціями. Так само важливо, щоб усі постраждалі були поінформовані про можливості вимагати компенсацію. У цьому контексті ГРЕВІО високо оцінює роботу Офісу омбудсмена, який надає підтримку постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, у поданні заяв на отримання компенсації.

165. ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для забезпечення того, щоб постраждалі від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, включно із сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом, систематично інформувалися про своє право вимагати компенсацію та про відповідні процедури, а також щоб їм надавалася належна підтримка для цього.

3. Опіка, права на відвідування та безпека (стаття 31)

166. Рішення щодо опіки та відвідування стосовно сімей з історією насильства вимагають ретельного балансування різних залучених інтересів. Стаття 31 Стамбульської конвенції спрямована на забезпечення того, щоб випадки насильства, охоплені конвенцією, зокрема

162. Проєкт, започаткований під егідою Офісу Віцепрем'єр-міністра, Урядової уповноваженої з питань гендерної політики та Глобального фонду тих, хто пережив насильство (Global Survivor Fund), реалізується Глобальним фондом тих, хто пережив насильство.

163. Міжвідомча робоча група з питань протидії сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання допомоги постраждалим, Звіт про результати реалізації Плану заходів щодо виконання Рамкової програми співробітництва між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй щодо запобігання та протидії сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, на період з 1 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року.

164. Часткова угода, започаткована на Саміті Ради Європи в Рейк'явіку, Ісландія, 16–17 травня 2023 року, об'єднує 44 держави та Європейський Союз: www.rd4u.coe.int/uk/news.

165. Міжнародна компенсаційна комісія для України була створена на основі Конвенції про створення Міжнародної компенсаційної комісії для України (CETS № 229), ухваленої Комітетом міністрів Ради Європи 15 жовтня 2025 року. Див. www.coe.int/en/web/portal/convention-establishing-an-international-claims-commission-for-ukraine

домашнього насильства, враховувалися під час ухвалення рішень щодо права опіки та права на відвідування для гарантування того, що здійснення цих прав не зашкодить правам та безпеці постраждалої особи чи дітей.¹⁶⁶

167. Закон 2017 року «Про запобігання та протидію домашньому насильству» встановлює обов'язок судів та органів опіки та піклування враховувати факти домашнього насильства стосовно дитини або вчиненого в її присутності під час ухвалення рішень щодо права опіки та права на відвідування.¹⁶⁷ Крім того, органи опіки та піклування можуть припинити здійснення опікунських прав щодо дітей, якщо опікуни не виконують своїх обов'язків, що включає домашнє насильство стосовно дитини. Для визначення місця проживання дитини факти домашнього насильства стосовно дитини або вчиненого в її присутності також повинні братися до уваги.¹⁶⁸ Попри відсутність даних щодо кількості рішень, якими права опіки та права на відвідування зупиняються або скасовуються на підставі історії домашнього насильства, інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що на практиці дуже небагато судових рішень призводять до обмеження прав опіки та прав на відвідування в таких випадках.¹⁶⁹ Така ситуація може бути наслідком браку підготовки та настанов для суддів та інших органів захисту прав дітей стосовно того, що спільне батьківство може бути способом для кривдника, який вчиняє домашнє насильство, продовжувати зберігати контроль та домінування над матір'ю та її дітьми, і що тому насильство з боку інтимного партнера має бути суттєвим фактором під час визначення опіки над дитиною та інших батьківських прав.

168. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає брак координації між судами, що розглядають цивільні та кримінальні справи. У той час як судді цивільної юрисдикції відповідають за ухвалення рішень щодо права опіки та права на відвідування, порушення обмежувальних приписів розглядаються судами кримінальної юрисдикції, і між цивільними та кримінальними судами відсутній автоматичний обмін інформацією. Оскільки судді, які розглядають цивільні справи, не мають жодного законодавчого обов'язку з'ясовувати наявність історії домашнього насильства у справах про розірвання шлюбу та під час ухвалення рішень щодо права опіки та права на відвідування, саме сторони мають вказувати, чи тривають паралельні кримінальні провадження щодо насильства.

169. Крім того, ГРЕВІО з глибоким занепокоєнням відзначає, що про дітей часто не згадується в матеріалах поліції щодо випадків домашнього насильства.¹⁷⁰ Як наслідок, судді та органи захисту прав дітей не можуть виконувати свій обов'язок щодо забезпечення безпеки та благополуччя дітей під час ухвалення рішень стосовно прав на опіку та відвідування. На цьому тлі ГРЕВІО наголошує, що зазнавання дітьми впливу домашнього насильства породжує страх, завдає психотравми, негативно позначається на здоров'ї та розвитку дітей і визнається формою психологічного насильства.¹⁷¹ Таким чином, вона вказує на необхідність належної підготовки працівників правоохоронних органів, суддів та інших відповідних спеціалістів з метою підвищення їхньої обізнаності про важливість врахування присутності дітей у справах, де мало місце жорстоке поводження, заради захисту їхньої безпеки та найкращих інтересів.

166. У справі «Биздига проти Республіки Молдова» (заява № 15646/18, 17 жовтня 2023 року, доступно за посиланням: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-228152>), Європейський суд з прав людини постановив, що у провадженнях щодо опіки та прав на відвідування дітей у контексті домашнього насильства основна увага має приділятися якнайкращим інтересам дитини, і тому оцінка будь-яких ризиків насильства чи інших форм жорстокого поводження має становити невіддільну частину таких проваджень. З цієї причини Суд дійшов висновку, що стверджувана історія домашнього насильства є релевантним і навіть обов'язковим фактором, який національні органи влади повинні враховувати під час ухвалення рішень щодо права на спілкування (§ 62). У нещодавній справі «Лука проти Республіки Молдова» (заява № 55351/17, 17 жовтня 2023 року, доступно за посиланням: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-228151>), Суд встановив порушення статті 8 Європейської конвенції з прав людини (Конвенції) через неврахування органами влади Молдови випадків домашнього насильства під час визначення порядку спілкування з дитиною.

167. Стаття 22, пункт 4.

168. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини».

169. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

170. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», с. 15–21, та статтю 26 «Захист та підтримка дітей-свідків».

171. Див. Комітет ООН з прав дитини, Зауваження загального порядку № 13, ухвалені 18 квітня 2011 року, пункт 21e, CRC/C/GC/13.

170. За наявною у ГРЕВІО інформацією, відсутні спеціальні приміщення, які б дозволили реалізовувати права на відвідування в умовах, що дають змогу гарантувати безпеку дітей та їхньої матері. ГРЕВІО підкреслює важливість для безпеки жінок і дітей наявності спеціально облаштованих місць, де права на відвідування можуть здійснюватися під наглядом спеціально підготовленого персоналу та за чіткими правилами й протоколами.¹⁷² Наявність таких місць є вирішальним інструментом для обмеження вторинної віктимізації жінок, які постраждали від насильства під час провадження щодо визначення опіки та прав на відвідування.

171. Організації громадянського суспільства, що працюють у цій сфері, звернули увагу ГРЕВІО на те, що спори щодо опіки над дітьми загострилися з початку загарбницької війни з боку Російської Федерації. Це пов'язано з тим, що опіка над щонайменше трьома дітьми є підставою для відстрочки від призову під час мобілізації. Крім того, ГРЕВІО з глибоким занепокоєнням відзначає доведені до її відома активними в цій сфері організаціями громадянського суспільства заяви про випадки викрадення дітей батьками-чоловіками після розлучення в ситуаціях, де мало місце домашнє насильство, на порушення судових рішень щодо опіки та за підтримки організації, що поширює сповнені ненависті висловлювання щодо жінок і підбурює до насильства проти них. Юристи та організації, які працюють із жінками, які постраждали від насильства, також висловили занепокоєння тим, що неналежне фіксування правоохоронцями присутності дітей у випадках домашнього насильства може полегшувати батькам-чоловікам викрадення дітей, особливо в умовах, позначених переміщенням населення через війну.¹⁷³

172. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити необхідних заходів для забезпечення того, щоб під час визначення прав на опіку та відвідування й запровадження заходів, що впливають на здійснення батьківських прав, компетентні органи були зобов'язані враховувати всі випадки насильства стосовно жінок та домашнього насильства. З цією метою органам влади України слід:

- a. ґрунтувати політику та практику на визнанні того, що в контексті домашнього насильства спільне батьківство може бути для кривдника способом продовжувати зберігати контроль і домінування над матір'ю та її дітьми;
- b. врегулювати співпрацю між судами за допомогою законодавчих заходів або вказівок, щоб забезпечити систематичне врахування випадків домашнього насильства органами, які ухвалюють рішення щодо прав на опіку та відвідування;
- c. провести ретельний перегляд судової практики щодо законодавчих положень, які вимагають від суддів позбавляти прав на опіку та відвідування у випадках роздільного проживання батьків, де мало місце насильство, з метою визначення того, чи відповідає чинна практика положенням статті 31 Стамбульської конвенції;
- d. створити приміщення для відвідування під наглядом, які зосереджені на безпеці дітей та їхніх матерів, забезпечені підготовленими фахівцями й функціонують на основі чітких правил і протоколів;
- e. сприяти належній підготовці та розробці професійних настанов, які звертають увагу відповідних спеціалістів на шкідливий вплив насильства на дітей, включно з дітьми-свідками, та ознайомлюють їх із положеннями Стамбульської конвенції щодо прав на опіку та відвідування.

173. Крім того, ГРЕВІО закликає органи влади України вжити рішучих заходів для розслідування всіх заяв про випадки, які становлять викрадення дітей у ситуаціях роздільного проживання, де мало місце домашнє насильство.

172. Див. ГРЕВІО, «Тематичні перспективи впровадження Стамбульської конвенції», збірка тематичних розділів № 1-5 (з червня 2015 року до грудня 2023 року), с. 52.

173. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

В. Кримінальне право

1. Психологічне насильство (стаття 33) та фізичне насильство (стаття 35)

174. Психологічне насильство не криміналізовано як окремий склад правопорушення в українському законодавстві. Воно включене до визначень домашнього насильства, закріплених у статті 126-1 Кримінального кодексу України та статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.¹⁷⁴ Крім того, воно охоплюється статтею 120 та статтею 129 Кримінального кодексу щодо, відповідно, доведення до самогубства та погрози вбивством. Фізичне насильство також є елементом визначень домашнього насильства, що містяться в Кодексі України про адміністративні правопорушення та Кримінальному кодексі.¹⁷⁵ Воно також криміналізоване поза контекстом домашнього насильства.¹⁷⁶

175. Хоча ГРЕВІО вітає наявність спеціальних складів правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, один із яких закріплено в Кримінальному кодексі України, а інший – у Кодексі України про адміністративні правопорушення, вона вказує на вимогу конвенції криміналізувати будь-яку поведінку, передбачену статтями 33–39. Це означає, що для відповідності Стамбульській конвенції діяння домашнього насильства, незалежно від того, чи є вони за своїм характером психологічними, фізичними чи сексуальними, мають бути криміналізовані. Хоча це передбачено кримінальним законодавством України, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що застосовується високий поріг для ухвалення рішень про висунення обвинувачення за правопорушення, пов'язане з домашнім насильством, згідно з Кримінальним кодексом України. Для того, щоб домашнє насильство розглядалося як кримінальне правопорушення, воно має вчинятися «систематично».¹⁷⁷ Випадки домашнього насильства, які не досягають цього порогу, зазвичай розглядаються як адміністративне правопорушення. За відсутності законодавчого визначення терміну «систематичний» практика в різних регіонах країни, схоже, суттєво різниться.¹⁷⁸ За інформацією органів влади, домашнє насильство вважається систематичним і підпадає під дію Кримінального кодексу України, якщо за нього особу тричі поспіль притягували до адміністративної відповідальності або якщо було видано обмежувальний припис.¹⁷⁹

176. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що чинна нормативно-правова база функціонує на основі співіснування двох складів правопорушень щодо домашнього насильства без чітких вказівок щодо їх застосування та критеріїв, які слід використовувати. Відзначаючи, що законопроект № 12297 від 9 грудня 2024 року, який передбачає внесення змін до Кримінального кодексу України, містить визначення поняття «систематичне насильство» для забезпечення більш узгодженого тлумачення, ГРЕВІО вказує на той факт, що види стягнень, які застосовуються за адміністративне правопорушення, порівняно із санкціями за кримінальне правопорушення значно відрізняються і загалом зводяться до штрафу. З огляду на вимогу конвенції криміналізувати фізичне, сексуальне та психологічне насильство як елементи домашнього насильства, підхід, що допускає адміністративні стягнення за таку поведінку, є неналежним. Таким чином, ГРЕВІО вказує на необхідність забезпечення кримінальної відповідальності за умисні діяння, що становлять домашнє насильство. Одним із способів

174. Стаття 173-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає домашнє насильство як «вчинення домашнього насильства, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру ... внаслідок чого була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого». Стаття 126-1 Кримінального кодексу передбачає: «домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи».

175. Зазначено у статті 91-1, частині шостій статті 194, пункті 7 частини першої статті 284 та статті 496 Кримінального процесуального кодексу України.

176. Фізичне насильство криміналізовано різними положеннями Кримінального кодексу, включно зі статтею 115 щодо умисного вбивства; статтею 121 щодо умисного тяжкого тілесного ушкодження; статтею 122 щодо умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження; статтею 125 щодо умисного легкого тілесного ушкодження; статтею 126 щодо побиттів і мордування; та статтею 127 щодо катування.

177. Див. статтю 3 «Визначення».

178. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

179. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

досягнення цього могло б стати скасування адміністративного правопорушення за вчинення домашнього насильства, щоб забезпечити покарання за діяння домашнього насильства ефективними, пропорційними та переконливими кримінальними санкціями, які за необхідності можуть передбачати позбавлення волі.

177. ГРЕВІО зазначає, що за відсутності такого складу правопорушення, як переслідування, деякі форми насильства стосовно жінок, вчинені в цифровому просторі, такі як онлайн-переслідування, дедалі частіше кваліфікуються органами прокуратури як психологічне насильство.¹⁸⁰ Забезпечення кримінальної відповідальності за акти психологічного насильства, вчинені в інтернеті та з використанням технологій, є важливим з огляду на зростання масштабів цього явища. У зв'язку з цим ГРЕВІО вказує на свою Загальну рекомендацію № 1 щодо цифрового виміру насильства стосовно жінок, у якій вона роз'яснила, що всі форми насильства стосовно жінок, вчинені в цифровому просторі, мають психологічний вплив і можуть бути класифіковані як психологічне насильство, вчинене онлайн та із застосуванням технологій. Крім того, окремі акти насильства, які не криміналізовані, можуть досягати порогу психологічного насильства в поєднанні з психологією натовпу та повторюваністю, чому сприяє інтернет: глузливий коментар може перерости в кібербулінг, якщо його повторювати постійно або якщо його висловлює велика кількість людей. Певні групи жінок, зокрема політикині, журналістки, а також правозахисниці та активістки, особливо вразливі до таких актів насильства.¹⁸¹ До того ж мова ворожнечі в інтернеті, наклеп та інші форми знущань, вчинені в цифровому просторі, можуть мати величезний психологічний вплив на постраждалих осіб і набувають дедалі більшого поширення. Тому ГРЕВІО вказує на необхідність забезпечення ефективної криміналізації поведінки, передбаченої статтею 33 Стамбульської конвенції.

178. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити криміналізацію актів психологічного насильства, включно з поодинокими або ізольованими актами та актами, вчиненими в цифровому просторі.

179. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України забезпечити кримінальну відповідальність за умисні діяння фізичного насильства в контексті домашнього насильства.

2. Переслідування (стаття 34)

180. В українському законодавстві немає окремого складу правопорушення, пов'язаного з переслідуванням, який би відповідав вимогам статті 34 Стамбульської конвенції. Закон 2017 року про запобігання та протидію домашньому насильству розглядає переслідування як одну з форм психологічного насильства.¹⁸² На практиці адміністративна відповідальність за переслідування як форму психологічного насильства настає за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, якщо воно вчинене одноразово; якщо правопорушення вчинено повторно протягом попереднього року, воно вважається повторним адміністративним правопорушенням.¹⁸³ Якщо воно вчинене тричі або більше разів, воно вважається систематичним і може переслідуватися за статтею 126-1 Кримінального кодексу як правопорушення, пов'язане з домашнім насильством. Наразі неможливо встановити кількість справ щодо переслідування, які були передані до судів та розглядалися в межах домашнього насильства.

181. ГРЕВІО зазначає, що поза межами контексту домашнього насильства українське законодавство наразі не закріплює кримінальної відповідальності за умисне діяння, яке полягає в повторюваній загрозливій поведінці щодо іншої особи, що змушує її побоюватися за свою безпеку. Вона із зацікавленістю відзначає, що законопроект, який передбачає внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України з

180. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

181. Загальна рекомендація ГРЕВІО № 1 щодо цифрового виміру насильства стосовно жінок, ухвалена 20 жовтня 2021 року, пункти 43-44.

182. Стаття 1-14.

183. Стаття 173-2, частина 3 Кодексу про адміністративні правопорушення.

метою покращення відповідності Стамбульській конвенції, містить склад правопорушення щодо переслідування.¹⁸⁴ ГРЕВІО вказує на необхідність криміналізації умисного діяння у вигляді переслідування, що повною мірою відповідає вимогам статті 34 Стамбульської конвенції та тягне за собою ефективне і переконливе покарання. Вкрай важливо, щоб складові елементи правопорушення дозволяли працівникам правоохоронних органів, органів прокуратури та суддям розмежовувати його з психологічним насильством і повною мірою застосовувати це положення для притягнення до відповідальності та покарання за переслідування, включно з його цифровим виміром.

182. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України криміналізувати умисне діяння у вигляді переслідування, як це визначено у статті 34 Стамбульської конвенції, зокрема шляхом розгляду можливості встановлення окремого складу правопорушення, щоб забезпечити ефективне розслідування, кримінальне переслідування та покарання за випадки онлайн- та офлайн-переслідування.

3. Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування (стаття 36)

183. У 2017 році визначення зґвалтування та сексуального насильства в Кримінальному кодексі України було змінено з метою кращого узгодження зі статтею 36 Стамбульської конвенції, хоча на той час конвенція ще не була ратифікована Україною. Визначення зґвалтування охоплює будь-які дії сексуального характеру, пов'язані з вагінальним, анальним або оральним проникненням, вчинені без добровільної згоди потерпілої особи, включно з випадками «вчинення таких діянь щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах» (стаття 152 щодо зґвалтування). Відповідно до Кримінального кодексу України згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин.¹⁸⁵ ГРЕВІО із задоволенням відзначає цю узгодженість із вимогами, викладеними у статті 36 Стамбульської конвенції, та визнає зусилля, докладені органами влади України для підготовки суддів щодо розуміння того, як оцінювати згоду у світлі супутніх обставин.

184. Проте сексуальне насильство визначається як «вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи» (стаття 153 щодо сексуального насильства).¹⁸⁶ ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що таке визначення, як видається, передбачає застосування насильства як обов'язкової ознаки складу правопорушення, водночас посиляючись на поняття згоди. Таке подвійне формулювання створює ризик неоднозначності та потенційного непорозуміння щодо центральної ролі згоди у визначенні сексуального насильства. ГРЕВІО підкреслює, що будь-яке визначення сексуального насильства, яке передбачає застосування насильства, не відповідає статті 36 Стамбульської конвенції.¹⁸⁷

185. На додаток до визначень зґвалтування та сексуального насильства, Кримінальний кодекс України також криміналізує примушування особи до вчинення дій сексуального характеру з іншою особою, вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла 16-річного віку, вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла 16-річного віку, та домагання дитини для сексуальних цілей.¹⁸⁸

186. Інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить, однак, про те, що, незважаючи на ці важливі законодавчі зміни, патріархальні стереотипи та міфи про зґвалтування зберігаються в українському суспільстві, зокрема й у судовій системі, що призводить до низького рівня

184. Законопроект № 12297 від 9 грудня 2024 року «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення повноти імплементації положень міжнародного права з питань протидії домашньому та іншим видам насильства, у тому числі щодо дітей».

185. Стаття 152 Кримінального кодексу.

186. Статті 152 та 153 Кримінального кодексу.

187. Див. ГРЕВІО, Тематичний розділ № 4 «Підходи держав-сторін Стамбульської конвенції до криміналізації та переслідування сексуального насильства, у тому числі зґвалтування», 2023 рік, у виданні «Тематичні перспективи впровадження Стамбульської конвенції», 2025 рік.

188. Відповідно, статті 154, 155, 156 та 156-1 Кримінального кодексу України.

повідомлень про такі злочини та винесення обвинувальних вироків. Розбіжності в тлумаченнях, що надаються судами нижчих інстанцій статтям 152 (зґвалтування) та 153 (сексуальне насильство), зберігаються, коли йдеться про оцінку того, чи давала постраждала особа згоду, чи ні; при цьому застосування сили або погрози все ще використовується як вирішальний елемент зґвалтування всупереч складовим елементам оновленого складу кримінального правопорушення.¹⁸⁹

187. Строк давності за зґвалтування та сексуальне насильство без обтяжуючих обставин становить п'ять років, обчислюючись із моменту вчинення правопорушення до ухвалення остаточного судового рішення.¹⁹⁰ ГРЕВІО наголошує, що короткі строки давності можуть суттєво перешкоджати доступу жінок до правосуддя у випадках зґвалтування. Вона підкреслює той факт, що постраждалим від зґвалтування часто потрібен час, іноді кілька років, щоб мати змогу повідомити про вчинене щодо них насильство. Наявність достатнього часу для порушення судового провадження є ще важливішою для дітей, які постраждали від сексуального насильства. Тому важливо забезпечити, щоб строк давності для порушення будь-якого судового провадження у справах про сексуальне насильство тривав протягом періоду часу, який є достатнім і співмірним із тяжкістю правопорушення, що дасть змогу ефективно розпочинати провадження після досягнення постраждалою особою повноліття, як це передбачено статтею 58 Стамбульської конвенції.

188. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, визначається з 2024 року як сексуальне насильство, вчинене щодо будь-якої особи у зв'язку зі збройною агресією Росії, починаючи з 20 лютого 2014 року. Визначення охоплює зґвалтування, примусову вагітність або стерилізацію, сексуальне рабство, примушування до проституції, сексуальну експлуатацію, а також погрози або замах на вчинення таких дій.¹⁹¹ Зазвичай воно переслідується за статтею 438 Кримінального кодексу України щодо воєнних злочинів, яка, однак, конкретно не згадує сексуальне насильство. ГРЕВІО бере до відома той факт, що в жовтні 2024 року Україна ратифікувала Римський статут Міжнародного кримінального суду та ухвалила Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього», що дозволило імплементувати найтяжчі міжнародні злочини в національне законодавство, зокрема злочини проти людяності, геноцид та сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом.¹⁹²

189. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити заходів для забезпечення повної відповідності визначення сексуального насильства в Кримінальному кодексі України статті 36 Стамбульської конвенції.

190. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. вжити заходів для подальшого вдосконалення законодавства, що регулює правопорушення, пов'язані із сексуальним насильством, з метою усунення наявних перешкод, які обмежують ефективність визначення зґвалтування, заснованого на понятті добровільної згоди;**
- b. забезпечити достатній час для ініціювання та завершення судових проваджень у справах про зґвалтування.**

189. Див. статтю 50 «Невідкладне реагування, запобігання та захист». Див. також тіньовий звіт неурядових організацій «Сексуальне насильство та стигматизація постраждалих осіб», поданий EHRAC, «Жіночими ініціативами за гендерну справедливість», «Ла Страда-Україна», ULAG та Equality Now, липень 2024 року.

190. Стаття 442-1 Кримінального кодексу. До сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, строки давності не застосовуються. Щодо сексуального насильства, вчиненого проти дитини, строк давності становить 10 років та продовжується до 15 у разі зґвалтування. Він починає перебіг після досягнення повноліття.

191. Закон № 4067-IX від 20 листопада 2024 року «Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм невідкладних проміжних репарацій».

192. Закон № 11484 від 9 жовтня 2024 року «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього».

4. Примусовий шлюб (стаття 37)

191. З 2017 року стаття 151-2 Кримінального кодексу України криміналізує примушування до шлюбу та примушування до співжиття, а також діяння щодо «спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає». Крім того, примушування до вступу в шлюб, вчинене повторно або за попередньою змовою групою осіб, або щодо особи, яка не досягла встановленого законом шлюбного віку (18 років або 16 років у разі надання такого права судом), чи щодо двох або більше осіб, також є криміналізованим.

192. Віддаючи належне органам влади України за криміналізацію примусового шлюбу відповідно до статті 37 Стамбульської конвенції, ГРЕВІО зазначає, що з 2018 року було зареєстровано лише два випадки примусового шлюбу.¹⁹³ Цей дуже низький рівень притягнення до відповідальності може бути зумовлений небажанням постраждалих осіб ініціювати кримінальне переслідування щодо членів сім'ї та близьких людей, складністю надання доказів примусу та страхом розправи. На думку ГРЕВІО, для кращого розуміння ситуації необхідний детальний аналіз перешкод, які можуть заважати постраждалим від примусових шлюбів подавати заяви, а також будь-яких процесуальних перепон.

5. Каліцтво жіночих геніталій (стаття 38)

193. Стаття 121 Кримінального кодексу криміналізує «каліцтво статевих органів як умисне тяжке тілесне ушкодження». ГРЕВІО зазначає, що таке концептуальне визначення каліцтва статевих органів не відповідає діянню, яке стаття 38 вимагає від держав-сторін конвенції криміналізувати. Вона відзначає, що законопроект, спрямований на подальше узгодження законодавства України з вимогами Стамбульської конвенції, містить нове визначення каліцтва геніталій (КЖГ).¹⁹⁴ Проте діяння, охоплене цим законопроектом, не повною мірою відповідає вимогам статті 38 конвенції. Хоча він спрямований на криміналізацію «умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило (...) каліцтво статевих органів», а також «схиляння чи примушування особи до каліцтва своїх статевих органів», він не охоплює умисне вчинення діянь щодо «висікання, інфібуляції або будь-якого іншого каліцтва», як це вимагається пунктом «а» статті 38. Крім того, ГРЕВІО зазначає, що як стаття 121 у її чинній редакції, так і законопроект, який передбачає нове визначення, не містять конкретного посилання на акти каліцтва, вчинені щодо великих або малих статевих губ чи клітора жінки.

194. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити додаткових заходів, зокрема законодавчих, з метою забезпечення повної відповідності складу правопорушення щодо каліцтва жіночих геніталій статті 38 Стамбульської конвенції та меті конвенції щодо кримінального переслідування й покарання за це правопорушення, а також підтримки та захисту постраждалих осіб.

6. Примусовий аборт та примусова стерилізація (стаття 39)

195. Стаття 134 Кримінального кодексу України криміналізує «примушування до абортів без добровільної згоди потерпілої особи» та «примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи». ГРЕВІО зазначає, однак, що щодо цих правопорушень було порушено дуже мало кримінальних проваджень.¹⁹⁵ За словами органів влади, це зумовлено тим, що такі практики не мають місця в Україні, зокрема й у закладах для осіб з інвалідністю. Проте ГРЕВІО відзначає наявність повідомлень про введення контрацептивів без згоди жінкам з інтелектуальними та/або психосоціальними порушеннями, які проживають в інтернатних закладах довготривалого догляду, зокрема шляхом примусу та погроз.¹⁹⁶

193. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення.

194. Законопроект № 12297 від 9 грудня 2024 року «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення повноти імплементації положень міжнародного права з питань протидії домашньому та іншим видам насильства, у тому числі щодо дітей».

195. Згідно з Єдиним звітом про кримінальні правопорушення, за період 2023–2024 років таких правопорушень зареєстровано не було, і лише один випадок було зареєстровано у 2020 році та один – у 2021 році.

196. Комітет ООН з прав осіб з інвалідністю, Заключні зауваження щодо об'єднаних другої та третьої періодичних доповідей України, 2 жовтня 2024 року, пункти 34 та 35.

196. Крім того, ГРЕВІО підкреслює, що чинне визначення примусової стерилізації не містить жодної деталізації щодо цієї форми насильства, на відміну від статті 39 Стамбульської конвенції, яка визначає примусову стерилізацію як «проведення хірургічного втручання, метою або наслідком якого є припинення здатності жінки до природної репродукції без її попередньої та інформованої згоди або розуміння процедури». Обмежене концептуальне трактування примусової стерилізації в Кримінальному кодексі України, що зосереджується виключно на формальній відсутності згоди на процедуру, може ускладнювати розуміння та виявлення випадків примусової стерилізації жінок відповідними фахівцями. З огляду на дуже обмежену кількість випадків цих форм насильства, доведених до відома органів влади, ГРЕВІО вважає, що слід провести дослідження причин таких низьких показників, щоб оцінити, чи є вони справді наслідком низької поширеності цих форм насильства, чи прогалин у законодавстві або перешкод у виявленні та повідомленні про випадки примусового абортів чи примусової стерилізації.

197. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів щодо внесення змін до Кримінального кодексу України з метою охоплення умисної поведінки, яка полягає в проведенні хірургічного втручання, метою або наслідком якого є припинення здатності жінки до природної репродукції без її попередньої та інформованої згоди або розуміння процедури.

7. Сексуальне домагання (стаття 40)

198. ГРЕВІО вітає прийняття у 2024 році адміністративної норми, що запроваджує відповідальність за сексуальне домагання, визначене як «умисне вчинення проти бажання особи образливих, принизливих дій сексуального характеру, виражених вербально або невербально (слова, жести, рухи тіла), у тому числі з використанням електронних комунікацій».¹⁹⁷ Вона зазначає, однак, що ухвалене визначення не повною мірою узгоджується зі статтею 40 Стамбульської конвенції, яка визначає сексуальне домагання як «небажану вербальну, невербальну або фізичну поведінку сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища». ГРЕВІО розуміє, що до запровадження цього нового складу адміністративного правопорушення сексуальне домагання часто фіксувалося та кваліфікувалося як «хуліганство» без будь-якого врахування гендерного виміру цієї форми насильства.¹⁹⁸ Сексуальне домагання, як видається, поширене в різних сферах життя, і надходили повідомлення про те, що воно також трапляється в таких місцях, як бомбосховища, де люди ховаються під час обстрілів. Сексуальне домагання в цифровому просторі також викликає дедалі більше занепокоєння, причому жінки певних професій є особливою мішенню (наприклад, жінки в політиці та журналістки).¹⁹⁹ Проте видається, що дуже мало жінок і дівчат в Україні заявляють про цю форму насильства.

199. В оборонному секторі було вжито заходів для забезпечення можливості повідомляти про зловживання, включно із сексуальним домаганням, через спеціальні гарячі лінії, що ГРЕВІО вітає. Вона із зацікавленістю відзначає, що у 2025 році готувався законопроект щодо внутрішніх дисциплінарних заходів для запобігання та протидії сексуальному домаганням, насильству за ознакою статі, дискримінації за ознакою статі та правопорушенням проти статевої свободи та статевої недоторканості у збройних силах.²⁰⁰ З огляду на велику кількість жінок у Збройних Силах України, що становить приблизно 70 000 осіб, украї важливо забезпечити їхній належний захист від усіх форм насильства стосовно жінок, включно із сексуальним домаганням.

200. Інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про необхідність підвищення обізнаності та підготовки всіх спеціалістів, зокрема працівників правоохоронних органів, для

197. Стаття 173-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

198. Див. матеріали, подані «ЮрФем».

199. Див. статтю 17 «Участь приватного сектора та засобів масової інформації».

200. Законопроект № 13037 «Про внесення змін до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України щодо вдосконалення механізмів забезпечення військової дисципліни, запобігання і протидії проявам дискримінації та сексуальним домаганням».

виявлення та розслідувати випадки сексуального домагання відповідно до нового положення законодавства про адміністративні правопорушення. Працівники поліції та прокурори все ще занадто часто помилково кваліфікують випадки сексуального насильства як сексуальне домагання, причому останнє є адміністративним правопорушенням, що тягне за собою менш суворі санкції.²⁰¹ У цьому контексті ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає намір влади посилити підготовку поліції та інших спеціалістів з питань сексуального домагання. Вона вважає важливим надання їм настанов щодо того, як виявляти та переслідувати сексуальне домагання, зокрема в цифровій сфері.

201. ГРЕВІО вітає заходи, вжиті органами влади України для запровадження окремого складу правопорушення щодо сексуального домагання, і заохочує їх вжити додаткових кроків для забезпечення повної відповідності визначення сексуального домагання статті 40 Стамбульської конвенції.

8. Неприйнятні виправдання злочинів, у тому числі злочини, учинені в ім'я так званої «честі» (стаття 42)

202. ГРЕВІО із задоволенням відзначає, що згідно із Законом 2017 року про домашнє насильство «звичаї, релігійні переконання, віросповідання, традиції не можуть розглядатися як виправдання будь-яких форм домашнього насильства ... або бути підставою для звільнення кривдника від відповідальності».²⁰² Проте незрозуміло, якою мірою та в який спосіб це реалізується на практиці під час судових проваджень.

9. Санкції та заходи (стаття 45)

203. Санкції, передбачені за правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, згідно зі статтею 126-1 Кримінального кодексу України, включають громадські роботи та штрафи. У 2024 році із 1 349 осіб, засуджених за статтею 126-1, 450 осіб було засуджено до громадських робіт, 399 – звільнено від відбування покарання з випробуванням, 85 – піддано арешту, 109 – засуджено до обмеження волі та 22 – накладено штраф.²⁰³ Санкції за сексуальне домагання також полягають в адміністративних стягненнях у вигляді штрафу, громадських робіт або виправних робіт. Особи, які вчинили адміністративні правопорушення, можуть також бути піддані превентивному затриманню на строк до 12 годин.²⁰⁴

204. Спеціалісти у цій сфері звернули увагу ГРЕВІО на те, що кілька факторів обмежують ефективне виконання громадських робіт. До них належать безпекові занепокоєння, пов'язані з війною, що триває, той факт, що виконання таких санкцій покладено на місцеві органи влади, які часто не мають ресурсів для цього, а також ухилення кривдників від покарання через твердження про хворобу та інші обставини. Крім того, органи пробації часто звертаються до судів із клопотаннями про заміну громадських робіт штрафом.²⁰⁵

205. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що вироки за різні форми насильства є загалом м'якими та часто обмежуються штрафом і громадськими роботами. Вона вказує, зокрема, на те, що накладення штрафів може мати негативний вплив на сімейний бюджет, якщо кривдник не зможе виконати свої фінансові зобов'язання, і тому часто негативно сприймається постраждалими особами, що може стримувати їх від повідомлення про злочин. Крім того, ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає зміни 2024 року до статті 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення, які скасовують можливість винесення усного зауваження і, відповідно, закриття справи про домашнє насильство. Вона бажає привернути увагу до того факту, що конвенція вимагає застосування санкцій, які відповідають тяжкості правопорушення та є ефективними, пропорційними і переконливими.²⁰⁶ Тому вона наголошує на важливості забезпечення того, щоб усі правопорушення, встановлені відповідно до Стамбульської

201. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

202. Стаття 4, частина 4.

203. Статистична форма Державної судової адміністрації України № 6/2024.

204. Стаття 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

205. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

206. Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 232.

конвенції, каралися ефективними, пропорційними та переконливими санкціями і щоб у повному обсязі використовувався діапазон призначуваних покарань для розбудови суспільної довіри до системи та донесення сигналу про те, що насильство стосовно жінок є неприйнятним.

206. ГРЕВІО закликає органи влади України забезпечити, щоб покарання та заходи, які застосовуються за правопорушення, пов'язані з домашнім насильством та іншими формами насильства стосовно жінок, що охоплюються сферою застосування Стамбульської конвенції, були ефективними, пропорційними та переконливими, включно, де це доречно, покараннями, пов'язаними з позбавленням волі. До внесення змін до законодавчої бази органи влади України повинні забезпечити, щоб санкції, які накладаються згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення, були ефективними, переконливими та пропорційними.

10. Обтяжуючі обставини (стаття 46)

207. Декілька обтяжуючих обставин, передбачених статтею 46 Стамбульської конвенції, є елементами складу злочину в Кримінальному кодексі України, тим самим кваліфікуючи їх як більш тяжкі правопорушення, що караються суворішими покараннями. До них належать такі обставини, як факт того, що «правопорушення вчинено щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах» або «щодо дитини чи в її присутності».

208. Проте інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що ці обтяжуючі обставини не застосовуються систематично у справах про домашнє насильство.²⁰⁷ Залишається незрозумілим, якою мірою забезпечується застосування обтяжуючих обставин щодо інших форм насильства стосовно жінок. Крім того, ГРЕВІО із жалем відзначає, що обставина, згідно з якою «правопорушення було вчинено із застосуванням або під погрозою застосування зброї» (пункт g статті 46 Стамбульської конвенції), не включена до вичерпного переліку обтяжуючих обставин, закріпленого у статті 67 Кримінального кодексу. Так само факт того, що правопорушенню передувало надзвичайний рівень насильства або воно супроводжувалося ним, не входить до цього переліку, хоча стаття 67 містить таку обставину, як «вчинення злочину з особливою жорстокістю».

209. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення того, щоб усі обставини, перелічені у статті 46 Стамбульської конвенції, могли братися до уваги як обтяжуючі обставини щодо всіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, та щоб вони ефективно застосовувалися судовими органами.

11. Заборона на обов'язкові альтернативні процеси або вироки з вирішення спорів (стаття 48)

210. В Україні процедури альтернативного вирішення спорів (які в Кримінальному кодексі України називаються «примиренням») можуть укладатися в межах кримінального провадження у справах щодо кримінальних проступків, нетяжких злочинів та проваджень у формі приватного обвинувачення. Закон прямо не забороняє таку процедуру в кримінальних справах, пов'язаних із насильством щодо жінок, за винятком кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, угода щодо яких може бути укладена лише за ініціативою потерпілого, його представника або законного представника.²⁰⁸ Проте організації громадянського суспільства та юристи, які працюють із жінками, які постраждали від насильства, звернули увагу ГРЕВІО на те, що працівники поліції або правники, які не мають достатньої підготовки щодо динаміки домашнього насильства та небезпеки процесів альтернативного вирішення спорів у таких випадках, часто схиляють жінок до участі в процедурі альтернативного вирішення спорів. Крім того, жінки можуть сприймати такий альтернативний процес як обов'язковий через брак інформації про процедуру та зі страху

207. Див., наприклад, матеріали, подані «ЮрФем».

208. Стаття 469 Кримінального процесуального кодексу України.

негативних наслідків. Унаслідок жорстокого поводження, маніпуляцій та контролю, які тривають, жінки, постраждалі від домашнього насильства не беруть участі в таких процедурах на рівних із кривдником. Як ГРЕВІО вже мала нагоду зазначити, при пропонуванні альтернативного вирішення спорів важливо забезпечити повну та поінформовану згоду постраждалих жінок, належним чином роз'яснивши добровільний характер таких процесів та їхній вплив на кримінальне провадження.²⁰⁹ ГРЕВІО наголошує, що практики, які передбачають досягнення домовленостей або мирових угод між постраждалими та кривдниками як альтернативу заходам, встановленим судом, при цьому відмова від таких домовленостей може мати негативні наслідки для постраждалих осіб, можуть бути рівнозначними обов'язковій медіації (тобто квазіобов'язковій медіації).

211. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що в кримінальних провадженнях, пов'язаних з іншими формами насильства стосовно жінок, ніж домашнє насильство, процедури альтернативного вирішення спорів усе ще можливі у справах щодо кримінальних проступків, нетяжких злочинів та проваджень у формі приватного обвинувачення. Це передбачає, що альтернативне вирішення спорів є можливим варіантом, *inter alia*, у справах про зґвалтування або сексуальне насильство без обтяжуючих обставин, які не переслідуються *ex officio*. ГРЕВІО наголошує на важливості забезпечення дієвих запобіжників для гарантування повної та поінформованої згоди жінок на процеси альтернативного вирішення спорів за таких обставин. На цьому тлі ГРЕВІО із зацікавленістю відзначає наявність законопроекту, згідно з яким перелік правопорушень, у яких угода про примирення може бути укладена лише за ініціативою потерпілого, його представника або законного представника, розширюється на випадки зґвалтування та сексуального насильства, примусового шлюбу, примусового аборту та примусової стерилізації.²¹⁰

212. У цивільному праві ГРЕВІО вітає внесення змін до Сімейного кодексу України у 2024 році щодо заборони примирення, спрямованого на возз'єднання пар, які бажають розлучитися, у ситуаціях з історією домашнього насильства та насильства за гендерною ознакою.²¹¹ Проте вона із занепокоєнням відзначає, що коли паралельні кримінальні або адміністративні справи щодо домашнього насильства не відкриті, судді не обов'язково з'ясовують наявність історії примусового контролю та жорстокого поводження і тому все ще часто призначають строк для примирення тривалістю до шести місяців.

213. ГРЕВІО звертає увагу на те, що відокремлення від кривдника, який вчиняє домашнє насильство, часто пов'язане зі значними ризиками для постраждалих осіб та їхніх дітей, а практика вимоги надання строку для примирення, ймовірно, збільшує ризики для жінок, оскільки вони залишаються під контролем кривдника та легко наражаються на подальше насильство. Тому строки для примирення можуть ставити під загрозу безпеку жінок та їхніх дітей, які виходять зі стосунків, де мало місце насильство. Необхідно вжити додаткових заходів, зокрема шляхом забезпечення ретельного скринінгу всіх заяв про розірвання шлюбу для з'ясування того, чи мало місце насильство у стосунках, щоб гарантувати дотримання нововведеної заборони на примирення у справах, в яких раніше мало місце насильство.

214. Окрім заборони процедур альтернативного вирішення спорів у справах, пов'язаних з усіма формами насильства стосовно жінок, ГРЕВІО вважає вкрай важливим забезпечити, щоб медіатори та інші спеціалісти, залучені до процедур альтернативного вирішення спорів та інших позасудових проваджень, проходили підготовку та отримували належні настанови щодо динаміки домашнього насильства й ризиків для постраждалих жінок від участі в таких процедурах.

209. Перший тематичний звіт про оцінювання щодо Італії, пункти 112-114.

210. Проект закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо укладення угод про примирення та кримінального провадження у формі приватного обвинувачення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція).

211. В Україні існує практика надання строку для примирення до шести місяців подружжю, яке бажає розірвати шлюб.

215. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити законодавчих та будь-яких інших заходів для забезпечення того, щоб у кримінальних провадженнях процедури альтернативного вирішення спорів не становили квазіобов'язкову медіацію у справах, де мало місце домашнє насильство та щоб вони не нав'язувалися жінкам, які постраждали від будь-якої форми насильства стосовно жінок.

216. Вітаючи заходи щодо заборони примирення у справах про розірвання шлюбу, де мало місце домашнє насильство, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України запровадити механізми скринінгу для забезпечення систематичного виявлення домашнього насильства суддями та медіаторами з метою ефективного впровадження заборони примирення у сімейних справах, де мало місце домашнє насильство.

VI. Розслідування, кримінальне переслідування, процесуальне право та захисні заходи

217. Повна відповідальність за всі акти насильства стосовно жінок вимагає належного реагування з боку правоохоронних органів та сектору кримінального правосуддя. Глава VI Стамбульської конвенції встановлює комплекс заходів для забезпечення розслідування, кримінального переслідування та засудження за різні форми насильства, охоплені нею.

A. Загальні зобов'язання (стаття 49) та невідкладне реагування, запобігання та захист (стаття 50)

218. Ключовим принципом належного реагування на насильство стосовно жінок є проведення швидких та ефективних розслідувань і судових проваджень, заснованих на гендерно чутливому розумінні таких видів правопорушень, які враховують права постраждалої особи на всіх стадіях.

1. Повідомлення правоохоронних органів, невідкладне реагування та розслідування з їхнього боку

219. У 2024 році поліція зареєструвала 2 810 випадків домашнього насильства за статтею 126-1 Кримінального кодексу України порівняно з 1 498 у 2022 році та 2 705 у 2023 році.²¹² Крім того, за наявними у ГРЕВІО даними, у 2024 році понад 100 000 осіб було притягнуто до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.²¹³ Серед заходів, ужитих для покращення реагування поліції на насильство стосовно жінок, ГРЕВІО вітає функціонування з 2018 року мобільних груп реагування поліції на випадки домашнього насильства, до складу яких входять поліцейські, підготовлені щодо реагування на випадки домашнього насильства та здатні виїжджати до постраждалих осіб за місцем їхнього проживання. Наразі налічується 86 таких мобільних груп. ГРЕВІО зазначає, що їхня робота є тим більш важливою в контексті загарбницької війни з боку Російської Федерації, в умовах якої жінки, які постраждали від насильства стикаються зі збільшеними перешкодами в доступі до служб підтримки, включно з поліцією, особливо в районах, що зазнали сильного впливу війни. Проте існує потреба в більшій кількості таких спеціалізованих мобільних підрозділів для задоволення наявних потреб. Крім того, оператори екстрених ліній поліції пройшли підготовку для кращого виявлення та надання допомоги постраждалим від домашнього насильства. Також було розроблено застосунок для жінок, які потребують екстреної допомоги, що дозволяє їм швидко та непомітно зв'язатися з поліцією.²¹⁴ Наостанок, закон про домашнє насильство передбачає право постраждалої особи на спілкування з жінкою-поліцейською.²¹⁵

220. Попри ці позитивні кроки, за повідомленнями організацій громадянського суспільства, значна кількість заяв і викликів від жінок, постраждалих від домашнього насильства залишаються незафіксованими та без реагування з боку поліції. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає послідовні повідомлення, які вказують на те, що поліцейські часто вважають домашнє насильство, яке не призвело до тяжких фізичних наслідків, недостатньо серйозним для застосування заходів захисту чи інших заходів.²¹⁶ Хоча після запровадження нових складів правопорушень в українське законодавство обсяг навчання збільшився, спроможність поліцейських ідентифікувати та розуміти серйозність психологічного насильства, схоже, залишається обмеженою за межами спеціалізованих підрозділів. Серед правоохоронців,

212. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення.

213. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

214. Застосунок «Крила».

215. Стаття 21 Закону про домашнє насильство передбачає, що «постраждала особа має право на ... вибір фахівця за статтю».

216. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи» та EHRC / «Жіночі ініціативи» / «Ла Страда» / ULAG / Equality Now, 2024 рік. Див. також статтю 26 «Захист та підтримка дітей-свідків».

схоже, переважає думка про те, що домашнє насильство є здебільшого приватною справою, якщо тільки воно не призводить до тяжких фізичних наслідків. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає відсутність фіксування в ситуаціях домашнього насильства присутності дітей та відсутність ефективного реагування щодо дітей, які звертаються до поліції по підтримку у випадках домашнього насильства.²¹⁷ Крім того, спроможність поліцейських реагувати на зростаючий цифровий вимір насильства стосовно жінок, включно з насильством проти жінок-журналісток, залишається обмеженою.

221. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає наявність триваючих прогалин у реагуванні поліції на випадки сексуального насильства та зґвалтування поза межами сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, таких як звинувачення постраждалої особи, невинуваті розслідування сексуальної історії та поведінки постраждалої, брак підходу, орієнтованого на постраждалих та з урахуванням психотравми, а також відсутність чутливої до контексту оцінки доказів для встановлення того, чи дала постраждала особа добровільну згоду на вчинення сексуальних дій.²¹⁸ Як наслідок, багато жінок, які постраждали від сексуального насильства не повідомляють про насильство до поліції. У 2024 році поліцією було зареєстровано лише 389 кримінальних правопорушень за статтею 152 Кримінального кодексу (зґвалтування) та 157 за статтею 153 (сексуальне насильство).²¹⁹

222. На противагу цьому, ГРЕВІО високо оцінює рішучі заходи, вжиті з 2022 року для заохочення повідомлень з боку постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, а також для розслідування та кримінального переслідування таких справ. У 2022 році було створено спеціалізований підрозділ поліції, відповідальний за розслідування воєнних злочинів, включно із сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом, а поліцейські пройшли підготовку для надання допомоги з урахуванням психотравми, зосередженої навколо потреб і безпеки постраждалої особи.²²⁰ Попри ці заходи, вона відзначає поширене небажання постраждалих жінок повідомляти про сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, до поліції через триваючу недовіру до інституцій, а також через сором і стигму, пов'язані з цією формою насильства. Для полегшення подання повідомлень ГРЕВІО підкреслює важливість посилення інтерсекційного підходу з метою кращого реагування на потреби постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, таких як ЛБТІ-жінки, ромські жінки або жінки з інвалідністю. Вони потребують реагування, адаптованого до їхніх конкретних потреб та вразливостей. Досвід, набутий під час реагування на потреби постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, міг би бути з користю застосований до загального реагування поліції України на потреби постраждалих від усіх форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією.

223. Вітаючи заходи, вжиті для реагування на потреби постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, ГРЕВІО закликає органи влади України покращити реагування правоохоронних органів на потреби жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією. Зокрема, їм слід:

- а. забезпечити всі відповідні правоохоронні органи ресурсами, знаннями та повноваженнями для оперативного, належного та гендерно чутливого реагування з урахуванням психотравми на всі форми насильства, охоплені Стамбульською конвенцією, включно із сексуальним насильством, психологічним насильством, сексуальним домаганням та насильством, вчиненим у цифровій сфері;**

217. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи». Слід зазначити, що з 2020 року діє процедура оцінки рівня безпеки дитини з метою невідкладного виявлення загроз життю або здоров'ю дитини, яка зазнала жорстокого поводження (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 року № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах»).

218. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

219. Джерело: Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2024 рік: www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2.

220. Див. також статтю 15 «Підготовка спеціалістів».

- b. збільшити доступність спеціалізованих підрозділів з протидії домашньому насильству, включно з мобільними групами;
- c. розробити додаткові настанови для працівників поліції з метою забезпечення систематичного виявлення, належної оцінки потреб та захисту дітей, які зазнали впливу домашнього насильства;
- d. виявити та усунути будь-які перешкоди, що заважають постраждалим особам повідомляти про насильство стосовно жінок, зокрема про сексуальне насильство;
- e. визначити експертний досвід, накопичений підрозділами поліції, відповідальними за роботу з постраждалими від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, вжити заходів для формалізації цих навичок та їх подальшого поширення.

2. Ефективне розслідування та кримінальне переслідування

224. ГРЕВІО вітає створення у 2023 році спеціалізованого підрозділу з питань домашнього насильства в Офісі Генерального прокурора у відповідь на зростання кількості випадків насильства, про які повідомляють постраждалі особи. Було також запроваджено програму спеціалізації для слідчих та прокурорів регіонального та місцевого рівнів щодо здійснення досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, та нагляду за такими провадженнями. Крім того, розробляються стандарти досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством.²²¹ Проте ГРЕВІО знову висловлює своє занепокоєння щодо повідомлень про розбіжності в практиці серед працівників правоохоронних органів, зокрема щодо тлумачення ними систематичного характеру домашнього насильства, а також щодо повідомлень про брак підготовки деяких працівників правоохоронних органів з питань нововведених правопорушень, таких як сексуальне домагання, або проявів насильства стосовно жінок в цифровому середовищі.²²²

225. Ще одна складність полягає в розумінні та тлумаченні кримінально-правової норми, яка передбачає «злочини, пов'язані з домашнім насильством». Хоча в Кримінальному кодексі України немає визначення цієї категорії правопорушень, Верховний Суд витлумачив її як «вчинення злочину, а також інших суспільно небезпечних діянь, які мають ознаки домашнього насильства».²²³ Ситуації, в яких може застосовуватися це положення, включають, наприклад, злочин, вчинений щодо партнера/колишнього партнера, або вбивство, вчинене в присутності дитини. ГРЕВІО розуміє, що це положення призначене для охоплення правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, які не включені до статті 126-1 про домашнє насильство і вимагають суворіших санкцій, ніж передбачені статтею 126-1, таких як тяжке тілесне ушкодження або зґвалтування. Проте на практиці, як видається, існує мало ясності щодо того, чи застосовувати цю кваліфікацію, чи обтяжуючі обставини.²²⁴ ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що цей брак ясності ускладнює застосування цього положення на практиці та використання процесуальних гарантій, передбачених для цього правопорушення, таких як можливість продовження досудового розслідування кримінального переслідування в разі відкликання постраждалою особою своєї заяви або дозвіл на процедуру примирення лише за ініціативою потерпілої особи.²²⁵ Це також впливає на застосування статті 91-1 Кримінального кодексу України, яка передбачає застосування обмежувальних заходів в інтересах потерпілої особи від злочину, пов'язаного з домашнім насильством.

226. Інформація, доведена до відома ГРЕВІО, також підкреслює труднощі для жінок, які постраждали від насильства, вчиненого чоловіками або партнерами, які є військовослужбовцями, із повідомленням про домашнє насильство. На цьому тлі ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що випадки домашнього насильства за участю військовослужбовців

221. Див. додаток до державного звіту, с. 20–21. Див. також статтю 56 «Заходи захисту».

222. Див. статтю 33 «Психологічне насильство».

223. Постанова Верховного Суду від 7 квітня 2020 року у справі № 647/1931/19.

224. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

225. Див. статтю 48 «Заборона на обов'язкові альтернативні процеси або вирокі з вирішення спорів» та статтю 55 «Провадження *ex parte* та *ex officio*».

можуть розглядатися військовими посадовими особами, а не правоохоронними органами, без подання будь-яких заяв до поліції та подальшого відкриття кримінального провадження.²²⁶ З огляду на це ГРЕВІО вітає ухвалення методичних рекомендацій щодо викорінення насильства за ознакою статі в армії та бере до відома наявність законопроекту про протидію дискримінації, сексуальному домаганню та іншим формам насильства за ознакою статі.²²⁷ Крім того, ГРЕВІО вважає важливим забезпечення працівників правоохоронних органів стандартами, які підкреслюють важливість належного розслідування всіх випадків домашнього насильства, включно з тими, які вчинені військовослужбовцями, та уникнення безкарності за такі правопорушення.

227. Що стосується сексуального насильства та зґвалтування, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає обмежувальне тлумачення поняття добровільної згоди деякими прокурорами на стадії досудового розслідування.²²⁸ Попри те, що дедалі більша кількість справ про зґвалтування та сексуальне насильство передається до судів для здійснення кримінального провадження, оцінка доказів з урахуванням контексту для встановлення того, чи дала постраждала особа добровільну згоду на вчинення сексуальних дій, здійснюється не завжди. Така ситуація призводить до збереження надмірної залежності від доказів, отриманих за результатами фізичних оглядів, включно з непотрібними гінекологічними оглядами, що нав'язані постраждалим жінкам, що ГРЕВІО відзначає із занепокоєнням.²²⁹ ГРЕВІО відзначає з глибоким занепокоєнням, що це, а також повідомлена практика відтворення злочинів на місці події з метою оцінки достовірності слів постраждалої особи, може становити вторинну віктимізацію.²³⁰ У цьому контексті ГРЕВІО із задоволенням відзначає проведення спільних навчальних занять для слідчих та прокурорів, щоб допомогти поступово знизити ризики суб'єктивного тлумачення поняття «добровільна згода» та забезпечити узгоджене тлумачення цього поняття.

228. Що стосується сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, комплексні зусилля української влади, здійснені з 2022 року за підтримки міжнародних партнерів, призвели до важливих кроків щодо притягнення винних до відповідальності. Станом на 1 січня 2026 року Офісом Генерального прокурора з початку загарбницької війни з боку Російської Федерації було задокументовано 391 випадок сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, з яких 245 було вчинено щодо жінок. На час візиту ГРЕВІО було розпочато 128 кримінальних проваджень щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, 23 особам було висунуто обвинувачення та 16 осіб засуджено.²³¹ У 2022 році між органами влади України та Спеціальною представницею ООН з питань сексуального насильства в умовах конфлікту було укладено угоду для посилення захисту та реагування на сексуальне насильство, що виникає внаслідок загарбницької війни з боку Російської Федерації. Угода передбачає, *inter alia*, спільні дії та партнерство для розробки відповідних політик, посилення захисту та зниження ризику сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, спрощення подання повідомлень і збору доказів, а також підвищення спроможності правоохоронних і судових органів розглядати такі справи. У 2023 році в Офісі Генерального прокурора було створено спеціалізований підрозділ, що займається безпосередньо сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом, та ухвалено «Стратегію забезпечення підходу, орієнтованого на постраждалих та свідків, у кримінальному переслідуванні за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом». Спеціалізовані прокурори також працюють в обласних прокуратурах. Ухвалено стандарти досудового розслідування воєнних злочинів, включно із сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом. У цих межах прокурори пройшли ґрунтовну підготовку для запровадження підходу до реагування, орієнтованого на постраждалих та з урахуванням психотравми. Було запроваджено практики та інструменти для обмеження вторинної віктимізації та покращення благополуччя постраждалих осіб, такі як: ухвалення процесуальних настанов щодо проведення допитів, заходи для уникнення повторних свідчень, присутність за потреби осіб, які

226. Див. матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи».

227. Законопроект № 13037, див. статтю 40 «Сексуальне домагання».

228. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані EHRAC / «Жіночі ініціативи» / «Ла Страда» / ULAG / Equality Now.

229. Матеріали, подані EHRAC / «Жіночі ініціативи» / «Ла Страда» / ULAG / Equality Now.

230. Там само.

231. Інформація, надана органами влади України.

надають підтримку (психологів або представників громадських організацій), інформування постраждалої особи протягом усього процесу, анонімізація матеріалів справи та заходи для запобігання зміні призначених у справі слідчих з метою зміцнення довіри постраждалої особи. ГРЕВІО високо оцінює політичну волю, продемонстровану органами влади України для визначення пріоритетності розслідування та кримінального переслідування сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, і розробки підходу, зосередженого на потребах і безпеці постраждалих осіб, незважаючи на дуже складні умови праці, з якими стикаються прокурори, що розслідують такі справи.

229. Крім того, ГРЕВІО вітає співпрацю, що триває, з Міжнародним кримінальним судом для полегшення повідомлення про злочини, охоплені Римським статутом, та їх розслідування. Відзначаючи нещодавню реструктуризацію Офісу Генерального прокурора, ГРЕВІО вважає вкрай важливим, щоб роботі щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, і надалі надавався високий пріоритет під час розслідування та переслідування воєнних злочинів і злочинів проти людяності з метою надання відшкодування постраждалим і подолання безкарності за такі злочини.

230. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для того, щоб:

- a. забезпечити тлумачення обставин сексуальних дій без добровільної згоди з урахуванням контексту за допомогою стандартизованих операційних процедур для прокурорів з метою забезпечення єдиного розуміння з'ясування та сексуального насильства як правопорушень, визначальною ознакою яких є відсутність згоди;**
- b. забезпечити єдиний підхід правоохоронних органів до реагування на всі випадки домашнього насильства.**

3. Рівень винесення обвинувальних вироків

231. ГРЕВІО із задоволенням відзначає зусилля, докладені останніми роками для підготовки суддівського корпусу з питань насильства стосовно жінок, включно з правопорушеннями, нещодавно введеними до законодавства з метою підвищення відповідності Стамбульській конвенції. Попри підвищення обізнаності щодо необхідності боротьби з безкарністю за насильство стосовно жінок, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що домашнє насильство все ще сприймається деякими представниками судової влади як сварка або конфлікт між окремими особами, з недостатнім визнанням гендерного характеру та динаміки влади і контролю у випадках домашнього насильства. Як наслідок, випадки домашнього насильства, які підпадають під дію статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, часто пере kwalіфікуються на малозначні правопорушення, що призводить лише до усного зауваження та закриття справи.²³² Такий порядок дій не дозволяє реагувати на циклічний характер домашнього насильства – насильства, яке часто повторюється з плином часу та має тенденцію до ескалації, оскільки це перешкоджає кримінальному переслідуванню за статтею 126-1 Кримінального кодексу України в разі повторення насильства. На цьому тлі ГРЕВІО вітає зміни, внесені у 2024 році до чинного законодавства, спрямовані на заборону практики звільнення кривдника, який вчинив домашнє насильство, від адміністративної відповідальності через малозначність правопорушення.²³³ Хоча оцінювати вплив цієї законодавчої зміни ще зарано, ГРЕВІО наголошує на важливості забезпечення належної кримінальної відповідальності шляхом ефективного формування матеріалів справ, що враховує систематичний характер домашнього насильства.

232. Див. матеріали, подані «ЮрФем» та Центром «Жіночі перспективи»: у 2023 році близько 10% справ, спрямованих на притягнення кривдників до адміністративної відповідальності за домашнє насильство, було пере kwalіфіковано як «малозначні».

233. Закон № 3733-IX від 22 травня 2024 року, чинний з грудня 2024 року. Див. також статтю 45 «Санкції та заходи».

232. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що санкції, призначені особам, визнаним винними в сексуальному домаганні, досі переважно зводилися до невеликих штрафів,²³⁴ що може створювати відчуття безкарності за цей вид насильства стосовно жінок.

233. У справах про зґвалтування та сексуальне насильство експерти в галузі права звернули увагу ГРЕВІО на те, що гендерні стереотипи та міфи про зґвалтування і сексуальне насильство, поширені в суспільстві, також зберігаються серед представників судової влади. Хоча судова практика зазнала змін після ухвалення визначень зґвалтування та сексуального насильства, що ґрунтуються на понятті добровільної згоди, видається, що і надалі існують значні розбіжності в застосуванні закону та розумінні поняття згоди, що призводить до різного тлумачення судами відповідних положень. Наостанок, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що на практиці, якщо сторони вирішують перейти до процедури примирення, санкції щодо кривдника часто є м'якими.²³⁵

234. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити необхідних заходів для забезпечення належного розгляду всіх актів насильства стосовно жінок та домашнього насильства на рівні судової влади, зокрема через належне тлумачення згоди та зусилля щодо зменшення використання гендерних стереотипів і обмеження впливу таких стереотипів на оцінку ситуації, контексту та показань постраждалої особи. Їм також слід забезпечити призначення належних санкцій та оцінювати досягнутий прогрес для виявлення можливих прогалин у реагуванні серед суддів на насильство стосовно жінок і з'ясування того, де може відбуватися відсіювання справ.

В. Оцінка ризиків та управління ризиками (стаття 51)

235. Турбота про безпеку постраждалої особи має лежати в основі будь-якого реагування на випадки будь-якої форми насильства, охопленої Стамбульською конвенцією. Таким чином, стаття 51 встановлює зобов'язання забезпечити, щоб усі відповідні органи, а не лише правоохоронні органи, ефективно оцінювали ризики для безпеки, з якими стикається постраждала особа в індивідуальному порядку, відповідно до стандартизованих процедур та у співпраці один з одним, а також розробляли план управління ними.

236. ГРЕВІО вітає той факт, що органи влади України запровадили систематичну оцінку ризиків у ситуаціях домашнього насильства. Оцінка ризиків здійснюється на основі стандартизованої форми, що містить розширений перелік запитань, які охоплюють основні фактори ризику, включно з удушенням без летального наслідку. Згідно з наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України, уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству можуть використовувати результати оцінки ризиків під час застосування заходів із протидії такому насильству відповідно до закону про домашнє насильство.²³⁶

237. Проте юристи та організації, які працюють з постраждалими жінками, звернули увагу ГРЕВІО на те, що відсутній протокол міжвідомчого обміну результатами будь-якої оцінки ризиків. Крім того, оцінка ризиків проводиться лише одним суб'єктом – правоохоронними органами, і незрозуміло, якою мірою враховується інформація від інших суб'єктів, зокрема спеціалізованих служб підтримки. ГРЕВІО вказує на необхідність забезпечення того, щоб управління ризиками слідувало за будь-якою оцінкою ризиків і щоб плани безпеки склалися на основі результатів процедур оцінки ризиків у тісній співпраці з усіма відповідними органами влади та організаціями (поліцією, прокуратурою, спеціалізованими службами підтримки, організаціями громадянського суспільства, родиною та друзями, сусідами тощо) для забезпечення як безпеки, так і підтримки постраждалої особи. Цього можна досягти за допомогою таких практик, як міжвідомчі конференції з оцінки ризиків, де інформація про конкретну особу, яка перебуває в зоні ризику, може передаватися між відповідними органами

234. Від 30 до 45 євро. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

235. Див. статтю 48 «Заборона на обов'язкові альтернативні процеси або вирoki з вирішення спорів».

236. Наказ № 369 від 13 березня 2019 року.

влади та розроблятися план управління ризиками, зосереджений на потребах і ресурсах постраждалої особи, з метою захисту її та її дітей від подальшого насильства.²³⁷

238. Крім того, оцінка ризиків, схоже, не повторюється з плином часу з метою оцінювання динамічного розвитку ризику для постраждалої особи. Зокрема, коли повторні випадки домашнього насильства з часом потрапляють у поле зору органів влади і, як наслідок, розглядаються як кримінальне правопорушення, у більшості випадків слідчі не проводять поточної оцінки ризиків. У результаті прокурори та судді працюють на основі застарілої оцінки ризиків.²³⁸ Крім того, ГРЕВІО звертає увагу на те, що ризик не є статичним елементом і здатний швидко змінюватися в ситуаціях домашнього насильства. Тому важливо проводити повторну оцінку ризиків на різних стадіях розслідування, щоб гарантувати безпеку постраждалим особам і не створювати хибне відчуття безпеки.

239. Доступ до вогнепальної зброї є дуже важливим фактором ризику щодо вчинення насильства, що має тяжкі наслідки та убивств або погроз убивством за гендерною ознакою, і ГРЕВІО вітає той факт, що форма оцінки ризиків, яку використовують органи влади України, містить запитання щодо доступу до зброї. За нинішніх умов загарбницької війни такий ризик суттєво підвищується через те, що багато чоловіків, які проходять військову службу, носять вогнепальну зброю.²³⁹ За цих обставин ГРЕВІО вважає вкрай важливим, щоб органи влади регулярно застосовували процедури оцінки ризиків, зокрема для перевірки того, чи має кривдник доступ до вогнепальної зброї, та вживали систематичних заходів у зв'язку з цим, включно з вилученням зброї та зупиненням дії дозволів. Наостанок, ГРЕВІО з жалем відзначає, що наразі відсутній механізм проведення ретроспективного аналізу випадків убивств за гендерною ознакою або замахів на такі вбивства. Вона наголошує на важливості таких механізмів для запобігання майбутнім убивствам жінок за гендерною ознакою та притягнення до відповідальності як кривдника, так і різних органів і служб, які взаємодіють із постраждалою особою.

240. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що оцінка ризиків здійснюється лише у випадках домашнього насильства і, як видається, не проводиться щодо інших форм насильства стосовно жінок, таких як сексуальне домагання, сексуальне насильство чи примусовий шлюб, а також у контексті будь-яких форм насильства, які проявляються в цифровому середовищі або вчиняються з використанням технологій, таких як погрози чи домагання.

241. Віддаючи належне наявності вичерпної форми оцінки ризиків, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для вдосконалення своєї практики щодо всіх форм насильства стосовно жінок, зокрема шляхом запровадження міжвідомчої співпраці в оцінці ризиків, яка проводиться з плином часу з метою оцінювання змінюваного характеру ризику та результатом якої є плани управління ризиками, що впроваджуються всіма відповідними органами та установами.

242. ГРЕВІО також заохочує органи влади України розглянути можливість створення системи, такої як механізм аналізу випадків убивств унаслідок домашнього насильства, для аналізу всіх випадків убивств жінок за гендерною ознакою із метою запобігання їм у майбутньому та усунення будь-яких системних недоліків у процесі оцінки ризиків.

С. Нагальні заборонувальні приписи (стаття 52)

243. ГРЕВІО вітає те, що у 2017 році Законом про домашнє насильство було запроваджено термінові заборонні приписи стосовно кривдника (ТЗП). Такі приписи можуть виноситися поліцією стосовно кривдника, який вчиняє домашнє насильство, «у разі існування

237. Див. базовий звіт ГРЕВІО про оцінювання щодо Сполученого Королівства, 2025 рік, пункт 393.

238. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

239. Інформація, отримана під час оціночного візиту. Див. також матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи»; та Small Arms Survey, «Хиткий ґрунт: гендерно чутливий контроль над стрілецькою зброєю в Україні», квітень 2025 року, та «Від конфлікту до наслідків: майже половина українських чоловіків хотіли б володіти вогнепальною зброєю або вже мають її», грудень 2023 року.

безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення».²⁴⁰ ТЗП може виноситися за заявою постраждалої особи або за ініціативою працівника поліції та видається строком на 10 днів, проте, як видається, вимагає процедури оцінювання ризиків. Згідно з наявними даними, застосування ТЗП зростало останніми роками: 43 341 ТЗП було винесено у 2020 році, 49 861 – у 2021 році, 43 341 – у 2022 році та 98 947 – у 2023 році.²⁴¹ Порушення ТЗП або неповідомлення кривдником, стосовно якого винесено ТЗП, поліції про своє нове місце проживання з 2024 року розглядаються як адміністративні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, згідно зі статтею 173-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення та караються штрафом, громадськими роботами або адміністративним арештом на строк до 10 діб. За інформацією, наданою органами влади, у перші місяці 2025 року вони становили 10% від виданих приписів.²⁴²

244. Організації та юристи, які працюють із жінками, які постраждали від домашнього насильства, звернули увагу ГРЕВІО на те, що хоча закон передбачає виселення кривдника з місця спільного проживання з постраждалою особою, заборону повторного входу до нього або заборону контактування, більшість ТЗП мають форму заборони контактування.²⁴³ Як наслідок, кривдники часто продовжують проживати разом з постраждалими і лише мають дотримуватися заборони розмовляти з ними. ГРЕВІО з жалем відзначає, що такі практики не забезпечують ефективно безпеку постраждалих осіб та їхніх дітей і суперечать дієвій імплементації статті 52.

245. Ще більше занепокоєння викликає те, що винесення ТЗП може тлумачитися деякими суддями як санкція за вчинення домашнього насильства. Це означає, що у випадках, коли розпочато адміністративне провадження щодо домашнього насильства, стягнення не накладається на тій підставі, що кривдник не може бути двічі покараний за одне й те саме правопорушення.²⁴⁴ ГРЕВІО знову наголошує на захисному характері нагального заборонувального припису та підкреслює важливість надання чітких настанов суддям та іншим відповідним фахівцям щодо того, що нагальні заборонувальні приписи, як це передбачено статтею 52 Стамбульської конвенції, мають виноситися для захисту безпеки постраждалої особи в разі безпосередньої небезпеки, незалежно від наявності інших судових або правових проваджень.²⁴⁵

246. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення того, щоб термінові заборонні приписи застосовувалися у спосіб, що ефективно захищає безпеку постраждалих від домашнього насильства в разі безпосередньої небезпеки шляхом тимчасової заборони кривднику входити до спільного житла з постраждалою особою.

D. Обмежувальні або захисні приписи (стаття 53)

247. На додаток до термінових заборонних приписів Закон 2017 року про домашнє насильство передбачає більш довгострокові обмежувальні приписи.²⁴⁶ Вони можуть передбачати заборону входити до спільного житла або контактувати з постраждалою особою, обмеження спілкування з постраждалою дитиною та заборону наблизитися до спільного житла, місця роботи та будь-якого іншого місця перебування постраждалої особи. Обмежувальні приписи можуть видаватися суддею цивільного суду на шість місяців і можуть бути продовжені один раз. Про видачу обмежувального припису можуть заявляти постраждалі

240. Стаття 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

241. Див. державний звіт щодо даних за 2020–2022 роки та матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи», щодо даних за 2023 рік.

242. Інформація, надана органами влади під час оціночного візиту.

243. ТЗП передбачали виселення кривдника зі спільного житла лише у 27% випадків у 2021 році, 28% – у 2022 році та 25% – у 2023 році. Джерело: матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи».

244. Матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи».

245. Див. Рада Європи, «Нагальні заборонувальні приписи в ситуаціях домашнього насильства: стаття 52 Стамбульської конвенції» (2017 рік).

246. Стаття 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

особи, які за цих обставин звільняються від сплати судового збору, що ГРЕВІО вітає. Обмежувальні приписи мають видаватися судами протягом 72 годин.

248. Проте, незважаючи на наявність цивільно-правових захисних приписів, як того вимагає Стамбульська конвенція, ГРЕВІО зазначає, що кількість запитуваних і виданих обмежувальних приписів залишається низькою порівняно з кількістю зафіксованих випадків домашнього насильства. Наприклад, у 2024 році, тоді як 151 716 осіб подали заяву про домашнє насильство, було подано лише 1 436 заяв про видачу обмежувальних приписів. Заяви про видачу обмежувальних приписів було задоволено у 63% справ.²⁴⁷ Організації, які працюють із жінками, які постраждали від домашнього насильства, звернули увагу ГРЕВІО на кілька факторів, які можуть заважати постраждалим особам звертатися до суду із заявами про видачу обмежувальних приписів, включно з браком доступу до безоплатної правничої допомоги.²⁴⁸ Крім того, 72-годинний строк не завжди дотримується судами, що обмежує ефективність захисту, наданого постраждалій особі, і може, зокрема, призводити до відсутності безперервності захисту в період після закінчення строку дії термінового заборонного припису та до видачі обмежувального припису.²⁴⁹ Також виявляється, що деякі суди відмовляють у видачі обмежувальних приписів, якщо кривдника не було притягнуто до адміністративної відповідальності за домашнє насильство за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.²⁵⁰

249. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що суди не здійснюють систематичного збору даних щодо обмежувальних приписів, виданих у справах про домашнє насильство. Що стосується порушень обмежувальних приписів, вони можуть тягнути за собою кримінальну відповідальність для кривдника. Проте дані щодо санкцій, застосованих за такі порушення, відсутні. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що обмежувальні приписи, передбачені Законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та Законом «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», захищають лише постраждалих від домашнього насильства. Вони не поширюються на жінок, постраждалих від інших форм насильства за гендерною ознакою, таких як сексуальне домагання або переслідування, і не поширюються на будь-яку поведінку в інтернеті чи насильство, вчинене із застосуванням технологій.

250. Наостанок, хоча закон передбачає, що діти постраждалої особи можуть користуватися захистом обмежувальних приписів, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що на практиці це часто не застосовується через те, що працівники правоохоронних органів не виявляють та не фіксують присутність дітей, які зазнали впливу домашнього насильства.²⁵¹

251. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити заходів для розширення застосування обмежувальних та захисних приписів для жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією. Для цього їм слід:

- a. надати суддям чіткі настанови щодо цілей та застосування обмежувальних приписів;**
- b. забезпечити наявність та доступність обмежувальних приписів для постраждалих від усіх форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією, та для дітей, які зазнали впливу домашнього насильства;**
- c. збирати дані про кількість виданих обмежувальних приписів, кількість порушень та санкцій, застосовані внаслідок таких порушень.**

247. Національна поліція України: Єдиний облік заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством. У Звіті про результати роботи Національної поліції України щодо запобігання та протидії домашньому насильству за 12 місяців 2024 року.

248. Див. статтю 57 «Правова допомога».

249. Матеріали, подані «ЮрФем».

250. Там само.

251. Див. також статтю 26 «Захист та підтримка дітей-свідків» та статтю 50 «Невідкладне реагування, запобігання та захист».

Е. Провадження *ex parte* та *ex officio* (стаття 55)

1. Провадження *ex parte* та *ex officio*

252. Пункт 1 статті 55 Стамбульської конвенції покладає на сторони зобов'язання забезпечити, щоб розслідування низки категорій правопорушень не залежали цілком від заяви чи скарги, поданої постраждалою особою, і щоб будь-яке розпочате провадження могло продовжуватися навіть після того, як постраждала особа відкличе свою заяву або скаргу.

253. ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що хоча Україна не зробила застереження до пункту 1 статті 55 конвенції, кілька правопорушень, які мали б переслідуватися *ex officio*, можуть переслідуватися лише за заявою потерпілого. Це стосується домашнього насильства, коли воно переслідується за статтею 126-1 Кримінального кодексу України, примусового аборту, примусової стерилізації та примусового шлюбу. Крім того, зґвалтування без обтяжуючих обставин, а також сексуальне насильство та примушування до дій сексуального характеру з третьою особою (статті 152 та 153 Кримінального кодексу України) переслідуються лише за заявою потерпілого, тоді як усі інші форми сексуального насильства, закріплені в Кримінальному кодексі України, переслідуються *ex officio*. Таким чином, обов'язок ініціювати провадження покладається на постраждалу особу. Ця ситуація, ймовірно, стримує постраждалих осіб від повідомлення про зґвалтування та сексуальне насильство, може призводити до надмірної залежності правоохоронних органів від показань постраждалої особи та сигналізувати про те, що деякі форми зґвалтування чи сексуального насильства є менш тяжкими, ніж інші. ГРЕВІО наголошує, що мета пункту 1 статті 55 конвенції полягає у тому, щоб урахувати особливо травмуючий характер правопорушень, щодо яких конвенція передбачає провадження *ex officio*, та надати можливість проводити кримінальні розслідування й судові провадження без покладання тягаря щодо ініціювання таких проваджень та досягнення обвинувальних вироків на постраждалу особу.²⁵² У цьому контексті ГРЕВІО відзначає, що кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, усе ще можуть переслідуватися, якщо постраждала особа відкликає свою заяву. ГРЕВІО зазначає, що з 2024 року на розгляді парламенту перебуває законопроект про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України, і, як видається, він уможливить продовження провадження навіть у разі відкликання постраждалою особою своєї заяви щодо правопорушень, пов'язаних зі зґвалтуванням без обтяжуючих обставин, сексуальним насильством та примушуванням до дій сексуального характеру, домашнім насильством, примусовим абортom і стерилізацією, а також примусовим шлюбом.²⁵³ ГРЕВІО підкреслює важливість покращення відповідності українського законодавства пункту 1 статті 55 Стамбульської конвенції для посилення ефективності судового реагування на насильство стосовно жінок та боротьби з безкарністю.

254. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити необхідних законодавчих заходів для покращення відповідності українського законодавства пункту 1 статті 55 Стамбульської конвенції та забезпечення переслідування *ex officio* правопорушень, установлених відповідно до статей 35-39 конвенції.

2. Підтримка жертв у судових провадженнях

255. З метою розширення можливостей постраждалих осіб та заохочення їх до участі в кримінальному провадженні до його завершення пункт 2 статті 55 вимагає від сторін забезпечити, щоб організації підтримки постраждалих, спеціально підготовлені консультанти з питань домашнього насильства або інші служби підтримки чи захисту прав могли допомагати та підтримувати постраждалих осіб під час розслідувань і судових проваджень.

256. Українське законодавство не передбачає можливості для організацій підтримки постраждалих та консультантів надавати допомогу жінкам, які постраждали від насильства під час судових проваджень, крім послуг, які надаються центрами безоплатної правничої

252. Див. Пояснювальну доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 279.

253. Законопроект № 12297 від 9 грудня 2024 року.

допомоги. Підтримка психологів може надаватися місцевими соціальними службами. Проте останнім часто бракує коштів для покриття таких витрат.

257. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення того, щоб жінки, які постраждали від насильства та їхні діти отримували необхідну підтримку впродовж усього судового процесу з метою мінімізації ризиків вторинної віктимізації за повної підтримки розширення їхніх можливостей.

F. Заходи захисту (стаття 56)

258. ГРЕВІО вітає той факт, що українське законодавство передбачає заходи для захисту постраждалих осіб від вторинної віктимізації в судових провадженнях. До них належать можливість проведення судових засідань за дистанційної участі правопорушника для уникнення фізичного контакту, можливість проведення таких засідань у закритому режимі та фіксації свідчень постраждалих осіб з метою уникнення повторного надання показань. Також може забезпечуватися конфіденційність щодо адреси постраждалої особи. Проте інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що застосування цих процесуальних гарантій є непослідовним по всій країні і що жінки, які постраждали від насильства продовжують зазнавати високого рівня вторинної віктимізації, включно з повторними допитами, нав'язливими запитаннями, звинуваченням постраждалої особи та браком підходу з урахуванням психотравми та гендерної чутливості.²⁵⁴

259. У цьому контексті ГРЕВІО із задоволенням відзначає, що практики, спрямовані на запобігання вторинній віктимізації жінок, які постраждали від насильства та на проведення чутливих проваджень з урахуванням психотравми, формалізується у формі методичних рекомендацій для прокурорів. Вона також очікує, що досвід, набутий у справах щодо сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, стосовно запровадження практик, орієнтованих на постраждалих осіб та з урахуванням психотравми, буде інтегровано та ширше застосовано до постраждалих від інших форм насильства стосовно жінок.²⁵⁵

260. Щодо захисту дітей, ГРЕВІО вітає продовження роботи зі створення центрів «Барнахус» в Україні, в яких діти, які постраждали від сексуального насильства можуть отримати комплексну підтримку за принципом «єдиного вікна».²⁵⁶ Крім того, у 2024 році було затверджено стандарти роботи прокурорів у кримінальних провадженнях за участю дітей. Вони вимагають, серед іншого, щоб опитування дітей проводилося в дружніх до дитини кімнатах для опитувань з обов'язковим відеозаписом та за присутності психолога, проведення оперативного досудового розслідування та першочергового судового розгляду, а також співпраці з усіма відповідними секторами захисту дітей для забезпечення комплексного підходу до таких справ. ГРЕВІО вказує на важливість забезпечення доступності цих послуг для дітей, які зазнали впливу домашнього насильства з боку одного з батьків щодо іншого, наприклад під час опитування в контексті процедур щодо визначення опіки над дітьми.

261. ГРЕВІО пропонує українській владі посилити зусилля щодо захисту прав та інтересів жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, та дітей, які зазнали впливу такого насильства, з метою запобігання вторинній віктимізації під час судових проваджень. Для цього їй слід ужити заходів для забезпечення того, щоб працівники правоохоронних органів та судової влади ефективно й послідовно використовували наявні гарантії.

254. Інформація, отримана під час оціночного візиту.

255. Див. статтю 50 «Невідкладне реагування, запобігання та захист».

256. З 2024 року діяльність центрів «Барнахус» врегульована спільним наказом. П'ять регіональних центрів захисту дітей, які діють у межах урядового стратегічного плану «Bring children back UA», було створено в Києві, Дніпрі, Луцьку, Рівному та Харкові; вони надають комплексну допомогу та підтримку дітям, які постраждали від насильства або стали його свідками, у різних регіонах України. Крім того, наразі функціонують 13 центрів «Барнахус» під керівництвом Health Rights International та за підтримки ЮНІСЕФ.

Г. Правова допомога (стаття 57)

262. Україна має розгалужену мережу центрів безоплатної правничої допомоги, яка налічує 477 таких центрів по всій країні.²⁵⁷ Безоплатна правнича допомога в принципі може надаватися для захисту порушених прав. Вона може надаватися до шести разів на рік. Центри безоплатної правничої допомоги можуть надавати як первинну правничу (надання інформації та консультацій, складання скарг, допомога в забезпеченні доступу до вторинної правничої допомоги та медіації), так і вторинну правничу допомогу (захист, здійснення представництва інтересів у суді та перед іншими державними органами, складання документів процесуального характеру). Безоплатна первинна правнича допомога надається всім особам, які перебувають під юрисдикцією України, тоді як безоплатна вторинна правнича допомога надається особам із низьким рівнем доходу та особам з інвалідністю, дітям віком від 14 років, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам війни та, з 2018 року, жінкам, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі.²⁵⁸ ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що хоча постраждали від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, мають право на безоплатну правничу допомогу, це не стосується постраждалих від зґвалтування, вчиненого поза контекстом війни або стосунків між інтимними партнерами.

263. Проте інформація, доведена до відома ГРЕВІО, свідчить про те, що лише незначна частка жінок, які постраждали від насильства звертається за безоплатною правничою допомогою. За оцінками, лише близько 1% постраждалих осіб, які повідомляють про домашнє насильство до поліції, звертаються за безоплатною правничою допомогою.²⁵⁹ Доступ до правничої допомоги залишається, тим не менш, вкрай важливим для жінок, які постраждали від насильства, зокрема для подання заяв про видачу обмежувальних приписів, а для постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, – для здійснення кроків щодо отримання компенсації.

264. Кілька факторів можуть пояснювати такий низький рівень звернення жінок, які постраждали від насильства за безоплатною правничою допомогою: брак інформації про наявні можливості, відсутність ефективного перенаправлення до центрів безоплатної правничої допомоги з боку поліції та соціальних працівників, а також поширена недовіра до державних інституцій і небажання ініціювати судові провадження через страх помсти та/або вторинної віктимізації. ГРЕВІО розуміє, що багато жінок, які постраждали від насильства, включно із сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом, воліють звертатися до громадських організацій за підтримкою та юридичними консультаціями. Крім того, ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає повідомлення, які вказують на те, що деяким постраждалим особам було відмовлено в задоволенні заяви про надання безоплатної правничої допомоги через вузьке тлумачення правничих послуг, які мають надаватися центрами правничої допомоги, та брак спеціальної підготовки з питань насильства стосовно жінок серед деяких юристів, які працюють у таких центрах. На цьому тлі ГРЕВІО відзначає, що українська влада усвідомлює необхідність розширення доступу жінок, які постраждали від насильства до послуг безоплатної правничої допомоги, на які вони мають право, та вжила кроків у цьому напрямі, таких як запуск інформаційних кампаній та навчання спеціалістів із надання правничої допомоги, які працюють у центрах, з таких питань, як особливі потреби ВПО та постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. ГРЕВІО наголошує на важливості усунення перешкод для доступу жінок, які постраждали від насильства до безоплатної правничої допомоги з метою полегшення їхнього доступу до правосуддя та дієвих заходів захисту. Це також є важливим засобом підтримки постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, для отримання відшкодування та забезпечення притягнення винних до відповідальності.

257. Станом на 2025 рік близько 70 центрів правничої допомоги не функціонували через загарбницьку війну з боку Російської Федерації.

258. Для більшості категорій осіб, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, право на таку допомогу залежить від правового статусу особи, тоді як для малозабезпечених осіб та осіб з інвалідністю застосовується критерій доходу. Для окремих категорій отримувачів безоплатної вторинної правничої допомоги діє обмеження щодо надання такої допомоги не більше шести разів протягом одного бюджетного року.

259. Див. матеріали, подані Центром «Жіночі перспективи».

265. Вітаючи доступність безоплатної правничої допомоги через розгалужену мережу центрів безоплатної правничої допомоги, ГРЕВІО заохочує органи влади України активізувати зусилля для виявлення та усунення будь-яких перешкод у доступі до безоплатної правничої допомоги для постраждалих від усіх форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією.

VII. Міграція та притулок

266. У сфері міграції та притулку головна вимога Стамбульської конвенції полягає в забезпеченні того, щоб законодавство про статус перебування та процедури надання притулку не ігнорували реалії жінок, які перебувають у стосунках, де має місце жорстоке поводження, або жінок, які зазнали сексуального насильства та експлуатації та інших форм насильства за гендерною ознакою. Законодавство про статус перебування має передбачати можливість отримання незалежного дозволу на перебування для жінок за певних обставин (стаття 59). З іншого боку, процедури надання притулку повинні бути гендерно чутливими та давати жінкам змогу повністю розповісти свої історії, а підстави для переслідування мають тлумачитися з урахуванням гендерного виміру. Цього можна досягти лише за умови, що, своєю чергою, процедури прийому та служби підтримки для шукачів притулку будуть чутливими до потреб постраждалих жінок або тих, хто перебуває під загрозою насильства (стаття 60).

267. Загарбницька війна з боку Російської Федерації спричинила відтік біженців із самої України, а кількість мігрантів і шукачів притулку, які прибувають до України, суттєво зменшилася внаслідок цієї війни. Хоча міграція до України все ще відбувається, поточна ситуація в Україні не надає достатньої інформації, яка б дозволила провести ґрунтовну оцінку заходів, ужитих органами влади України у сфері міграції та притулку, та їх реалізації на практиці. Тому висновки ГРЕВІО в цьому розділі зосереджені на розгляді відповідності чинного законодавства статтям 59, 60 та 61 конвенції.

A. Статус перебування (стаття 59)

268. Стаття 59 Стамбульської конвенції містить положення, які спрямовані на зменшення залежності жінок, які постраждали від насильства від своїх кривдників шляхом надання доступу до незалежного дозволу на перебування. Закони України про імміграцію та про правовий статус іноземців та осіб без громадянства не містять жодних спеціальних положень щодо статусу жінок, які постраждали від насильства за гендерною ознакою. Тому ГРЕВІО із занепокоєнням відзначає, що наразі немає можливості для жінок, які постраждали від насильства звернутися за незалежним дозволом на перебування в разі розриву стосунків із партнером або одним з подружжя, що вчиняє насильство; відсутні конкретні заходи для уникнення ситуації, коли вислання партнера або одного з подружжя, що вчиняє насильство, також призводить до вислання постраждалої особи; а також немає засобів правового захисту для жінок- і дівчат, які постраждали від примусового шлюбу за кордоном для відновлення їхнього дозволу на перебування в Україні. Крім того, ГРЕВІО невідомо про будь-які настанови для міграційних органів щодо того, як діяти за таких обставин. ГРЕВІО бажає підкреслити той факт, що страх вислання або втрати статусу перебування є потужним інструментом, який використовують кривдники, щоб завадити постраждалим від насильства стосовно жінок та домашнього насильства звернутися по допомогу або розірвати стосунки з кривдником. Тому вкрай важливо забезпечити, щоб ризик втрати статусу перебування не становив перешкоди для постраждалих осіб у припиненні шлюбу чи стосунків, де мало місце жорстоке поводження та насильство.²⁶⁰ У зв'язку з цим ГРЕВІО також звертає увагу органів влади України на рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи щодо прав жінок і дівчат з-поміж мігрантів, біженців та шукачів притулку та на практичний посібник для підтримки впровадження цієї рекомендації.²⁶¹

269. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення відповідності українського законодавства статті 59 Стамбульської конвенції, зокрема шляхом забезпечення того, щоб жінки-мігрантки, які постраждали від насильства і чий статус перебування залежить

260. Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункти 301-309.

261. Рекомендація Комітету міністрів CM/Rec(2022)17 та Практичний посібник для органів державної влади для підтримки виконання Рекомендації Ради Європи щодо захисту прав жінок і дівчат з-поміж мігрантів, біженців та шукачів притулку, Страсбург, 2025 рік.

від статусу перебування їхнього подружжя, мали доступ до незалежного дозволу на перебування, щоб мати змогу вийти зі стосунків, де має місце жорстоке поводження.

В. Заяви про надання притулку, які ґрунтуються на гендерній ознаці (стаття 60)

1. Процедура надання притулку з урахуванням гендерного фактору

270. До початку загарбницької війни Україна була як країною транзиту, так і країною призначення для осіб, які шукають міжнародного захисту. У 2021 році було зафіксовано близько 5 000 біженців та шукачів притулку, багато з яких прибули з Афганістану, а також із Сирії, Сомалі, Іраку та Російської Федерації.²⁶² Повідомляється, що близько третини шукачів притулку, які перебували в Україні у 2021 році, залишили країну з початку війни.²⁶³ Інші, ймовірно, все ще перебувають в Україні. Наразі в Україні розглядається дуже мало заяв про надання міжнародного захисту. Вони походять переважно від осіб, які прибули з Російської Федерації та Таджикистану.²⁶⁴ Доступ до процедури надання притулку був і, як повідомляється, залишається складним.²⁶⁵

271. Насильство за гендерною ознакою прямо не визнається формою переслідування, що дає право на отримання міжнародного захисту відповідно до законодавства України. Крім того, схоже, що спеціальна процедура виявлення вразливостей серед осіб, які шукають міжнародного захисту, відсутня.²⁶⁶ ГРЕВІО наголошує на важливості визнання насильства за гендерною ознакою формою переслідування для того, щоб надати можливість жінкам, які зазнали насильства за гендерною ознакою, звертатися за міжнародним захистом на цій підставі, а також забезпечити гендерно чутливе тлумачення підстав для звернення за статусом біженця та його надання, визначених Конвенцією 1951 року про статус біженців (Женевська конвенція), до якої Україна приєдналася у 2002 році. Вона звертає увагу на те, що прийняття гендерно чутливого тлумачення Женевської конвенції передбачає визнання та розуміння того, як гендер може впливати на причини тих видів переслідувань чи шкоди, яких було зазнано.²⁶⁷

2. Розміщення

272. В Україні шукачі притулку розміщуються в пунктах тимчасового розміщення, які, втім, схоже, не пропонують процедур виявлення вразливостей або будь-яких інших заходів для задоволення особливих потреб у захисті, зокрема жінок, які постраждали від насильства за гендерною ознакою.²⁶⁸ Крім того, особи, які висловили намір шукати захисту в Україні, але офіційну процедуру щодо набуття статусу біженця для яких ще не було розпочато, не можуть бути розміщені в пунктах тимчасового розміщення, що робить їх уразливими до бездомності, насильства, включно з насильством за гендерною ознакою, та експлуатації.²⁶⁹

273. Що стосується доступу жінок-шукачок притулку до спеціалізованих служб підтримки у зв'язку з досвідом насильства за гендерною ознакою – чи то на шляху до України, чи під час перебування в ній, – залишається незрозумілим, якою мірою цьому сприяють пункти тимчасового розміщення або чи дозволяє це робити статус цих жінок як шукачок притулку.

262. Джерело: УВКБ ООН, цитоване в HIAS та «Право на захист», шукачі притулку та біженці в Україні, подолання ризиків захисту під час війни, квітень 2023 року.

263. Там само.

264. Див. Базу даних інформації про притулок (AIDA), звіт по країні щодо України, доступний за посиланням: <https://ecre.org/aida-country-report-on-ukraine-update-on-2025/>

265. HIAS та «Право на захист», шукачі притулку та біженці в Україні, подолання ризиків захисту під час війни, 2023 рік.

266. Там само.

267. Пояснювальна доповідь до Стамбульської конвенції, пункт 312. Див. також УВКБ ООН, Посібник і настанови щодо процедур і критеріїв визначення статусу біженця (RSD), переслідування, яке ґрунтується на гендерній ознаці, у контексті пункту 2 розділу А статті 1 Конвенції 1951 року та/або Протоколу до неї 1967 року щодо статусу біженців, 2011 рік.

268. AIDA, звіт по країні щодо України.

269. «Право на захист»: альтернативний звіт до Комітету з ліквідації расової дискримінації (КЛРД), розгляд періодичної доповіді України, «Право на захист», 2025 рік.

274. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення відповідності вимогам статті 60 Стамбульської конвенції, зокрема шляхом забезпечення гендерно чутливого тлумачення підстав для звернення за статусом біженця і притулком та їх надання, запровадження скринінгу вразливості для забезпечення належного захисту жінок, які постраждали від насильства за гендерною ознакою або тих, хто перебуває під загрозою такого насильства, у будь-яких наданих місцях розміщення, а також забезпечення їхнього доступу до спеціалізованих служб підтримки.

Заклучні коментарі

275. ГРЕВІО вітає рішучу відданість справі запобігання та протидії насильству стосовно жінок, продемонстровану органами влади України шляхом ратифікації Стамбульської конвенції у 2022 році, під час загарбницької війни з боку Російської Федерації. Цьому кроку передувало багато заходів, ужитих для приведення законодавства та практики України у відповідність до вимог Стамбульської конвенції ще у 2017 році. Деякі з цих заходів були зосереджені на сфері домашнього насильства з метою заохочення ширшого визнання серед спеціалістів відповідальності держави за реагування на нього та формування загалом у суспільстві розуміння домашнього насильства як публічної, а не приватної справи.

276. Шлях України до більшої відповідності багатьом положенням Стамбульської конвенції відтоді систематично продовжувався, що привело до запровадження нових підходів у деяких сферах, але також виявило потребу в більшому узгодженні в інших. Прикладом нових практичних підходів до забезпечення підтримки та захисту постраждалих від домашнього насильства по всій країні є запровадження міжвідомчих мобільних бригад підтримки. До їхнього складу входять різні спеціалісти, зокрема психологи, соціальні працівники та медичні працівники, а їхня мета полягає в наданні підтримки та захисту тим, хто цього потребує, включно з жителями сільської місцевості та особами з обмеженою мобільністю. Іншим прикладом перспективних зрушень є створення Національного тренінгового центру з питань запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству. Загарбницька війна проти України з боку Російської Федерації створила значне навантаження на спроможність української влади забезпечувати ефективне реагування на численні форми насильства стосовно жінок, охоплені Стамбульською конвенцією. Вона також чітко окреслила потребу в дієвих заходах для гарантування безпеки жінок і дівчат, а також усіх інших членів суспільства, від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, – та від таких форм насильства, як домашнє насильство, які під час конфлікту проявляються по-іншому або з більшою силою.

277. Визначаючи простір для вдосконалення в багатьох сферах, зокрема в системі кримінального правосуддя, звіт засвідчує похвальну готовність органів влади України – попри складні обставини та суттєву обмеженість фінансових і людських ресурсів – підтримувати служби допомоги постраждалим та належне функціонування судової системи з метою притягнення винних до відповідальності. Це включає вагомі зусилля, докладені для забезпечення високого рівня сучасних технічних і правових знань та навичок у судових експертів і працівників органів прокуратури, необхідних для ефективного кримінального переслідування за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. Це також охоплює комплексні зусилля, вжиті для того, щоб українські збройні сили забезпечували достатній захист від випадків насильства за гендерною ознакою стосовно військовослужбовиць та канали повідомлення про такі випадки, а також на продемонстроване органами влади усвідомлення впливу війни на частоту та тяжкість випадків домашнього насильства, яких зазнають жінки, зокрема з боку військовослужбовців. ГРЕВІО визнає вплив травми, спричиненої війною, на українське суспільство та широку потребу в психологічній підтримці поряд із задоволенням базових гуманітарних потреб внутрішньо переміщених осіб або тих, хто проживає поблизу лінії фронту. У звіті наголошується на тісній співпраці між державними секторами в Україні та жіночими правозахисними організаціями й громадянським суспільством загалом для задоволення цих потреб, а також підкреслюється очевидна рішучість органів влади України вчитися в міжнародних партнерів і переймати перспективні практики та інновації, випробувані та перевірені в інших країнах, для вдосконалення свого національного реагування на форми насильства стосовно жінок, охоплені Стамбульською конвенцією.

278. Цим звітом ГРЕВІО прагне підтримати органи влади України в цьому починанні та пропонує їм регулярно інформувати її про розвиток подій щодо виконання Стамбульської конвенції. ГРЕВІО з нетерпінням очікує на продовження плідної співпраці з органами влади України.

279. З метою сприяння впровадженню своїх пропозицій та рекомендацій ГРЕВІО просить національні органи влади перекласти цей звіт своєю офіційною державною мовою та

забезпечити його широке розповсюдження не лише серед відповідних державних установ на всіх рівнях (національному, регіональному та місцевому), зокрема в уряді, міністерствах та судових органах, а й серед неурядових організацій та інших організацій громадянського суспільства, які працюють у сфері протидії насильству стосовно жінок.

Додаток I

Перелік пропозицій та рекомендацій ГРЕВІО

I. Цілі, визначення, рівність і недискримінація, загальні зобов'язання

B. Сфера застосування конвенції та визначення (статті 2 і 3)

1. Високо оцінюючи зусилля органів влади України щодо ухвалення визначень, узгоджених зі Стамбульською конвенцією, ГРЕВІО наполегливо заохочує вжити подальших кроків для забезпечення повної відповідності чинних визначень визначенням Стамбульської конвенції, спростити чинну нормативно-правову базу у сфері домашнього насильства для забезпечення більшої чіткості, а також продовжити зусилля щодо формування на основі чинних визначень спільного визнання й розуміння явища насильства стосовно жінок як форми насильства за гендерною ознакою. (пункт 11)

C. Основоположні права, рівність і недискримінація (стаття 4)

2. Інтерсекційна дискримінація

2. Вітаючи заходи, вжиті органами влади України для закріплення заходів із запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним у політиці гендерної рівності, ГРЕВІО заохочує посилити зусилля щодо реалізації заходів із запобігання та боротьби з насильством щодо всіх жінок, урахувати погляди та потреби груп жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації, та надати їм належний захист і підтримку. (пункт 17)

E. Політика, яка враховує гендерні аспекти (стаття 6)

3. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для посилення гендерної перспективи в усіх заходах, що вживаються на виконання Стамбульської конвенції. Цей гендерно чутливий підхід повинен ґрунтуватися на розумінні зв'язку між насильством стосовно жінок, гендерними стереотипами та структурною нерівністю між жінками та чоловіками як для задоволення конкретних потреб постраждалих жінок, так і для підвищення обізнаності спеціалістів і населення загалом, а також для протидії негативним стереотипам щодо жінок, які легітимізують та підтримують насильство стосовно них. (пункт 21)

II. Комплексна політика та збір даних

A. Усеосяжна та скоординована політика (стаття 7)

4. Вітаючи механізм співпраці та наявні стратегічні документи державної політики щодо насильства стосовно жінок і повною мірою визнаючи обмеження, спричинені загарбницькою війною з боку Російської Федерації, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. посилити чинні заходи для послідовного виконання Стамбульської конвенції на всій території країни;
- b. забезпечити, щоб політики та програми охоплювали всі форми насильства стосовно жінок, передбачені Стамбульською конвенцією, зокрема сексуальне насильство,

вчинене поза контекстом війни, та насильство стосовно жінок, вчинене в цифровій сфері. (пункт 30)

5. Крім того, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення того, щоб під час надання гуманітарної допомоги належна увага приділялася запобіганню насильству стосовно жінок і дівчат та їхньому захисту від насильства. (пункт 31)

В. Фінансові ресурси (стаття 8)

6. Визнаючи величезні виклики в плані пріоритетів фінансування, спричинені загарбницькою війною, ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення сталості фінансових ресурсів, що виділяються на заходи та політики із запобігання насильству стосовно жінок та боротьби з ним, зокрема для організацій із захисту прав жінок, які забезпечують роботу спеціалізованих служб підтримки для постраждалих жінок від усіх форм насильства, з метою:

- a. забезпечення того, щоб організації, які надають спеціалізовані послуги жінкам, які постраждали від насильства, мали доступ до належних можливостей фінансування, наприклад через довгострокові гранти на основі прозорих процедур закупівель, задля гарантування безперервності надання допомоги та збереження наявного експертного потенціалу;
- b. вжиття заходів для ефективнішого визначення сум, витрачених усіма відповідними національними та місцевими установами на запобігання насильству стосовно жінок та боротьбу з ним, і забезпечення належної доступності фінансування по всій країні. (пункт 36)

С. Неурядові організації та громадянське суспільство (стаття 9)

7. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити, щоб визнання важливої ролі, яку відіграють громадянське суспільство та спеціалізовані організації із захисту прав жінок у запобіганні та протидії насильству стосовно жінок, включно із сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом, втілювалося в ефективну та послідовну співпрацю в усіх регіонах і на всіх територіях. (пункт 41)

Д. Координуючий орган (стаття 10)

8. Ураховуючи контекст імплементації Стамбульської конвенції, позначений загарбницькою війною з боку Російської Федерації, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для покращення координації, реалізації, моніторингу та оцінювання політик і заходів щодо насильства стосовно жінок, зокрема шляхом:

- a. виділення, наскільки це можливо, необхідних людських і фінансових ресурсів для виконання цих функцій;
- b. створення або визначення незалежного органу для здійснення на регулярній основі моніторингу та оцінювання національних політик і заходів із запобігання та протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству шляхом координації збору надійних даних на основі порівнянних показників, що охоплюють усю країну, у тісній консультації з громадянським суспільством та організаціями із захисту прав жінок. (пункт 46)

Е. Збір даних і дослідження (стаття 11)

1. Збір адміністративних даних

9. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України продовжувати зусилля щодо розробки системи збору адміністративних даних про всі форми насильства, охоплені Стамбульською конвенцією, з метою забезпечення формування політики на основі фактичних даних. При цьому їм слід:

- a. забезпечити, щоб дані, які збираються всіма відповідними зацікавленими сторонами (а саме правоохоронними органами, судовими органами, закладами охорони здоров'я та соціальними службами), були розподілені за статтю та віком постраждалої особи та кривдника, характером стосунків між ними, географічним розташуванням і різними формами насильства, охопленими Стамбульською конвенцією, а також щоб включалася інформація про присутність дітей, які зазнали впливу домашнього насильства;
- b. гармонізувати збір даних між правоохоронними органами та судовою владою з метою, *inter alia*, забезпечення можливості оцінки рівня обвинувальних вироків і рівня відсіювання справ, а також рівня рецидивізму, та уможливлення ретельного аналізу руху справ ланцюгом системи кримінального правосуддя – від первинного звернення до правоохоронних органів через органи прокуратури й зрештою до судів;
- c. запровадити систему збору даних, яка дозволить фіксувати реєстрацію та результати розгляду заяв про надання притулку, поданих на підставі переслідування за гендерною ознакою;
- d. забезпечити відповідність процесу збору, зберігання та перетворення зібраних даних стандартам захисту персональних даних, як це передбачено Конвенцією Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. (пункт 55)

2. Опитування населення

10. ГРЕВІО заохочує органи влади України регулярно проводити опитування населення щодо всіх форм насильства стосовно жінок, охоплених сферою застосування Стамбульської конвенції. (пункт 57)

3. Дослідження

11. ГРЕВІО заохочує органи влади України проводити, замовляти та підтримувати дослідження, зокрема кількісні та якісні, щодо різних форм насильства стосовно жінок, звертаючи увагу також на досвід жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації, таких як жінки з інвалідністю, жінки-мігрантки, жінки з числа національних чи етнічних меншин, жінки з числа ВПО та ЛБТІ-жінки. (пункт 60)

III. Недопущення

А. Загальні зобов'язання (стаття 12)

12. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України посилити первинне запобігання всім формам насильства стосовно жінок шляхом активізації зусиль з викорінення гендерних стереотипів та уявлень, які виправдовують або толерують таке насильство. Це слід робити з метою залучення чоловіків і хлопчиків до цих зусиль та на основі заходів, викладених у Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам CM/Rec(2019)1 щодо запобігання та боротьби із сексизмом. (пункт 66)

В. Підвищення обізнаності (стаття 13)

13. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України на регулярній основі проводити кампанії з підвищення обізнаності населення щодо різних проявів усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, поза межами лише домашнього насильства, у співпраці з організаціями із захисту прав жінок. Ці кампанії повинні усувати глибинні патріархальні та стереотипні уявлення щодо жінок, формувати гендерне розуміння насильства стосовно жінок і наголошувати на необхідності притягнення кривдників до відповідальності. Вони також повинні мати на меті зменшення стигми, якої зазнають постраждалі жінки, зокрема стигми довкола сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та зростаючого рівня домашнього насильства з боку членів сім'ї, які зазнали травм, пов'язаних із війною, у тому числі чинних військовослужбовців або ветеранів війни. (пункт 71)

14. Крім того, ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити всіх можливих заходів для підвищення обізнаності щодо насильства стосовно жінок серед чоловіків, які проходять військову службу. (пункт 72)

С. Навчання (стаття 14)

15. Вітаючи заходи, вжиті для викорінення гендерних стереотипів та упереджень в освіті, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України посилити зусилля для забезпечення викладання елементів, перелічених у статті 14 Стамбульської конвенції, включно з інформацією про різні форми насильства за гендерною ознакою стосовно жінок і дівчат. (пункт 80)

Д. Підготовка спеціалістів (стаття 15)

16. ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для забезпечення того, щоб усі спеціалісти, які працюють із постраждалими особами або кривдниками щодо всіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, зокрема суддівський корпус, проходили систематичне та обов'язкове початкове навчання та підвищення кваліфікації щодо виявлення всіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, та реагування на них. З цією метою органам влади України слід, зокрема:

- a. забезпечити, щоб проведене навчання охоплювало такі питання, як гендерні стереотипи; відмінність між конфліктом і насильством; ідентифікація постраждалих; права та потреби постраждалих; запобігання вторинній віктимізації; орієнтована на постраждалих співпраця між усіма фахівцями; зміст та цілі програм для кривдників; вплив насильства на дітей, які зазнали його впливу; та насильство стосовно жінок, які зазнають інтерсекційної дискримінації;
- b. забезпечити подальший супровід після початкового навчання, включно з тим, що проводиться неурядовими організаціями;
- c. оцінювати вплив навчальних програм на різні професійні групи. (пункт 93)

Е. Профілактичне втручання та лікувальні програми (стаття 16)

1. Програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство

17. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. продовжувати зусилля щодо підвищення якості програм для кривдників шляхом розробки єдиної методології та мінімальних стандартів роботи з кривдниками відповідно до Стамбульської конвенції та на основі Європейських стандартів програм для кривдників. Вони повинні включати гендерно чутливий підхід,

подолання гендерних стереотипів та вирішувати питання відповідальності кривдників за свою поведінку;

- b. посилити спроможність програм для кривдників та забезпечити їх впровадження по всій території країни;
- c. вжити заходів для підвищення рівня відвідуваності кривдниками та частки завершення ними програм для кривдників;
- d. вжити необхідних заходів для забезпечення спеціальної підготовки спеціалістів, які впроваджують програми для кривдників;
- e. запровадити систематичні процедури оцінки ризиків у роботу з кривдниками, які вчиняють домашнє насильство, з метою гарантування безпеки постраждалих та їхніх дітей;
- f. забезпечити систематичне оцінювання ефективності програм та відсутності небажаних наслідків. (пункт 100)

18. Крім того, ГРЕВІО закликає органи влади України розробити та впровадити цільові програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство, з числа військовослужбовців та ветеранів війни як частину скоординованої стратегії його запобігання. (пункт 101)

2. Програми для кривдників, які вчиняють сексуальне насильство

19. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для виконання вимог пункту 2 статті 16 Стамбульської конвенції щодо створення лікувальних програм для кривдників, які вчиняють сексуальне насильство, належним чином ураховуючи передові міжнародні практики та гарантуючи підхід, заснований на правах людини. (пункт 103)

F. Участь приватного сектора та засобів масової інформації (стаття 17)

20. Беручи до уваги важливу роль медіа у сприянні рівності між жінками та чоловіками й зниженні рівня суспільної прийнятності насильства стосовно жінок, ГРЕВІО заохочує органи влади України продовжувати сприяти розробці спеціальних стандартів саморегулювання для збалансованого, несекусистського та несенсаційного висвітлення теми насильства стосовно жінок. (пункт 110)

21. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити належну підтримку жінок, які постраждали від насильства та домагань на роботі та оцінити впровадження нової законодавчої бази шляхом збору даних про кількість постраждалих жінок від сексуального домагання на робочому місці, скарг, поданих постраждалими, та результатів їхнього розгляду. (пункт 111)

IV. Захист та підтримка

A. Загальні зобов'язання (стаття 18)

22. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для посилення координації реагування та покращення взаємодії між наявними ресурсами з метою більш ефективного задоволення потреб жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, зокрема шляхом забезпечення більш ефективного використання протоколів перенаправлення та здійснення картографування наявних служб на місцевому рівні. (пункт 117)

В. Інформація (стаття 19)

23. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України поширювати всебічну та легкодоступну інформацію про наявні, спеціалізовані та загальні служби підтримки, спеціалізовані та загальні, доступні жінкам, постраждалим від насильства по всій Україні. (пункт 119)

С. Загальні служби підтримки (стаття 20)

2. Служби охорони здоров'я

24. Вітаючи заходи, вжиті для покращення реагування системи охорони здоров'я на потреби жінок, які постраждали від насильства, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для забезпечення наявності чітких та оновлених протоколів щодо виявлення випадків насильства, надання допомоги та перенаправлення жінок, які постраждали від усіх форм насильства. (пункт 126)

25. Крім того, ГРЕВІО заохочує органи влади України підвищити спроможність сектору охорони здоров'я забезпечувати судово-медичне документування щодо різних форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією. (пункт 127)

Д. Спеціалізовані служби підтримки (стаття 22)

26. Віддаючи належне заходам, ужитим для покращення доступності спеціалізованих служб підтримки, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. забезпечити доступ до спеціалізованих служб підтримки шляхом інвестування в належний географічний розподіл та гарантування їхньої довгострокової сталості;
- b. оцінювати та інтегрувати перспективні практики й пілотні проекти до фінансованої державою мережі спеціалізованих служб. (пункт 132)

Е. Притулки (стаття 23)

27. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України виявити та, наскільки це можливо, усунути фактори, що перешкоджають доступу жінок до притулків, а також скасувати будь-які зайві вимоги щодо доступу. (пункт 137)

28. ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити подальших заходів для забезпечення наявності достатньої кількості місць у притулках для жінок, які постраждали від насильства та їхніх дітей. При цьому їм слід, зокрема:

- a. забезпечити рівномірний географічний розподіл притулків по всій країні;
- b. запровадити схеми фінансування, які дозволяють об'єднувати ресурси, на основі наявних позитивних практик. (пункт 138)

Г. Підтримка жертв сексуального насильства (стаття 25)

29. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. створити спеціалізовані служби підтримки для жінок, які постраждали від сексуального насильства, використовуючи наявні корисні практики та досвід на національному рівні та спираючись на позитивні практики на міжнародному рівні;

- b. забезпечити, щоб такі служби надавали невідкладну медичну допомогу, проводили чутливі до постраждалих судово-медичні експертизи та забезпечували короткострокову й довгострокову психологічну допомогу кваліфікованими фахівцями з урахуванням психотравми відповідно до стандартів, встановлених Стамбульською конвенцією;
- c. забезпечити, щоб доступ постраждалої особи до таких служб підтримки не був обумовлений її готовністю подати заяву про правопорушення. (пункт 144)

Н. Захист та підтримка дітей-свідків (стаття 26)

30. ГРЕВІО закликає органи влади України забезпечити, щоб діти, які зазнали впливу домашнього насильства, систематично визнавалися органами влади та всіма відповідними фахівцями постраждалими особами, отримували захист і дотримання їх прав, передбачених законом. (пункт 149)

31. Крім того, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для покращення доступу дітей, які зазнали впливу домашнього насильства, до належного консультування та психологічної підтримки. (пункт 150)

І. Повідомлення спеціалістів (стаття 28)

32. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити, щоб обов'язок повідомлення, покладений на спеціалістів, пом'якшувався наданням постраждалій особі повної та чутливої інформації, що дозволить їй самостійно ухвалити поінформоване рішення та зберегти автономію, гарантуючи водночас безпеку всіх, особливо дітей. (пункт 154)

V. Матеріальне право

A. Цивільне право

1. Цивільно-правові засоби захисту проти держави – забезпечення належної уваги (стаття 29)

33. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити, щоб наявні засоби правового захисту проти органів державної влади за неналежне запобігання насильству стосовно жінок або нереагування на нього були доступними та ефективними на практиці, зокрема завдяки покращенню інформування та моніторингу їх використання й результатів. Прогрес у цій сфері слід вимірювати шляхом збору даних про кількість поданих цивільних позовів, результати їх розгляду та суми відшкодування шкоди, присуджені постраждалим особам. (пункт 159)

2. Компенсація (стаття 30)

34. ГРЕВІО заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для забезпечення того, щоб постраждалі від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, включно із сексуальним насильством, пов'язаним із конфліктом, систематично інформувалися про своє право вимагати компенсацію та про відповідні процедури, а також щоб їм надавалася належна підтримка для цього. (пункт 165)

3. Опіка, права на відвідування та безпека (стаття 31)

35. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити необхідних заходів для забезпечення того, щоб під час визначення прав на опіку та відвідування й запровадження заходів, що впливають на здійснення батьківських прав, компетентні органи були зобов'язані враховувати

всі випадки насильства стосовно жінок та домашнього насильства. З цією метою органам влади України слід:

- a. ґрунтувати політику та практику на визнанні того, що в контексті домашнього насильства спільне батьківство може бути для кривдника способом продовжувати зберігати контроль і домінування над матір'ю та її дітьми;
- b. врегулювати співпрацю між судами за допомогою законодавчих заходів або вказівок, щоб забезпечити систематичне врахування випадків домашнього насильства органами, які ухвалюють рішення щодо прав на опіку та відвідування;
- c. провести ретельний перегляд судової практики щодо законодавчих положень, які вимагають від суддів позбавляти прав на опіку та відвідування у випадках роздільного проживання батьків, де мало місце насильство, з метою визначення того, чи відповідає чинна практика положенням статті 31 Стамбульської конвенції;
- d. створити приміщення для відвідування під наглядом, які зосереджені на безпеці дітей та їхніх матерів, забезпечені підготовленими фахівцями й функціонують на основі чітких правил і протоколів;
- e. сприяти належній підготовці та розробці професійних настанов, які звертають увагу відповідних спеціалістів на шкідливий вплив насильства на дітей, включно з дітьми-свідками, та ознайомлюють їх із положеннями Стамбульської конвенції щодо прав на опіку та відвідування. (пункт 172)

36. Крім того, ГРЕВІО закликає органи влади України вжити рішучих заходів для розслідування всіх заяв про випадки, які становлять викрадення дітей у ситуаціях роздільного проживання, де мало місце домашнє насильство. (пункт 173)

В. Кримінальне право

1. Психологічне насильство (стаття 33) та фізичне насильство (стаття 35)

37. ГРЕВІО заохочує органи влади України забезпечити криміналізацію актів психологічного насильства, включно з поодинокими або ізольованими актами та актами, вчиненими в цифровому просторі. (пункт 178)

38. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України забезпечити кримінальну відповідальність за умисні діяння фізичного насильства в контексті домашнього насильства. (пункт 179)

2. Переслідування (стаття 34)

39. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України криміналізувати умисне діяння у вигляді переслідування, як це визначено у статті 34 Стамбульської конвенції, зокрема шляхом розгляду можливості встановлення окремого складу правопорушення, щоб забезпечити ефективне розслідування, кримінальне переслідування та покарання за випадки онлайн- та офлайн-переслідування. (пункт 182)

3. Сексуальне насильство, у тому числі зґвалтування (стаття 36)

40. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити заходів для забезпечення повної відповідності визначення сексуального насильства в Кримінальному кодексі України статті 36 Стамбульської конвенції. (пункт 189)

41. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України:

- a. вжити заходів для подальшого вдосконалення законодавства, що регулює правопорушення, пов'язані із сексуальним насильством, з метою усунення наявних

перешкод, які обмежують ефективність визначення зґвалтування, заснованого на понятті добровільної згоди;

- b. забезпечити достатній час для ініціювання та завершення судових проваджень у справах про зґвалтування. (пункт 190)

5. Каліцтво жіночих геніталій (стаття 38)

42. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити додаткових заходів, зокрема законодавчих, з метою забезпечення повної відповідності складу правопорушення щодо каліцтва жіночих геніталій статті 38 Стамбульської конвенції та меті конвенції щодо кримінального переслідування й покарання за це правопорушення, а також підтримки та захисту постраждалих осіб. (пункт 194)

6. Примусовий аборт та примусова стерилізація (стаття 39)

43. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів щодо внесення змін до Кримінального кодексу України з метою охоплення умисної поведінки, яка полягає в проведенні хірургічного втручання, метою або наслідком якого є припинення здатності жінки до природної репродукції без її попередньої та інформованої згоди або розуміння процедури. (пункт 197)

7. Сексуальне домагання (стаття 40)

44. ГРЕВІО вітає заходи, вжиті органами влади України для запровадження окремого складу правопорушення щодо сексуального домагання, і заохочує їх вжити додаткових кроків для забезпечення повної відповідності визначення сексуального домагання статті 40 Стамбульської конвенції. (пункт 201)

9. Санкції та заходи (стаття 45)

45. ГРЕВІО закликає органи влади України забезпечити, щоб покарання та заходи, які застосовуються за правопорушення, пов'язані з домашнім насильством та іншими формами насильства стосовно жінок, що охоплюються сферою застосування Стамбульської конвенції, були ефективними, пропорційними та переконливими, включно, де це доречно, покараннями, пов'язаними з позбавленням волі. До внесення змін до законодавчої бази органи влади України повинні забезпечити, щоб санкції, які накладаються згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення, були ефективними, переконливими та пропорційними. (пункт 206)

10. Обтяжуючі обставини (стаття 46)

46. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення того, щоб усі обставини, перелічені у статті 46 Стамбульської конвенції, могли братися до уваги як обтяжуючі обставини щодо всіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, та щоб вони ефективно застосовувалися судовими органами. (пункт 209)

11. Заборона на обов'язкові альтернативні процеси або вирокі з вирішення спорів (стаття 48)

47. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити законодавчих та будь-яких інших заходів для забезпечення того, щоб у кримінальних провадженнях процедури альтернативного вирішення спорів не становили квазіобов'язкову медіацію у справах де мало місце домашнє насильство та щоб вони не нав'язувалися жінкам, які постраждали від будь-якої форми насильства стосовно жінок. (пункт 215)

48. Вітаючи заходи щодо заборони примирення у справах про розірвання шлюбу де мало місце домашнє насильство, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України запровадити

механізми скринінгу для забезпечення систематичного виявлення домашнього насильства суддями та медіаторами з метою ефективного впровадження заборони примирення у сімейних справах, де мало місце домашнє насильство. (пункт 216)

VI. Розслідування, кримінальне переслідування, процесуальне право та захисні заходи

A. Загальні зобов'язання (стаття 49) та невідкладне реагування, запобігання та захист (стаття 50)

1. Повідомлення правоохоронних органів, невідкладне реагування та розслідування з їхнього боку

49. Вітаючи заходи, вжиті для реагування на потреби постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, ГРЕВІО закликає органи влади України покращити реагування правоохоронних органів на потреби жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією. Зокрема, їм слід:

- a. забезпечити всі відповідні правоохоронні органи ресурсами, знаннями та повноваженнями для оперативного, належного та гендерно чутливого реагування з урахуванням психотравми на всі форми насильства, охоплені Стамбульською конвенцією, включно із сексуальним насильством, психологічним насильством, сексуальним домаганням та насильством, вчиненим у цифровій сфері;
- b. збільшити доступність спеціалізованих підрозділів з протидії домашньому насильству, включно з мобільними групами;
- c. розробити додаткові настанови для працівників поліції з метою забезпечення систематичного виявлення, належної оцінки потреб та захисту дітей, які зазнали впливу домашнього насильства;
- d. виявити та усунути будь-які перешкоди, що заважають постраждалим особам повідомляти про насильство стосовно жінок, зокрема про сексуальне насильство;
- e. визначити експертний досвід, накопичений підрозділами поліції, відповідальними за роботу з постраждалими від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, вжити заходів для формалізації цих навичок та їх подальшого поширення. (пункт 223)

2. Ефективне розслідування та кримінальне переслідування

50. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити додаткових заходів для того, щоб:

- a. забезпечити тлумачення обставин сексуальних дій без добровільної згоди з урахуванням контексту за допомогою стандартизованих операційних процедур для прокурорів з метою забезпечення єдиного розуміння зґвалтування та сексуального насильства як правопорушень, визначальною ознакою яких є відсутність згоди;
- b. забезпечити єдиний підхід правоохоронних органів до реагування на всі випадки домашнього насильства. (пункт 230)

3. Рівень винесення обвинувальних вироків

51. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити необхідних заходів для забезпечення належного розгляду всіх актів насильства стосовно жінок та домашнього насильства на рівні судової влади, зокрема через належне тлумачення згоди та зусилля щодо зменшення використання гендерних стереотипів і обмеження впливу таких стереотипів на оцінку ситуації, контексту та показань постраждалої особи. Їм також слід забезпечити

призначення належних санкцій та оцінювати досягнутий прогрес для виявлення можливих прогалин у реагуванні серед суддів на насильство стосовно жінок і з'ясування того, де може відбуватися відсіювання справ. (пункт 234)

В. Оцінка ризиків та управління ризиками (стаття 51)

52. Віддаючи належне наявності вичерпної форми оцінки ризиків, ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для вдосконалення своєї практики щодо всіх форм насильства стосовно жінок, зокрема шляхом запровадження міжвідомчої співпраці в оцінці ризиків, яка проводиться з плином часу з метою оцінювання змінюваного характеру ризику та результатом якої є плани управління ризиками, що впроваджуються всіма відповідними органами та установами. (пункт 241)

53. ГРЕВІО також заохочує органи влади України розглянути можливість створення системи, такої як механізм аналізу випадків убивств унаслідок домашнього насильства, для аналізу всіх випадків убивств жінок за гендерною ознакою із метою запобігання їм у майбутньому та усунення будь-яких системних недоліків у процесі оцінки ризиків. (пункт 242)

С. Нагальні заборонувальні приписи (стаття 52)

54. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення того, щоб термінові заборонні приписи застосовувалися у спосіб, що ефективно захищає безпеку постраждалих від домашнього насильства в разі безпосередньої небезпеки шляхом тимчасової заборони кривднику входити до спільного житла з постраждалою особою. (пункт 246)

Д. Обмежувальні або захисні приписи (стаття 53)

55. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити заходів для розширення застосування обмежувальних та захисних приписів для жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією. Для цього їм слід:

- a. надати суддям чіткі настанови щодо цілей та застосування обмежувальних приписів;
- b. забезпечити наявність та доступність обмежувальних приписів для постраждалих від усіх форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією, та для дітей, які зазнали впливу домашнього насильства;
- c. збирати дані про кількість виданих обмежувальних приписів, кількість порушень та санкцій, застосовані внаслідок таких порушень. (пункт 251)

Е. Проведення *ex parte* та *ex officio* (стаття 55)

1. Проведення *ex parte* та *ex officio*

56. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити необхідних законодавчих заходів для покращення відповідності українського законодавства пункту 1 статті 55 Стамбульської конвенції та забезпечення переслідування *ex officio* правопорушень, установлених відповідно до статей 35-39 конвенції. (пункт 254)

2. Підтримка жертв у судових провадженнях

57. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити заходів для забезпечення того, щоб жінки, які постраждали від насильства та їхні діти отримували необхідну підтримку

впродовж усього судового процесу з метою мінімізації ризиків вторинної віктимізації за повної підтримки розширення їхніх можливостей. (пункт 257)

F. Заходи захисту (стаття 56)

58. ГРЕВІО пропонує українській владі посилити зусилля щодо захисту прав та інтересів жінок, які постраждали від усіх форм насильства, охоплених Стамбульською конвенцією, та дітей, які зазнали впливу такого насильства, з метою запобігання вторинній віктимізації під час судових проваджень. Для цього їй слід ужити заходів для забезпечення того, щоб працівники правоохоронних органів та судової влади ефективно й послідовно використовували наявні гарантії. (пункт 261)

G. Правова допомога (стаття 57)

59. Вітаючи доступність безоплатної правничої допомоги через розгалужену мережу центрів безоплатної правничої допомоги, ГРЕВІО заохочує органи влади України активізувати зусилля для виявлення та усунення будь-яких перешкод у доступі до безоплатної правничої допомоги для постраждалих від усіх форм насильства стосовно жінок, охоплених Стамбульською конвенцією. (пункт 265)

VII. Міграція та притулок

A. Статус перебування (стаття 59)

60. ГРЕВІО наполегливо заохочує органи влади України вжити необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення відповідності українського законодавства статті 59 Стамбульської конвенції, зокрема шляхом забезпечення того, щоб жінки-мігрантки, які постраждали від насильства і чий статус перебування залежить від статусу перебування їхнього подружжя, мали доступ до незалежного дозволу на перебування, щоб мати змогу вийти зі стосунків, де має місце жорстоке поводження. (пункт 269)

B. Заяви про надання притулку, які ґрунтуються на гендерній ознаці (стаття 60)

2. Розміщення

61. ГРЕВІО закликає органи влади України вжити необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення відповідності вимогам статті 60 Стамбульської конвенції, зокрема шляхом забезпечення гендерно чутливого тлумачення підстав для звернення за статусом біженця і притулком та їх надання, запровадження скринінгу вразливості для забезпечення належного захисту жінок, які постраждали від насильства за гендерною ознакою або тих, хто перебуває під загрозою такого насильства, у будь-яких наданих місцях розміщення, а також забезпечення їхнього доступу до спеціалізованих служб підтримки. (пункт 274)

Додаток II

Перелік національних органів влади, інших державних органів, неурядових організацій та організацій громадянського суспільства, з якими ГРЕВІО проводила консультації

Національні органи влади

Урядова уповноважена з питань гендерної політики
Міністерство оборони України
Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я України
Міністерство внутрішніх справ України / Національна поліція України
Міністерство юстиції України / Державна судова адміністрація України
Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України / Експертна група з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності / Національна соціальна сервісна служба України
Міністерство у справах ветеранів України
Національне агентство України з питань державної служби
Національний тренінговий центр з питань запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству
Національна школа суддів України
Офіс Генерального прокурора
Тренінговий центр прокурорів України
Державна міграційна служба України

Державні органи

Київський міський Центр гендерної рівності, запобігання та протидії насильству
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Організації громадянського суспільства

Об'єднання ромських жінок «Голос Ромні»
Центр соціального партнерства «Перспектива»
Благодійний фонд «Сильні»
«Дівчата»
«Ла Страда-Україна»
«Десяте квітня»
Громадський рух «Віра, Надія, Любов»
«SEMA Україна»
«Смайл Юкрейн»
Українська фундація громадського здоров'я
Українська правова консультативна група
Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем»
«Марш Жінок»
Центр «Жіночі перспективи»
Жіночий ветеранський рух

ГРЕВІО, Група експертів Ради Європи з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству, є незалежним моніторинговим органом у сфері прав людини, уповноваженим здійснювати моніторинг виконання Сторонами Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція).

Стамбульська конвенція є найбільш всеосяжним міжнародним договором, спрямованим на боротьбу з насильством стосовно жінок та домашнім насильством. Її всебічний комплекс положень охоплює далекосяжні превентивні та захисні заходи, а також низку зобов'язань щодо забезпечення належного реагування системи кримінального судочинства на такі серйозні порушення прав людини.

Цей звіт містить загальний аналіз виконання положень Стамбульської конвенції. У ньому висвітлено позитивні ініціативи щодо запобігання всім формам насильства щодо жінок та боротьби з ними на національному рівні, а також наведено рекомендації та пропозиції для покращення становища жінок, які зазнають такого насильства.

www.coe.int/conventionviolence

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною правозахисною організацією континенту. До її складу входять 46 держав-членів, зокрема всі члени Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини — договір, розроблений для захисту прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції в державах-членах.